

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Ramazan Berkay ÖZDEMİR

KÜRESEL GÖÇ HAREKETLERİ VE MÜLTECİLER: AVRUPA BİRLİĞİ'NİN
GÜVENLİK POLİTİKALARINA YANSIMASI

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2024

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Ramazan Berkay ÖZDEMİR

KÜRESEL GÖÇ HAREKETLERİ VE MÜLTECİLER: AVRUPA BİRLİĞİ'NİN
GÜVENLİK POLİTİKALARINA YANSIMASI

Danışman

Prof. Dr. Erol ESEN

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2024

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Ramazan Berkay Özdemir'in bu çalışması, jürimiz tarafından Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Serkan Doru (İmza)

Üye (Danışman) : Prof. Dr. Erol Esen (İmza)

Üye : Doç. Dr. Ahmet Yazar (İmza)

Tez	
Başlığı:	Küresel Göç Hareketleri ve Mülteciler: Avrupa Birliği'nin Güvenlik Politikalarına Yansıması

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi :/....../202...

Mezuniyet Tarihi :17/10/2024

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Küresel Göç Hareketleri ve Mülteciler: Avrupa Birliği’nin Güvenlik Politikalarına Yansıması” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

Ramazan Berkay Özdemir

(İmza)

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

01 / 10 / 2024

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Ramazan Berkay ÖZDEMİR
Öğrenci Numarası	202152018006
Anabilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Programı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Erol ESEN
Yüksek Lisans Tez Başlığı	Küresel Göç Hareketleri ve Mülteciler: Avrupa Birliği'nin Güvenlik Politikalarına Yansıması
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	2394735087
Rapor Tarihi	09/09/2024
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: %15 Alıntılar dahil: %18
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE, Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 104 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: (X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orjinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orjinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.	
Gerekçe:	
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim. Danışman Öğretim Üyesi Prof. Dr. Erol Esen İmza	

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ.....	iError! Bookmark not defined.
ÖZET	v
SUMMARY	Error! Bookmark not defined.
TEŞEKKÜR	ix
GİRİŞ	Error! Bookmark not defined.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖÇ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER

1.1. Göçe Dair Temel Kavramlar.....	7
1.1.1. Göç.....	7
1.1.2. İltica	11
1.1.3. Mülteci.....	12
1.1.4. Sığınmacı	13
1.1.5. Göçmen.....	13
1.2. Göç Türleri	14
1.2.1. Düzenli Göç	14
1.2.2. Düzensiz (Yasadışı) Göç	15
1.2.3. Karışık Göç	16
1.3. Göçün Nedenleri.....	16
1.3.1. Ekonomik Nedenler	17
1.3.2. Sosyal Nedenler	18
1.3.3. Siyasi Nedenler	18
1.3.4. Toplumsal ve Doğal Nedenler	19
1.4. Göçün Sonuçları.....	20
1.5. Göç Kuramı	21
1.6. Uluslararası İlişkilerde Göç	22
1.6.1. Realist Görüş	23
1.6.2. Liberal Görüş	23
1.6.3. Kopenhag Okulu'nun Göç Analizi	23
1.7. Güvenlik.....	24
1.7.1. Güvenlik Kavramı	27
1.7.2. Güvenlik Kavramının Tarihsel Süreci	28

1.7.2.1. Soğuk Savaş Dönemi.....	30
1.7.2.2. Soğuk Savaş Sonrası Dönem.....	31
1.7.3. Güvenlik Kuramları	34
1.7.4. Güvenlik Tartışmaları ve Uluslararası İlişkiler.....	35
1.7.4.1. Realizm ve Güvenlik Çalışmaları.....	40
1.7.4.2. Liberalizmin Güvenlik Anlayışı	41
1.7.4.3. Kopenhag Okulu ve Güvenlik Anlayışı	43
1.7.4.4. Güvenlik ve Göç Kavramları Arasındaki İlişki.....	45

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GÜVENLİK POLİTİKALARI

2.1. Avrupa'nın Siyasi Bütünleşmesi.....	48
2.2. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Avrupa Güvenlik Politikaları.....	49
2.2.1. Avrupa Savunma Topluluğu ve Plevan Planı	50
2.2.2. Fouchet Planları	50
2.2.3. Batı Avrupa Birliği ve Kurulma Çalışmaları.....	51
2.2.4. Avrupa Siyasi İş Birliği	52
2.2.5. Kurumsallaşma Süreci ve Avrupa Tek Senedi	53
2.3. Ortak Güvenlik Politikaları	54
2.3.1. Maastricht Antlaşması ve ODGP	54
2.3.2. Maastricht Antlaşması ve AGSP	56
2.3.3. ODGP ve Amsterdam Antlaşması	57
2.3.4. Saint Malo Zirvesi	61
2.3.5. Köln Zirvesi	61
2.3.6. Helsinki ve Feira Zirveleri.....	61
2.3.7. Nice Antlaşması ve ODGP	62
2.3.8. Lizbon Antlaşması ve ODGP	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA: GÖÇ VE GÜVENLİK

3.1. Avrupa ve Göç.....	65
3.2. AB Öncesi Dönem Göç ve Güvenlik.....	66
3.3. AB Sonrası Dönem Göç ve Güvenlik.....	67
3.3.1. Cenevre Sözleşmesi	69
3.3.2. Schengen Antlaşması.....	69
3.3.3. Dublin Sözleşmesi	70

3.3.4. Maastricht Antlaşması	71
3.3.5. Amsterdam Antlaşması.....	71
3.3.6. Tampere Zirvesi.....	72
3.3.7. Seville Zirvesi.....	73
3.3.8. Hague (Lahey) Zirvesi.....	74
3.3.9. Avrupa Göç ve İltica Paktı.....	74
3.3.10. Lizbon Antlaşması	75
3.3.11. Stockholm Programı	76
3.3.12. Geri Kabul Antlaşmaları.....	77
3.4. Avrupa’da Göç ve Göç Politikaları Kapsamında Güvenlik.....	77
3.4.1. Almanya Göç ve Güvenlik Politikaları.....	78
3.4.2. Fransa Göç ve Güvenlik Politikaları.....	82
3.4.3. İngiltere Göç ve Güvenlik Politikaları.....	84
3.4.4. İtalya Göç ve Güvenlik Politikaları	85
3.4.5. Yunanistan Göç ve Güvenlik Politikaları	87
3.4.6. Macaristan Göç ve Güvenlik Politikaları.....	88
3.5. Göç ve Güvenlik Kavramının Meydana Getirdiği AB Sistem ve Ajansları	90
3.5.1. Schengen Bilgi Sistemi.....	90
3.5.2. EURODAC	90
3.5.3. EUROSUR.....	91
3.5.4. FRONTEX.....	91
3.5.5. AB Mülteci Fonu	93
SONUÇ	94
KAYNAKÇA.....	104
ÖZGEÇMİŞ	123

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ABKA	Avrupa Birliği Kurucu Anlaşması
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AGSP	Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası
AKÇT	Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
ASİ	Avrupa Siyasi İş Birliği
AST	Avrupa Savunma Topluluğu
AT	Avrupa Topluluğu
ATS	Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı
ATS	Avrupa Tek Senedi
BAB	Batı Avrupa Birliği
BMGK	Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
EURATOM	Avrupa Atom Enerjisi Kurulu
EURODAC	Avrupa Daktiloskopi Veritabanı
EUROSTAT	Avrupa İstatistik Ofisi
EUROSUR	Avrupa Sınır Gözetleme Sistemi
FRONTEX	Avrupa Birliği Sınır Güvenliği Birimi
GİB	Göç İdaresi Başkanlığı
HAK	Hükümetler Arası Konferans
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
NATO	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
ODGP	Ortak Dış Güvenlik Politikası
OGSP	Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası
OPEC	Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü
SIS	Schengen Bilgi Sistemi
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TDK	Türk Dil Kurumu
UNHRC	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

ÖZET

Küresel göç hareketleri ve mülteciler, 21. yüzyılın en önemli insani ve siyasi meselelerinden biri olarak Avrupa Birliği'nin (AB) güvenlik politikalarında derin izler bırakmaktadır. AB, son yıllarda artan göç dalgalarıyla karşı karşıya kalmış ve bu durum, üye devletlerin sınır güvenliği, iltica süreçleri ve iç güvenlik önlemlerini yeniden gözden geçirmelerini zorunlu kılmıştır. Sınır güvenliğinin artırılması, AB'nin öncelikleri arasında yer almakta ve dış sınırlarını güçlendirmek amacıyla Frontex gibi ajansların yetki ve kapasiteleri genişletilmektedir. Teknolojik yenilikler, biyometrik kontroller ve veri paylaşımı gibi önlemler, AB'nin sınır güvenliğini sağlama çabalarının bir parçasıdır. Ancak, bu önlemler insan hakları ve serbest dolaşım ilkeleriyle dengelenmelidir.

Göç yönetimi ve iltica politikaları da AB için kritik öneme sahiptir. Dublin Tüzüğü, iltica başvurularının ilk giriş yapılan ülkede işleme alınmasını öngörürken, bazı üye devletlerde aşırı yük oluşturmakta ve reform çağrılarını beraberinde getirmektedir. Daha adil bir yük paylaşımı için geliştirilen kota sistemleri ve ortak sorumluluk mekanizmaları, AB'nin dayanışma ilkesini güçlendirmeye yönelik önemli adımlardır. Ancak, bu tür önlemler siyasi mutabakat gerektirmekte ve zaman zaman üye devletler arasında anlaşmazlıklara yol açmaktadır. Mültecilerin entegrasyonu ve sosyal uyum süreçleri, AB'nin uzun vadeli güvenlik ve toplumsal istikrar hedefleri açısından hayati öneme sahiptir. Mültecilerin iş gücü piyasasına katılımı ve toplumsal yaşama entegrasyonu hem göçmenlerin refahı hem de ev sahibi ülkelerin ekonomik kalkınması açısından kritik rol oynamaktadır. Ancak, göçmen karşıtı söylemler ve yabancı düşmanlığı, bu süreçleri zorlaştırmakta ve sosyal gerilimleri artırmaktadır.

Güvenlik ile mücadele, AB'nin göç politikalarının bir diğer önemli boyutudur. Kontrolsüz göç hareketleri, bazı kesimler tarafından potansiyel güvenlik tehditleri olarak algılanmakta ve bu durum, güvenlik politikalarının sıkılaştırılmasına yol açmaktadır. Üye devletler arasında istihbarat paylaşımı ve iş birliği, güvenlik ile mücadelede kritik öneme sahiptir ve bu alandaki koordinasyonun güçlendirilmesi gerekmektedir.

AB son dönemlerde mülteci politikalarında bir dizi değişiklik ve düzenleme yapmıştır. Bu politikaların temel amacı, düzensiz göçü kontrol altına almak, mülteci haklarını korumak ve üye ülkeler arasındaki sorumluluk paylaşımını dengelemektir. Dublin Düzenlemeleri, bir mülteci başvurusunun hangi üye ülke tarafından değerlendirileceğini belirleyen bir sistemdir. Bu düzenleme, genellikle mültecilerin ilk giriş yaptığı ülkenin başvurusu değerlendirme

sorumluluğunu üstlenmesini öngörmektedir. Ancak, bu sistemin adaletsiz olduğu eleştirileri, özellikle İtalya, Yunanistan gibi sınır ülkeleri üzerinde yoğun baskı yaratmıştır.

2020 yılında Avrupa Komisyonu tarafından önerilen Yeni Göç ve İltica Paktı, AB'nin mülteci politikalarını reforme etmeyi hedeflemektedir. Bu pakt, sorumluluk paylaşımını daha adil bir şekilde düzenlemeyi, sınır yönetimini güçlendirmeyi ve düzensiz göçle mücadeleyi içermektedir. Üye ülkeler arasında dayanışmayı artırmaya yönelik mekanizmalar da öngörülmektedir. Ancak, bazı üye ülkeler arasında bu paktla ilgili anlaşmazlıklar devam etmektedir.

Sonuç olarak, AB'nin mülteci politikaları, göç akışlarını düzenleme ve mültecilerin haklarını koruma arasında denge kurmayı hedeflemektedir. Ancak, bu politikaların uygulanmasında ve üye ülkeler arasındaki iş birliğinde çeşitli zorluklar devam etmektedir. Küresel göç hareketleri ve mülteciler, Avrupa Birliği'nin güvenlik politikalarında derin ve kalıcı etkiler yaratmaktadır.

Bu tez ile amaçlanan AB'nin göç ve güvenlik politikalarının tarihsel olarak değişimi ve gelişimini izlemektir. AB'nin sürecin yönetilmesinde ortak bir göç ve iltica politikası geliştirip geliştiremediği, güvenlik kapsamında neleri hayata geçirdiğinin analizi tezin bir diğer amacını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Mülteci, Avrupa Birliği, Güvenlik

SUMMARY

Global migration movements and refugees have left profound marks on the European Union's (EU) security policies, emerging as one of the most significant humanitarian and political issues of the 21st century. In recent years, the EU has faced increasing waves of migration, compelling member states to reconsider their border security, asylum processes, and internal security measures. Strengthening border security remains a top priority for the EU, and agencies like Frontex have seen their authority and capacities expanded to fortify external borders. Technological innovations, biometric controls, and data sharing are all part of the EU's efforts to enhance border security. However, these measures must be balanced with human rights and the principles of free movement.

Migration management and asylum policies are also of critical importance to the EU. The Dublin Regulation, which requires asylum applications to be processed in the first country of entry, has placed an excessive burden on certain member states, leading to calls for reform. Quota systems and mechanisms for shared responsibility, designed to ensure a more equitable distribution of this burden, are significant steps towards strengthening the EU's principle of solidarity. However, such measures require political consensus and can sometimes lead to disagreements among member states. The integration and social cohesion of refugees are vital for the EU's long-term security and social stability goals. The participation of refugees in the labor market and their integration into social life play a crucial role both in the welfare of migrants and the economic development of host countries. However, anti-immigrant rhetoric and xenophobia complicate these processes and heighten social tensions.

Security concerns are another key dimension of the EU's migration policies. Uncontrolled migration is perceived by some as a potential security threat, leading to the tightening of security policies. Intelligence sharing and cooperation among member states are critical in combating security threats, and the coordination in this area needs to be strengthened.

The EU has recently made several changes and regulations in its refugee policies. The main goals of these policies are to control irregular migration, protect refugee rights, and balance the sharing of responsibilities among member states. The Dublin Regulation is a system that determines which member state is responsible for evaluating a refugee application. This regulation generally requires the country where the refugee first enters to take responsibility for

processing the application. However, criticisms of the system's fairness, particularly due to the significant pressure it places on border countries like Italy and Greece, have emerged.

The New Pact on Migration and Asylum, proposed by the European Commission in 2020, aims to reform the EU's refugee policies. This pact includes measures to more equitably distribute responsibilities, strengthen border management, and combat irregular migration. Mechanisms are also proposed to increase solidarity among member states. However, disagreements over this pact persist among some member states.

In conclusion, the EU's refugee policies aim to balance regulating migration flows with protecting refugee rights. However, various challenges remain in the implementation of these policies and in the cooperation among member states. Global migration movements and refugees continue to have profound and lasting impacts on the European Union's security policies.

The aim of this thesis is to trace the historical changes and developments in the EU's migration and security policies. Another objective is to analyze whether the EU has managed to develop a common migration and asylum policy and what measures have been implemented within the scope of security.

Keywords: Migration, Refugee, European Union, Security

TEŞEKKÜR

Bu tezin oluşturulma sürecinde büyük emeği olan, bilgi birikimi ve tecrübelerinden yararlanarak ekolün etkisini bana katan danışmanım, Sayın Prof. Dr. Erol ESEN'e; kıymetli zamanlarını ayırıp tezin gelişmesi ve nihai halini almasında görüş ve önerileriyle katkı sağlayan hocalarım Sayın Doç. Dr. Serkan DORU'ya ve Sayın Doç. Dr. Ahmet YAZAR'a emekleri ve zamanları için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

30 yıllık eğitim ve öğretim hayatım boyunca benden yardımlarını bir an olsun esirgemeyen, maddi manevi her daim yanımda olan annem Asiye Gönül ÖZDEMİR'e, babam Ahmet ÖZDEMİR'e ve kardeşim İrem ÖZDEMİR'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Bu zorlu tez sürecinde her daim bana destek olan, beni cesaretlendiren abim Ali ÖZCAN'a ithaf ederim.

GİRİŞ

Göç ve uluslararası ilişkiler, devletlerin egemenlikleri, ulusal güvenlikleri, ekonomik çıkarları, sosyal yapıları ve insan haklarına yönelik politikalarıyla doğrudan ilişkili olan, karmaşık ve çok boyutlu bir konudur. Göç, bireylerin veya toplulukların çeşitli nedenlerle, genellikle daha iyi yaşam koşulları, güvenlik arayışı, iş olanakları veya siyasi baskılardan kaçış gibi gerekçelerle başka bir ülkeye veya bölgeye kalıcı ya da geçici olarak taşınmalarını ifade eder. Bu hareketlilik, göç veren, göç alan ve transit ülkeler için önemli sosyal, ekonomik ve politik sonuçlar doğurur. Aynı zamanda, uluslararası ilişkiler bağlamında devletler arası iş birliği, çatışma ve müzakere süreçlerini de etkiler.

Göç, uluslararası ilişkilerde hem fırsatlar hem de zorluklar yaratır. Ekonomik açıdan, göç alan ülkeler, göçmenlerin işgücüne katılımıyla ekonomik büyümelerini destekleyebilir, işgücü açığını kapatabilir ve demografik yapılarındaki yaşlanma sorununu dengeleyebilirler. Ancak, kontrolsüz veya düzensiz göç, iş piyasasında rekabetin artmasına, sosyal hizmetlerin üzerindeki baskının yoğunlaşmasına ve kamuoyunda göç karşıtı tepkilerin yükselmesine yol açabilir. Bu durum, siyasi arenada popülist ve milliyetçi söylemleri güçlendirebilir, devletlerin iç ve dış politikalarını etkileyebilir. Göçün uluslararası güvenlik boyutu da büyük önem taşır; kitlesel göç hareketleri, sınır güvenliğini tehdit edebilir, terörizm ve organize suçla ilişkilendirilerek güvenlik kaygılarını artırabilir. Bu nedenle, birçok devlet, göç politikalarını sıkılaştırma ve sınırlarını koruma yönünde adımlar atmaktadır.

Uluslararası ilişkilerde göçün bir diğer önemli boyutu, insan hakları ve insani yardımlarla ilgilidir. Özellikle savaş, iç çatışmalar, doğal afetler veya siyasi baskılar nedeniyle yerinden edilen mülteciler, uluslararası toplumun ortak sorumluluğu olarak kabul edilir. Bu bağlamda, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) gibi uluslararası örgütler, mülteci haklarının korunması ve insani yardım sağlanması için kritik roller üstlenir. Ancak, mülteci krizlerine yanıt verme konusunda devletler arasında yaşanan görüş ayrılıkları, uluslararası ilişkilerde gerilimlere neden olabilir. Örneğin, 2015 yılında Avrupa'ya yönelen büyük mülteci dalgası, AB içinde göç politikaları üzerinde ciddi anlaşmazlıklara yol açmış, bazı ülkeler mültecileri kabul ederken, diğerleri sınırlarını kapatma yoluna gitmiştir. Bu durum, AB'nin içindeki dayanışma ve ortak hareket etme kapasitesini test etmiş ve göçün güvenlikleştirilmesi sürecini hızlandırmıştır.

Göç, sadece devletler arası ilişkileri değil, aynı zamanda uluslararası kuruluşları, sivil toplum örgütlerini ve küresel normları da etkiler. Küreselleşme süreci, göç hareketlerinin hızlanmasına ve çeşitlenmesine yol açmış, uluslararası toplumu bu hareketliliği yönetme

konusunda daha fazla iş birliği yapmaya zorlamıştır. Ancak, göçmenlerin haklarının korunması, insan kaçakçılığı ve düzensiz göçle mücadele gibi konularda devletler arasında yeterli iş birliği sağlanamaması, göçmenlerin maruz kaldığı insan hakları ihlallerini artırmıştır. Aynı zamanda, uluslararası göç politikalarının şekillendirilmesinde büyük güçler ve bölgesel örgütler arasında çıkar çatışmaları ve rekabet de önemli bir rol oynamaktadır.

Göç ve uluslararası ilişkiler, birbirini karşılıklı olarak etkileyen ve şekillendiren çok katmanlı bir olgudur. Göç hareketleri, devletlerin ulusal güvenlik stratejilerini, ekonomik politikalarını, sosyal uyum politikalarını ve uluslararası iş birliği çabalarını doğrudan etkilerken, aynı zamanda devletler arası ilişkilerdeki güç dengelerini, ittifakları ve diplomatik süreçleri de derinden etkileyebilir. Bu nedenle, göç olgusu, uluslararası ilişkiler disiplininde her geçen gün daha fazla önem kazanan, karmaşık ve çok boyutlu bir araştırma alanı olarak öne çıkmaktadır. Uluslararası toplum, göçün neden olduğu zorluklarla başa çıkmak ve göçmenlerin haklarını korumak için daha etkili ve kapsayıcı politikalar geliştirmek zorundadır. Bu politikaların başarısı, devletlerin, uluslararası örgütlerin ve sivil toplumun ortak çabalarına bağlıdır.

Göç olgusu, uluslararası ilişkilerden ekonomi ve toplumsal değişime kadar birçok alanı etkileyen karmaşık bir süreçtir ve bu süreci anlamak için kullanılan temel kavramlar, göçün farklı yönlerini ve dinamiklerini açıklamada kritik rol oynar. Göç, genel olarak bireylerin veya grupların bir yerden başka bir yere kalıcı ya da geçici olarak yer değiştirmesi anlamına gelir ve bu hareketlilik, iç göç ve dış göç olarak iki ana kategoriye ayrılır. İç göç, bir ülke sınırları içinde gerçekleşen yer değiştirmeleri ifade ederken, dış göç, uluslararası sınırların aşılmasıyla oluşan göç hareketlerini kapsar. Bu ayrım, göçün etkilerini, nedenlerini ve sonuçlarını anlamada önemli bir başlangıç noktasıdır.

AB, Avrupa'nın ekonomik ve siyasi entegrasyonunda önemli bir rol oynayan, çok boyutlu ve dinamik bir yapıdır. Üye ülkeleri arasında ekonomik iş birliğini teşvik ederken, aynı zamanda uluslararası alanda değerlerin savunuculuğunu yapar ve küresel istikrarı destekler. AB, uluslararası ilişkilerde önemli bir aktör olarak, barış, refah ve iş birliği hedeflerini gerçekleştirmek için sürekli olarak gelişen ve adaptasyon gösteren bir organizasyon olarak öne çıkar.

AB'nin göçün güvenlikleştirilmesi olgusu, göç hareketlerinin yalnızca insani bir mesele olarak değil, aynı zamanda ulusal ve uluslararası güvenlik açısından kritik bir sorun olarak ele alındığı bir yaklaşımı temsil eder. Bu anlayış, özellikle 2010'lu yıllarda Avrupa kıtasında meydana gelen büyük göç hareketleri, özellikle 2015'teki göç krizi sırasında, daha belirgin hale gelmiştir. Bu dönemde yaşanan kitlesel göç akınları, Avrupa ülkelerinde sosyal, ekonomik ve

güvenlik üzerindeki etkileriyle büyük endişelere yol açmıştır. Bu bağlamda, göçün güvenlikleştirilmesi, hem iç hem de dış güvenlik politikalarının yeniden şekillendirilmesine neden olmuştur.

Göçün güvenlikleştirilmesi, göçmen akınlarının ulusal güvenliği, kamu düzenini ve toplumsal uyumu tehdit edebileceği görüşüne dayanır. AB, göçmenlerin yasa dışı yollarla Avrupa'ya girişini ve potansiyel radikalizasyon risklerini ciddi güvenlik tehditleri olarak görür. Ayrıca, sosyal huzursuzluk, suç oranlarının artışı ve terörizm gibi endişeler, güvenlikleştirme politikalarının gerekçeleri arasında yer alır. Bu yaklaşım, göçmenlerin toplumsal entegrasyonunu ve uyumunu, ulusal güvenlik endişeleriyle dengelemeyi hedefler.

Bu güvenlikleştirilmiş yaklaşım çerçevesinde, AB çeşitli stratejiler ve politikalar geliştirmiştir. Sınır güvenliğini artırma, yasadışı göçmen akışlarını kontrol altına alma ve sığınma sistemlerini iyileştirme bu stratejiler arasında yer alır. Frontex, yani Avrupa Sınır ve Kıyı Güvenlik Ajansı, AB'nin dış sınırlarının güvenliğini sağlamak için önemli bir rol oynar. Frontex, sınır güvenliği operasyonlarını koordine eder, üye ülkelerle iş birliği yapar ve göçmen akışlarını izler. Ayrıca, AB ülkeleri arasında ortak sınır güvenliği operasyonları gerçekleştirilir ve bu operasyonlar, göçmenlerin kontrol altında tutulmasına yardımcı olur.

AB'nin iç güvenlik stratejileri de göçün güvenlikleştirilmesi ile doğrudan ilişkilidir. Europol, AB'nin polis iş birliği ajansı olarak, göçmenlerin ve olası güvenlik tehditlerinin izlenmesine katkıda bulunur. Europol, üye ülkeler arasında bilgi paylaşımını teşvik eder ve terörizm, organize suçlar ve diğer güvenlik tehditleri ile ilgili verileri toplar ve analiz eder. Ayrıca, AB içindeki veri tabanları, potansiyel tehditlerin hızlı bir şekilde tespit edilmesini sağlar ve ulusal güvenlik güçlerinin koordineli bir şekilde hareket etmesine yardımcı olur.

Göçün güvenlikleştirilmesi, aynı zamanda sığınma sistemlerinin reformunu da içerir. AB, sığınma başvurularının hızlı ve etkili bir şekilde işlenmesini sağlayacak standartlar belirlemiştir. Bu süreç, sığınmacıların koruma gereksinimlerini karşılamak ve aynı zamanda güvenlik risklerini yönetmek için tasarlanmıştır. Sığınma başvurularının değerlendirilmesinde, AB ülkeleri arasında iş birliği ve standartlaştırılmış prosedürler ön plandadır. Ayrıca, göçmenlerin uyum süreçleri ve toplumsal entegrasyonlarına yönelik destekler, sosyal uyum ve güvenlik dengelerini sağlamak amacıyla önem taşır.

20. yy'de yaşanan iki dünya savaşı, uluslararası konjonktürde büyük gelişmelerin ve dönüşümlerin yaşanmasına neden olmuştur. İkinci Dünya Savaşından sonra başlayan iki kutuplu sistem, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) öncülüğünde Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) ve SSCB (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği) öncülüğünde Varşova Paktının oluşmasında büyük rol oynamıştır. Bu süreçte Avrupa; ekonomik ve yapısal

toparlanma süreci içerisindeyken, Almanya'nın tekrardan silahlanmasını engellemeye çalışmış ve Avrupa kıtasında meydana gelebilecek yeni bir çatışmanın yaşanmasını engelleme görevi üstlenmiştir. Avrupa bütünleşmesini gerçekleştirirken dış politika ve güvenlik konularında birliği oluşturan ülkelerin ortak hareket etmesi fikri oluşmuştur. Avrupa, Soğuk Savaşın bitmesiyle başlayan AB'ne (AB) geçiş döneminde ise Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP) fikri ve uygulamaları gün yüzüne çıkmıştır.

AB'nin son yüzyılın ve insanlık tarihinin en başarılı derecede söyleyebileceğimiz insani örgütlenme modelini sergiliyor olması, uluslararası örgütler açısından en önemli noktayı teşkil etmektedir. Fransa ve Almanya arasında geçen yüzlerce yıllık savaşın, başarılı bir şekilde sona ermesini sağlamış ve genişleme dalgalarıyla birlikte Polonya ve Almanya arasındaki anlaşmazlıklara son vermiştir. Bu bakımdan AB barış inşa eden ve bunu yaymaya çalışan bir barış modeli sergilemektedir. AB geçmişe dönük bir proje olmak yerine farklı kültürleri ve devletleri gelecekte ortak hedefler çatısı altında toplamayı hedefleyen geleceğe dönük bir misyon sergilemektedir. AB'nin bu misyonu çeşitli bölgelerdeki insan topluluklarının yaşamış olduğu sorunlara karşı kayıtsız kalmasını engellemektedir.

Göç kavramı bireylerin, grupların veya toplulukların bir yerden farklı bir yere taşınması anlamına gelir. Göç, genellikle ekonomik, sosyal veya politik nedenlere bağlı olarak gerçekleşir. AB'nin güvenlik politikaları ve göç konusu, son yıllarda giderek artan bir öneme sahiptir. Avrupa'nın karşı karşıya kaldığı terör tehditleri, sınır güvenliği endişeleri ve göç krizleri, AB'nin bu alandaki politika yaklaşımlarını derinlemesine yeniden değerlendirmesini gerektirmiştir. AB, iç ve dış güvenliği sağlamak adına kapsamlı bir yaklaşım benimsemektedir. Sınırların korunması, göçmenlerin entegrasyonu, sığınma politikaları ve üçüncü ülkelerle iş birliği gibi alanlarda ortak politikalar geliştirmektedir. Ancak, bu politikaların hem ulusal hem de uluslararası düzeyde tartışmalara yol açtığı ve insan haklarıyla uyumlu olması gerektiği de dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda, AB'nin güvenlik politikaları ve göç konusu, karmaşık ve çok boyutlu bir sorun olarak değerlendirilmektedir.

Küresel düzeyde yaşanan göç hareketlerinin toplumsal alanda anlaşılabilmesi ve mevcut bilimsel birikime, konunun farklı yönlerinin bir araya getirilmesiyle katkı sağlanacaktır. Konuyla ilgili literatür taraması yapılarak, mevcut araştırmaların incelenmesi ve AB güvenlik politikalarındaki değişimin gözlenmesi amaçlanmaktadır. Literatürün bir araya getirilmesiyle konunun daha kapsamlı ve analiz edilebilir bir şekilde ele alınması sağlanacaktır.

Mülteci krizi, AB'nin güvenlik politikalarında nasıl bir etkiye sahip olmuştur? AB güvenlik politikalarının ne olduğu ve küresel göç hareketleri çerçevesinde AB sınırları içerisine göç eden mültecilere karşı uygulanan güvenlik politikalarının değişimi ve yansımaları

bağlamında, AB göç ve göçmen politika ve olgularının açıklanması amaçlanmaktadır. AB'nin siyasi, ekonomik ve güvenlik algılarının değişiminde nasıl bir etkiye sahip olduğu incelenecektir. Bu bağlamda, literatüre değişen güvenlik politikaları algısının yansımalarına katkı sağlanacaktır.

Konuyla ilgili ulusal ve uluslararası makale, kitap, dergi ve tez konuları taranmıştır. Yapılan literatür taramasında, konuyla ilgili ulusal düzeyde çok az yayına ulaşılmıştır; bu alanda kaynak çeşitliliği ve örnek tez çalışmalarının bulunması sınırlıdır. Ancak uluslararası yayınlar kapsamında, AB göç ve güvenlik politikaları farklı bakış açılarıyla ele alan ve değerlendiren birçok kaynağa ulaşılmıştır. Bu nedenle ulusal yayın listesinde konuyla ilgili makalelerin toplanması ve bir araya getirilmesi önemli bir yere sahip olacaktır.

AB güvenlik olgusu ve politikaları kapsamında, AB'nin yaşadığı ekonomik, siyasi ve kültürel sorunlar üzerinde göç ve göçmen konuları incelenecek ve bağlantılar kurulacaktır. Bu bağlantılar, neden-sonuç ilişkileri kapsamında değerlendirilip yorumlanacaktır. AB'nin güvenlik politikaları ekseninde bulunan göç olgusunun değerlendirilmesi ve göçmenlere karşı yaklaşımının teoriler çerçevesinde karşılaştırılarak, politik, ekonomik ve kültürel açıdan yansımalarının açıklanması sağlanacaktır.

AB'nin gerek sınırları içerisinde gerek komşularıyla, gerekse küresel siyasette yaşanan krizler doğrultusunda insan haklarını koruma vizyonundan uzaklaşarak sınır güvenliğine odaklandığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, AB güvenlik politikalarının önemlilik seviyesi artmış ve göç ve güvenlik alanında realist politikalar izlediği görülmektedir.

Göç konusunun AB tarafından güvenlikleştirilmesi, son yıllarda önemli bir trend haline gelmiştir. Güvenlikleştirme, belirli bir konunun ulusal güvenlik meselesi olarak ele alınması ve bu çerçevede özel önlemler alınması anlamına gelir. AB'nin göç konusunu güvenlikleştirmesi, göçü yalnızca insani bir mesele olarak değil, aynı zamanda güvenlik boyutuyla da ele aldığını göstermektedir. 2015'teki mülteci krizi sonrasında AB, göç ile terörizm ve radikalleşme arasında bağlantı kurulabileceği endişesiyle göçmen akışlarını daha sıkı denetlemeye başladı. Bazı AB ülkelerinde, göçmenlerin radikal gruplara katılma potansiyeli taşıyabileceği yönündeki kaygılar, göç politikalarının güvenlik eksenli bir yaklaşımla ele alınmasına neden oldu.

AB, dış sınırlarının daha iyi korunması için Frontex gibi sınır koruma ajanslarının yetkilerini artırmıştır. Sınır kontrollerinin sıkılaştırılması, düzensiz göç akışlarını engellemek ve sınır güvenliğini sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Bu çerçevede, biyometrik verilerin kullanımı, elektronik izleme sistemleri gibi teknolojik çözümler de devreye sokulmuştur.

Göçü güvenlikleştirme politikaları kapsamında, AB, düzensiz göçmenlerin geldikleri ülkelere geri gönderilmesi için geri kabul anlaşmaları imzalamaktadır. Bu anlaşmalar, özellikle Türkiye, Libya gibi transit ülkelerle yapılmakta ve göçmenlerin AB'ye ulaşmadan önce durdurulmasını amaçlamaktadır. Bu şekilde, düzensiz göçmenlerin AB'ye ulaşması önlenirken, aynı zamanda güvenlik kaygıları da azaltılmaktadır.

AB, göçmenlerin izlenmesi ve güvenlik taramalarının yapılması amacıyla veri paylaşımını artırmıştır. Schengen Bilgi Sistemi (SIS) ve Eurodac gibi veri tabanları, göçmenlerin kimlik tespiti ve güvenlik taramaları için kullanılmaktadır. Bu sistemler, üye ülkeler arasında veri paylaşımını sağlayarak, göçmenlerin güvenlik risklerini değerlendirmede yardımcı olmaktadır.

Avrupa'da popülist ve aşırı sağ partilerin yükselişi, göçün güvenlikleştirilmesinde etkili olmuştur. Bu partiler, göçü ulusal güvenlik için bir tehdit olarak sunarak, daha katı göç politikalarının savunuculuğunu yapmaktadır. Bu durum, göçmen karşıtı politikaların ve söylemlerin yaygınlaşmasına neden olmuş, göç konusu giderek daha fazla güvenlik odaklı bir çerçevede ele alınmaya başlamıştır.

Göçmenlerin entegrasyonu ve sosyal uyum sorunları, güvenlikleştirme sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Göçmenlerin topluma entegre olamaması, sosyal çatışmalar ve güvenlik sorunları yaratabileceği endişesiyle, göç politikaları güvenlik perspektifinden değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, entegrasyon politikaları da güvenlik açısından önemli görülmekte ve desteklenmektedir.

Sonuç olarak, göçün AB tarafından güvenlikleştirilmesi, göçmen politikalarının giderek daha sıkı ve güvenlik odaklı hale gelmesine yol açmıştır. Bu yaklaşım, göçün yönetimi konusunda daha fazla kontrol ve denetim sağlarken, aynı zamanda insani boyutun göz ardı edilmesi riskini de beraberinde getirmektedir. Güvenlikleştirme, göç politikalarında denge kurma gerekliliğini artırmış, AB'nin göçmenlere yönelik yaklaşımlarını önemli ölçüde şekillendirmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖÇ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER

1.1. Göçe Dair Temel Kavramlar

Günümüzde göçlerin arttığı bir dönemde, özellikle medya ve yayın organları tarafından kullanılan mülteci, sığınmacı, göçmen gibi kavramlar sıklıkla birbirine karıştırılmakta ve bu durum göçü anlama noktasında ciddi sorunlara yol açmaktadır (Çakran, 2017: 2). Bu bağlamda, göçle ilgili temel kavramları anlamak önemlidir. Bu kavramları oluşturan temel tanımlar aşağıdaki bölümlerde temel olarak incelenmiştir.

1.1.1. Göç

Göç olgusu, geniş bir perspektifte insan hareketliliğini ifade eden bir kavramdır ve genellikle kültürel ve sosyo-ekonomik yapıların mekansal geçişini ifade eder (Şeker ve Uçan, 2016: 198). Bu olgu, insanların yerlerini zorunlu veya gönüllü olarak terk etmelerini anlatan bir kavram olup, insanlık tarihi boyunca varlığını sürdürmüştür. Ancak, XX. yüzyılın ortalarında küresel bir sorun haline gelmiştir. Küreselleşme ile birlikte her geçen gün artan göç olgusu, devletleri göç veren, göç alan veya geçiş ülkesi olarak etkilemektedir (Castles ve Miller, 2008: 8).

Göç hem göçmen için hem de varış ülkesi için ekonomik, sosyal ve siyasi sonuçları olan karmaşık bir olgudur. Küresel dünyada neredeyse her birey bu olguyu deneyimlemekte olup, günümüzde “göçler çağı” olarak adlandırılabilir bir dönem yaşanmaktadır (Koser, 2007: 4). Göçler Çağı, bireyin kendi ülkesindeki sınırlamalara karşı bir tür “sosyal özgürleşme” sürecidir. Shrestha (1987: 329) ise göç kavramını şöyle tariflemektedir:

“İnsanlık tarihi, aslında belli bir siyasi ve ekonomik hedeflere ulaşmak adına kurumlar tarafından belirlenen politikalar ve kişilerin bu politikaların kısıtlamalarından uzaklaşarak kendi kaderlerini kontrol altına alma uğraşları arasındaki güçlü rekabetten ibarettir. Kurumsal hedefler ile bireysel gereksinimler arasındaki bu rekabetin en fazla göze çarpan alanı göçtür.”

Bu tanımlar, göç olgusunun karmaşıklığını ve çok boyutlu etkilerini vurgulamaktadır. Göç, sadece bireyin yer değiştirmesiyle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda toplumlar arası etkileşimleri, ekonomik yapıları ve kültürel dinamikleri de şekillendiren önemli bir sosyal olgudur.

Göç, genellikle varış ülkesi açısından bir sorun olarak algılsa da göç eden birey açısından mevcut sorunları çözme amacını taşıyan bir adım olarak değerlendirilebilir. Bu tehlikeli göç süreci, bazen beklentileri karşılarsa da genel olarak daha olumsuz sonuçların

başlangıcı olabilir. Ancak, genellikle göçmenlerin beklentileri daha iyi bir gelecek elde etmek üzerinedir (Deniz, 2009: 5).

Göç, bireyleri ve toplumları etkileyen karmaşık bir olgudur. Varış ülkelerinde kültür ve medeniyet değişimine neden olabilirken, bazen sosyo-ekonomik sorunlara da yol açabilir veya katkıda bulunabilir (Urk, 2010: 1). Erder'e (1986: 9) göre, göç genel anlamda belirli bir uzaklık ve süre içinde gerçekleşen bütün yer değiştirme hareketlerini ifade eder. Bu yer değiştirmeler sonucunda farklı kültürlerin etkileşime girmesi ve her iki tarafın da değişime uğraması kaçınılmazdır. Şahin'e (2001: 59) göre, göç, insanların ekonomik, siyasal ve toplumsal nedenlerle bireysel veya kitlesel olarak yer değiştirmesi anlamına gelir.

Ulus devletlerin oluşmasıyla birlikte görünmez sınırlar çizilmiş ve 'sınır' kavramı ortaya çıkmıştır. Uluslararası göç, ulus devletler arasındaki bu sınırları aşan nüfus hareketlerini ifade eder (Erder, 2000: 235). Faist'e (2000: 30) göre, uluslararası göç, birçok devlet arasında hareket edenlerle, devletlerde duranların birbirleriyle olan ilişkileri ve bağlarıdır. Bu süreç, göç veren ve göç alan ülkeler açısından ekonomik, kültürel, siyasal ve demografik sonuçları olan karmaşık bir olgudur (Faist, 2000: 30). Castles'a (2003: 13) göre, uluslararası göç sosyal dönüşümü tetikleyen karmaşık bir olgudur.

Kitlesel göçler, tarihin sadece günümüzde değil, önceki çağlarda da tanık olduğu bir olgudur. Devletler arasındaki sınırlar var oldukça, göç olgusu da devam edecektir. Uluslararası göçün temelinde yatan olgu, ulus kavramıdır. Milliyet farklılıkları ve buna bağlı sonuçlar, ülkeden ülkeye değişen uluslararası göçte önemli bir rol oynar. Bu farklılıklar nedeniyle göçmenler, bazen yerli halk tarafından “yabancı” veya “buraya ait değil” olarak algılanabilir (Castles ve Miller 2008: 8).

Göç, bazı ülkelerin ve hatta süper güçlerin oluşumunda önemli bir rol oynamıştır. Özellikle Amerika ve Avustralya gibi birçok gelişmiş ülke, tarihleri boyunca gerçekleşen göçlerle şekillenmiştir. 1846-1939 yılları arasında Avrupa'dan gelen 59 milyon insan, Kuzey Amerika, Güney Amerika, Avustralya ve Güney Afrika'ya göç etmiştir. Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda ve Arjantin gibi ülkeler, göç olgusu sonucu oluşmuş ülkelerdir (Castles ve Miller 2008: 8). Örneğin, ABD'ye gerçekleşen göçün %66'sı İngiltere'den, %20'si ise Almanya'dan gelmiştir (Castles ve Miller, 2008: 77). Bu göçler sayesinde hem Avrupa'nın hem de sömürge bölgelerinin kültür ve ekonomik yapılarında ciddi değişimler yaşanmıştır.

Bakırtaş'a (2012: 232) göre, göçü etkileyen çekici ve itici faktörler bulunmaktadır. 'İtici' faktörler, iç savaş, politik zulüm, fakirlik, doğal felaket gibi nedenlerle insanların bulundukları yerden ayrılmasına neden olan unsurlardır. Çekici faktörler ise, göç alan ülkelerdeki barış

ortamı, güvenlik, rahat yaşam şartları, politik ve dini özgürlüklerdir. Göçün ekonomik gelişmişlikle doğrudan ilişkili olduğu bir gerçektir. Gelişmiş ülkelerdeki yüksek gelir düzeyi, iyi yaşam koşulları, eğitim fırsatları gibi avantajlar, az gelişmiş ülkelerde yaşam mücadelesi veren insanlar için çekici hale gelir. Bu durum, göç alan devletler için çoğu zaman bir tehdit unsuru olarak algılanırken, göç etmek isteyen bireyler için bir kaçış ve kurtuluş imkânı olarak değerlendirilebilir.

Uluslararası göç, coğrafi yakınlık, tarihsel bağlar ve sömürge politikaları gibi faktörlerle şekillenir. Örneğin, Fransa, eski kolonilerinden, Birleşik Krallık, İngiliz Devletler Topluluğu'ndan, ABD ise Meksika'dan daha fazla göç almaktadır. Bu tarihsel bağlar, göçmenlerin tercihlerini etkileyen önemli unsurlardan biridir. Cezayirlilerin büyük bir kısmı, Tunusluların çoğu, Portekizlilerin büyük bir bölümü ve Faslıların üçte ikisi, tarihsel bağlara dayanarak Fransa'da yaşamaktadır (Fassmann ve Munz, 1992: 457).

Göç olgusu genellikle ülkeler arasındaki ekonomik farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Örneğin, ekonomik olarak gelişmiş, işgücü ihtiyacı bulunan ve yüksek gelir düzeyine sahip ülkeler, ekonomik zayıf olan ülkelere göç almaktadır. Ancak, kültürel, politik ve tarihsel bağlantılar bazen ekonomik fırsatlara üstün gelebilir. Örneğin, Almanya'da ücretlerin görece daha fazla olmasına rağmen, birçok Portekizli göçmen işçi Fransa'ya göç etmeyi tercih etmiştir (Fassmann ve Munz, 1992: 457). Göç olgusu, tarihsel, toplumsal ve ekonomik değişimlerin bir sonucu olduğu gibi, aynı zamanda bu alanlarda dönüşümlere de katkıda bulunmaktadır (İçduygu ve Sirkeci, 1999: 31). Toplumsal değişimin bir sonucu olarak ortaya çıkan göç hem göç alan hem de göç veren ülke toplumlarını etkilemektedir. Bu nedenle göç hem bir neden hem de bir sonuç olarak değerlendirilebilir (Castles ve Miller, 2008: 29).

Göç olgusunun çeşitli nedenleri vardır. II. Dünya Savaşı'nda büyük bir yıkıma uğrayan Batı Avrupa ülkeleri, endüstrilerini yeniden geliştirmek için işgücüne ihtiyaç duymuş ve belirli ülkelere göç almışlardır. 1950'li ve 1960'lı yıllarda, Batı Avrupa ülkeleri göç olgusunu teşvik etmişlerdir. Örneğin, Belçika savaş sonrasında İtalya'dan gelen emek gücünü istihdam etmiştir, çoğu kömür madenlerinde çalışmıştır. Fransa da kalkınmasını sağlamak ve düşük doğum oranlarını düzeltmek amacıyla göçmen işçi kabul etmiştir. Bu dönemde Fransa en fazla, İspanya ve Portekiz'den göç almıştır; 1970 yılında 2 milyon işçi ve 669 bin aile Fransa'da göçmen olarak ikamet etmekteydi (Castles ve Miller, 2008: 98). Bu göçmenler, genellikle döneceklerini düşündükleri ve kendi vatandaşlarının çalışmaktan kaçındığı zorlu alanlarda istihdam edildikleri için Avrupalılar tarafından tehdit olarak görülmemiştir (Stalker, 2001: 23).

Gelişmiş ülkelerdeki çekici unsurların başında güçlü ekonomi olgusu gelmektedir. Kapitalist sistemin egemen olduğu son birkaç asır boyunca, zengin ve yoksul devletler

arasındaki mesafe giderek açılmıştır. Yoksul ülkelerde yaşayan bireyler, iç karışıklık, savaş ve güvenlik sorunlarıyla mücadele ederken, daha iyi ve güvenli bir yaşam arayışıyla bütün hayatı riskleri göze alarak göç etmeyi tercih etmektedirler. Göç, politik, sosyal ve ekonomik güvensizliğin fazla olduğu ülkelere, bu unsurların daha az olduğu ülkelere doğru doğal bir akışı temsil etmektedir. Ayrıca, bazı ülkeler etnik veya dini yakınlığı olan gruplara açık kapı politikası uygulayabilir ve hatta teşvik edebilir. Örneğin, Çin Halk Cumhuriyeti, Vietnam'dan gelen Çin kökenli mültecilere olumlu bir şekilde yaklaşmaktadır. Benzer şekilde, Hindistan, Bangladeş ve Pakistan'dan gelen Hindulara kolaylık sağlamaktadır. İsrail ise dünyanın dört bir yanından gelen Yahudileri kabul etmekte ve Etiyopya'dan gelen siyahî Yahudilere bile vatandaşlık vermektedir. İsrail'e 1990'lı yıllarda yaklaşık bir milyon kişi göç etmiştir ve bu Musevi göçmenlere havaalanında vatandaşlık süreci başlatılmıştır. Bu göçmenlere kısa sürede entegrasyon sağlamaları amacıyla çeşitli sosyal ve ekonomik destekler sunulmuştur. Fransa ise Kuzey Afrika'ya yerleşmiş Fransız kökenli kişilerin göçünü doğal karşılamıştır (Weiner, 1985: 441).

Tarihi bağlar, etnik ve dini yakınlıklar da göçü etkileyen faktörlerden biridir. Örneğin, Birleşik Krallık, Doğu Afrika ve sömürge kurduğu ülkelere gelen göçmenlere karşı daha hoşgörülü bir yaklaşım sergilemiştir. Yunanistan ve Türkiye, 1920'de kendi aralarında soydaşlarını kabul etmiştir. Uluslararası antlaşmalar da bazı göçlerin temelini oluşturmaktadır. Örneğin, Almanya ve Türkiye, gelişmiş endüstrisi için işgücüne ihtiyaç duyan Almanya ile işsizlikle mücadele eden ve kalkınma yollarını arayan Türkiye arasında anlaşma imzalayarak yaklaşık 2 milyon Türk işçisinin Almanya'ya göç etmesine olanak tanımıştır (Weiner, 1985: 441).

Göçler, çeşitlerine göre sınıflandırıldığında, güneyden kuzeye gerçekleşen göçler ve doğudan batıya doğru olan göçler öne çıkmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Avrupa'nın gelişmiş ülkelerinin bulunduğu Küresel Kuzey, dünyanın gelişmiş bölgeleri olarak bilinirken, Latin Amerika, Afrika, Orta Doğu ve gelişmekte olan Asya ülkelerinin bulunduğu Küresel Güney, Kuzey ülkelere göre daha az gelişmiştir. Batı Avrupa'nın güneyinden kuzeyine, Kuzey Afrika ve Ortadoğu'dan Batı Avrupa'ya doğru gerçekleşen göçler bu kategoriye örnek olarak verilebilir. Doğudan batıya doğru akan göç akımı ise Polonya, Romanya ve SSCB'den Batı Almanya'ya yönelen göçleri içermektedir (Fassman ve Munz, 1992: 461).

Göç hareketlerini etkileyen iki önemli unsur, sömürgecilik ve küreselleşmedir. XVI. yüzyıldan itibaren keşifler çağının yaşanmasıyla beraber, Avrupalı tüccarlar ve maceracılar yeni coğrafyalara kendi istekleriyle yerleşerek önemli göç dalgalarına neden olmuşlardır.

Ancak bu dönemde gemi kazaları ve hastalıklar gibi nedenlerden dolayı sömürge ülkelerine göç edenlerde ölüm oranlarının yüksek olduğu görülmüştür. Yine de göç, fakirlikle mücadele eden Avrupalılar için tek kurtuluş yolu olarak görülmüştür (Toksöz, 2006: 12).

Göç, küreselleşme süreciyle birlikte hız kazanmış ve devletlerin dikkatini çeken yüksek politika alanında düşünülmeye başlanmıştır. Bu nedenle, birtakım uzmanlar, XXI. yüzyılı göç çağı olarak isimlendirmektedirler (Castles ve Miller, 2008: 132). Küreselleşme, Keohane ve Nye'ye (2000: 14) göre, dünya çapında gerçekleşen ekonomik, sosyal ve kültürel entegrasyondur. Küreselleşme olgusu göçmenler için olumlu bir anlam içermektedir. Küreselleşme ile gelişmekte olan devletlerdeki olumsuz sosyo-ekonomik şartlarda yaşayan insanlar, daha iyi yaşam koşullarını fark ederek kendi ülkelerini terk edip gelişmiş ülkelere göç edebilmektedirler. Castles ve Miller (2008: 14), dünyada uzun zamandır var olan göçlerin kesintisiz devam edeceğini belirtmektedir.

1990'lı yılların başından itibaren göçü hızlandıran faktörler arasında Soğuk Savaş'ın bitişi, Demir Perde'nin yıkılması, Doğu Blok'unun sınırlarının açılması, iletişim araçlarının gelişmesiyle hızlı bilgi yayılımı, ulaşım ağının genişlemesi, Çin ve diğer ülkelerin göç üzerindeki kısıtlamalarının zayıflaması, Balkanlar, Orta Doğu ve Afrika'da iç savaş ve karışıklık, az gelişmiş devletlerdeki zorlu yaşam şartları ve insan kaçakçılığı sektörünün gelişmesi bulunmaktadır. Endüstri devrimi, soykırım, kitlesel yerinden edilme ve ulusal sınırların yeniden çizilmesi sonrasında Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve SSCB'nin dağılması gibi unsurlar, 1990'lı yıllarda göçün tırmanmasına neden olmuştur (Brubaker, 1996: 25). Bu dönemde siyasi sıkıntılar, iç karışıklıklar, çevresel bozulma ve fırsat eşitsizliği gibi nedenlerden dolayı uluslararası göç artış göstermiştir. SSCB'nin dağılmasıyla birlikte Batı Avrupa'da politik değişimler yaşanmış, yeni ülkeler ortaya çıkmış ve Doğu ve Batı Almanya birleşmiştir. Ayrıca, Avrupa ülkeleri özellikle de Avrupa Topluluğu (AT) ülkeleri II. Dünya Savaşı sonrasında kolonileştirdikleri ülkelere ve üçüncü dünya ülkelerinden yoğun göçe maruz kalmıştır. Batı Avrupa'ya 30 milyondan fazla kişi, işçi ve mülteci olarak gelmiş ve bunların bir kısmı geri dönerken büyük çoğunluğu Batı Avrupa ülkelerinde yerleşmeyi tercih etmişlerdir (Brubaker, 1996: 25).

1.1.2. İltica

İltica, yabancılar mevzuatına göre:

“Avrupa Kitası'nda yaşanan olaylar sebebiyle dini, ırkı, milleti, belirli bir toplumsal gruba bağlılığı veya politik düşüncelerinden dolayı zarar göreceğinden haklı olarak korktuğu için mensubu olduğu ülkenin dışında bulunan ve mensubu olduğu ülkenin himayesinden faydalanamayan veya korkusundan dolayı

faýdalanmak istemeyen ya da uýruđu yoksa ve daha öñce ikamet ettiđi ÷lke dıřında bulunuyorsa, oraya döñmeyen veya korkusundan döñmek istemeyen yabancıya verilen isimdir” (Akg÷n, 2011: 9).

İltica tanımına göre, kişi veya kişiler ekonomik nedenlerle değil, daha çok siyasi baskılara maruz kalmış olma veya gelecekte bu baskılara maruz kalma korkusu nedeniyle yaşadığı veya vatandaşı olduğu ÷lkenin korumasından yararlanamama veya yararlanmak istememe durumunda, daha güvenli olduğunu düşündükleri bir başka ÷lkeye sığınmaktadır. Bu nedenle, iltica diğer uluslararası göç kavramları göz önünde bulundurulduğunda keskin şekilde farklılıklar içermektedir. Göçmen, vatandaşı olduğu ÷lkenin korumasına sahipken ilticacı, bu korumadan yoksundur. Ayrıca, göçmen göçe keyfi nedenlerle yönelebilirken, ilticacı göçe mecbur kalmıştır. İlticacılar, can havliyle ÷lkelerini terk edip her şeylerini geride bırakarak başka bir ÷lkeye sığındıkları için daha derin insani sorunlara yol açabilmektedirler (Tamer, 2020: 2010).

1.1.3. M÷lteci

Bir kişi, “ırkı, dini, milliyeti, belli bir sosyal grubu ya da siyasi görüşleri sebebiyle zulüm gördüğu” bir ÷lkeden kaçarak sığınma talebinde bulunan ve sığınma hakkı kazanan bireydir. M÷lteçiler, ÷lkelerinden kaçarken uluslararası hukuk tarafından tanınan belirli haklara sahiptir. M÷lteci kavramı günümüzde çeşitli tanımlarla ele alınmaktadır. En basit ve kısa tanımına göre, m÷lteci ekonomik ve sosyal nedenlerle sığınan kişidir (Boyras, 2015: 36).

Birleşmiş Milletler Cenevre Sözleşmesi, 1951 sayılı M÷lteçilerin Hukuki Statüsü, m÷lteci olarak kabul edilecek kişileri,

“ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ÷lkenin dışında bulunan ve bu ÷lkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen her şahıs”

şeklinde tanımlamaktadır (UNHRC, 2023).

Göç İdaresi Başkanlığı’nın Türkiye’de m÷lteçilik tanımı,

“Avrupa ÷lkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ÷lkenin dışında bulunan ve bu ÷lkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ÷lkesinin dışında bulunan, oraya döñemeyen veya söz konusu korku nedeniyle döñmek istemeyen vatansız kişiye statü” olarak tanımlanmıştır (G.İ.B, 2005: 8).

M÷lteci konusunda Afrika Birliği Örgütü, 1969 tarihli Afrika İnsan ve Halkların Hakları Sözleşmesi’nde yer alan tanımı genişleterek,

“kendi ÷lkesi ya da vatandaşı olduğu ÷lkenin bir bölümünde ya da tamamında dış saldırı, işgal, yabancı egemenliğinin varlığı ya da kamu düzenini ciddi şekilde bozan olaylar nedeniyle menşe ÷lkesi veya

vatandaşı olduğu ülke dışından bir başka yere sığınma talebiyle, devamlı ikamet ettiği yeri terk etmek zorunda kalan herkes mülteci tanımı içinde yer almaktadır” (Tamer, 2020: 2810).

Cartagena Mülteci Bildirisi (1984),

“yaygın şiddet, dış saldırı, iç çatışmalar, yaygın insan hakkı ihlalleri ya da kamu düzenini ciddi olarak bozan diğer durumlardan dolayı hayatları, güvenlikleri ya da özgürlükleri tehdit altında olduğu gerekçeleriyle ülkelerinden kaçan kişilerin de mülteci kapsamı içine alınmasını tavsiye etmektedir” (Çakran, 2017: 5).

1.1.4. Sığınmacı

Zulüm veya yaşamı tehdit eden koşullardan kaçan, ancak uluslararası hukuk tarafından mülteci olarak tanınmamış bireydir. Sığınmacılar, genellikle geçici sığınma taleplerinde bulunur ve sığınma başvurusu sürecinde değerlendirilirler. Sığınmacı,

“İrkî, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için, vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı,” şeklinde tanımlanmaktadır (G.İ.B, 2005: 8).

Bu tanıma göre, sığınmacı, mülteci olma şartlarına sahip olmasına rağmen henüz resmi bir siyasi veya idari güç tarafından mülteci statüsü verilmemiş kişiyi ifade eder. Ayrıca, başvuru yapmamış veya başvuru yapmış ancak henüz cevap alamamış kişiler de sığınmacı tanımı içinde yer almaktadır (Barkın, 2014: 35).

1.1.5. Göçmen

Bir ülkeden başka bir ülkeye taşınan kişidir. Göçmenler genellikle ekonomik nedenlerle, iş bulmak veya yaşam koşullarını iyileştirmek amacıyla göç edebilmektedirler. Göçmenler, genellikle sürekli ikamet etmeyi planlamaktadırlar.

Uluslararası alanda evrensel olarak kabul alan göçmen tanımı halen yapılamamıştır. Göçmen kavramı genellikle kişinin göç etmeye yönelik kararını dış bir zorlama olmadan, kendi özgür iradesi ve belirlediği koşullar doğrultusunda alması üzerine kurulmuştur. Bu bağlamda, göçmen terimi, bireyin ve ailesinin yaşam koşullarını iyileştirmek ve geliştirmek amacıyla bir ülkeden veya bölgeden başka bir ülkeye göç etmesini kapsamaktadır.

Birleşmiş Milletler, göçmeni, nasıl ve ne şekilde olduğu arasındaki farka bakılmaksızın yabancı bir ülkede bir yıldan daha uzun süre yerleşik olan bir kişi olarak tanımlar (IOM, 2013: 37). Türkçe Sözlük ise göçmeni “kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden (kimse, aile veya topluluk), muhacir” olarak tanımlamaktadır (TDK: 2023).

Başka bir ifadeyle, Türkiye Göç Mevzuatına göre, ülkeye veya başka bir ülkeye yerleşmek amacıyla gelen ve henüz herhangi bir ülkede vatandaşlık alamamış kişi veya gruplar göçmen olarak kabul edilir. Genellikle ekonomik amaçlarla yapılan göç sonucu, ilgili ülkenin bilgisi ve izniyle o ülkeye yerleşen kişiler göçmen olarak adlandırılır ve göçmenler genellikle özel bir mevzuata tabidirler (Tamer, 2020: 2811).

Bu temel kavramlar, göç olgusunu daha iyi anlamak ve farklı göç grupları arasındaki farkları belirlemek için kullanılır. Bu tanımlar, göçmenlerin hakları, statüleri ve alacakları destekler gibi konularda önemli farklılıkları vurgular.

1.2. Göç Türleri

Bir yerden başka bir yere bireylerin veya toplulukların kalıcı veya geçici olarak taşınmasıdır. Göç, genellikle ekonomik, sosyal, siyasi veya çevresel nedenlerle gerçekleşebilir.

Göç olgusu, farklı bilim dalları tarafından çeşitli bakış açılarıyla değerlendirilebilmektedir. Ayrıca, göçü amaçlarına, nedenlerine ve göç etmek için kullanılan yöntemlere göre sınıflandırmak da mümkündür. Göçü oluşturan üç temel çeşit bulunmaktadır. (İçduygu ve Sirkeci, 1999: 249).

1.2.1. Düzenli Göç

Düzenli göç, farklı kategorilerdeki göçmenleri kapsar. Bu kategoriler arasında eğitim, evlilik veya çalışma amacıyla ülkeye gelenler yer alır. Bu göç türü, kısa vadeli izinlerle ülkeye gelenleri (örneğin, eğitim veya çalışma için geçici izin alanlar) ve uzun vadeli yerleşim amacı güdenleri kapsar. Örneğin, eğitim almak için gelen bir bireyin daha sonra iş bulup ülkede kalmasıdır (Kalaylıoğlu, 2014: 35). Bu tip göç, genellikle uzmanlık ve nitelikli becerilere sahip bireyleri içerir ve yerleştikleri toplumda ekonomik ve sosyal açıdan olumlu etkiler yaratma potansiyeli taşır.

Kişi veya grupların kaynak ülkeden çıkışını, transit olarak yaptığı geçişi ve yerleşeceği ülkeye olan seyahatini belirli yasa ve yönetmeliklere uygun olarak düzenledikleri göç türüdür (IOM, 2013: 26). Bu tür göç, devletlerin tanımış olduğu veya izin verdiği kanuni prosedürlere uygun olarak gerçekleştirilir. Düzenli göç kapsamında önemli bir alt kategoridir. Bu, genellikle çalışma veya eğitim amacıyla gerçekleşen göçü ifade eder. Yüksek vasıflı göçmenler, göç aldıkları ülkelerin ekonomisine ve eğitim sistemine olumlu katkılarda bulunabilecekleri için bu ülkeler tarafından arzulanan ve desteklenen bir nitelik taşırlar.

1.2.2. Düzensiz (Yasadışı) Göç

Savaş, iç karışıklık, insan hakları ihlalleri gibi nedenlerle yaşanan zorunlu göçler, düzensiz göçü oluşturur. Bu durumda, bireylerin hayati tehlikesi söz konusu olduğu için ilk hedef, güvenli bir ülkeye ulaşmaktır. Mülteciler genellikle komşu ülkelerde bekleyerek sığınma başvurularını yaparlar. Mültecilerin statüsü, Birleşmiş Milletler Mültecilerin Statüsüne İlişkin Konvansiyon tarafından belirlenmiştir. Mültecilerin korunması ve haklarının sağlanması, devletlerin sorumluluğundadır. (İçduygu ve Sirkeci, 1999: 249).

Düzensiz göç, geniş anlamda uluslararası insan hareketliliğinin ülkeler tarafından kontrol edilemeyen ya da gözetlenemeyen boyutunu oluşturur (Atasü-Topçuoğlu, 2012: 501). Bu, kaynak, geçiş ve kabul ülkelerinin düzenleyici işlemlerinin dışında gerçekleşen hareketliliği ifade eder. Genel geçer bir tanım olmamakla birlikte, genellikle kişinin gerekli giriş izinlerine ve belgelere sahip olmaksızın ilgili ülkeye girmesi, çalışması veya yerleşmesi anlamına gelir.

Düzensiz göç, çeşitli perspektiflerden değerlendirilebilir:

1. Çıkış Ülkesi Perspektifi: Göçü gerçekleştiren kişi, ülkesini kanuni düzenlemelere aykırı bir şekilde terk ettiğinde düzensiz göç ortaya çıkar.
2. Geçiş Ülkesi Perspektifi: Göçmen, çıkış ülkesinden varış ülkesine ulaşmak için kanuni veya kanun dışı yollarla geçiş ülkesini kullanıyorsa bu durum düzensiz göç olarak kabul edilir.
3. Giriş Ülkesi Perspektifi: Göç alan ülke açısından düzensiz göç, kişinin kanunlara aykırı bir şekilde giriş yapması veya giriş yaptıktan sonra belirlenen süre içinde ayrılmasını ifade eder. (GİB, 2023)

Göç İdaresi Başkanlığı'na (GİB, 2023) göre düzensiz göç, farklı bir ülke topraklarına kanunlara aykırı olacak şekilde girmek, kalmak ya da kanuni süre içerisinde çıkmamak olarak tanımlanır. Bu tanım, giriş, geçiş ve varış ülkeleri açısından detaylı bir değerlendirme yapmayı içerir.

“Düzensiz göç” veya “yasadışı göç” terimleri yerine genellikle Türkçe'de “kaçak işçi göçü” terimi kullanılmıştır. Bu terim, politik bir gerçekliği ve yaşanmış olayları tanımlayan bir ifadedir. Kaçak işçi göçü genellikle iki ana tipe ayrılır: sınırları bilerek kanunsuz geçiş ve kanuni süresi dolmasına rağmen ülkede kalmaya devam etme veya izinsiz çalışma. (İçduygu, 2004: 24). Ek olarak “kaçak işçi göçü” ifadesi daha çok çalışma amaçlı gelip, yasadışı bir şekilde çalışanlar için geçerlidir. Ancak birçok ülkeye yasadışı yollardan gelmenin amacı,

çalışma imkanından bağımsız olarak, sığınma başvurusunda da bulunabilmektir. (İçduygu, 2004: 24). Başvurusu reddedilen ve ülkeyi terk etmesi gereken sığınmacılar da kaçak işçi göçü içinde değerlendirilebilir. İnsan ticareti ve insan kaçakçılığı kavramlarının da açıklanması, düzensiz göçün içeriğini daha iyi anlamamıza yardımcı olur. İnsan ticareti, insanları bir yerden başka bir yere kandırarak veya zorlayarak taşımak amacıyla yapılan eylemleri ifade ederken, insan kaçakçılığı, kanun dışı bir şekilde sınır geçişini sağlamak için üçüncü bir yol kullanma anlamına gelir. İki kavram arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır;

1. İnsan ticaretinde sömürü esas iken, insan kaçakçılığında para karşılığı kanun dışı sınır geçişi öne çıkar.
2. İnsan ticaretinde sınır geçmek esas değilken, insan kaçakçılığında kişinin kanun dışı yolla başka bir ülkeye girmesi gerekmektedir.
3. İnsan kaçakçılığında kişinin onayı olabilirken, insan ticaretinde bu durum söz konusu değildir (İçduygu, 2004: 24).

Düzensiz göç, vize veya ikamet izni olmadan bir ülkeye giriş yapılması veya vize süresinin aşılması gibi durumları içerir. Yasalara aykırı olan bu tür göç, devletlerin kontrolsüz bir şekilde gerçekleşmesi nedeniyle çatışmalara ve ulusal güvenlik endişelerine neden olabilir. Bu tür göçmenler, sığınmacılar, ekonomik göçmenler ve diğer göçmen gruplarını içerebilir. Düzensiz göç, devletlerin egemenlik haklarına müdahale olarak görülebilir. (İçduygu ve Sirkeci, 1999: 249).

1.2.3. Karışık Göç

Karışık göç, bir dizi insanın farklı nedenlerle birlikte seyahat ettiği durumları ifade eder. Sığınmacılar, mülteciler, vatansız kişiler, insan ticareti mağdurları gibi farklı profillere sahip insanlar, benzer rotaları kullanarak bir arada seyahat edebilirler. Bu tür göç, karmaşık ihtiyaçlara ve durumlara işaret eder. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) 10 Maddeli Eylem Planı, karışık göçle başa çıkmak için devletlere öneriler sunmaktadır. (İçduygu ve Sirkeci, 1999: 249).

Bu sınıflandırmalar, göç olgusunu anlamak ve yönetmek için kullanılan temel kavramlardan bazılarıdır.

1.3. Göçün Nedenleri

İnsanların doğup, büyüdüğü topraklardan ayrılarak başka yerlere göç etmeleri genellikle zorlu bir karar sürecini içerir. Bu kararı etkileyen bir dizi faktör vardır ve genellikle

yaşadıkları bölgedeki olumsuz koşullar veya gidilecek yeni yerde elde edilecek avantajlar bu kararı etkiler. Göç nedenleri, zaman ve mekâna bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir. Aşağıda, genel başlıklar altında göçün nedenleri sıralanmıştır.

1.3.1. Ekonomik Nedenler

İş İmkanları: İnsanlar, daha iyi iş imkanları ve ekonomik koşullar bulmak amacıyla göç edebilirler.

Yoksulluk: Gelir eşitsizliği, yoksulluk ve yaşam standartlarındaki düşüklük, insanları daha iyi bir yaşam arayışına itebilir.

Göç, genellikle bireylerin daha iyi bir ekonomik durum elde etmek ve yaşam standartlarını yükseltmek amacıyla gelişmiş ülkelere yönelmeleri temelinde gerçekleşir. Uluslararası göçün temel nedenlerinden biri, ekonomik şartlardaki farklılıklardır (İçduygu vd., 2014: 35). Küreselleşen dünya düzeninde, ülkeler ve bölgeler arasındaki göç hareketliliğinin en önemli itici güçlerinden biri ekonomik faktörlerdir (Aksoy, 2012: 294).

Bazı temel ekonomik nedenler şunlardır:

1. **Yüksek Kazanç Elde Etme:** Bireyler, gittikleri yerde daha yüksek ücretler ve genel olarak daha iyi maddi koşullar elde etme amacıyla göç edebilirler.
2. **Ekonomik İstikrarsızlık:** Ülke ekonomisinin istikrarsız olması, yatırımların engellenmesi, düşük gelir seviyeleri ve işsizlik gibi faktörler, insanları başka yerlere yönlendirebilir.
3. **Daha İyi Çalışma Şartları:** İş bulma olasılıklarının yüksek olduğu yerlere gitme, daha iyi çalışma koşulları ve sosyal haklara erişim arayışını içerebilir.
4. **Yaşam Kalitesi ve Refah:** Göç, bireylerin yaşam kalitesini artırmak, daha iyi eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim sağlamak amacıyla gerçekleşebilir.
5. **Sosyal ve Ekonomik Hakların Yetersizliği:** Sosyal hakların düşük olması, ekonomik hakların kısıtlı olması ve kötü kentsel yaşam koşulları, göçü teşvik eden faktörler arasında yer alabilir.
6. **İş Kaybı ve Yüksek İşsizlik Oranları:** Ekonomik krizler veya sektörel değişiklikler nedeniyle iş kaybı, insanları iş bulmak üzere göç etmeye yönlendirebilir.
7. **Uzmanlaşmış Kişilerin İstihdam Sorunları:** Alanında uzmanlaşmış kişilerin başka alanlarda çalıştırılması veya istihdam sorunları, göçe neden olabilir.
8. **Yatırım İmkânlarının Yetersizliği:** Bir ülkede yatırım yapma imkânlarının sınırlı olması, girişimcileri başka yerlere yönlendirebilir.

Ekonomik nedenler genellikle göç kararlarının arkasındaki temel itici güçlerden biridir. Ancak, diğer faktörlerle birleşebilir ve göçü karmaşık bir olguya dönüştürebilir.

1.3.2. Sosyal Nedenler

1. Eğitim Olanakları: Daha iyi eğitim imkanlarına sahip olma arayışı, özellikle genç nüfus için göçü teşvik edebilir.
2. Sağlık Hizmetleri: Bireyler kaliteli sağlık hizmetlerine erişim veya tedavi olanakları nedeniyle göç edebilirler.
3. Kültürel Nedenler: Kültürel çeşitlilik, insanları farklı kültürleri deneyimlemek veya kendi kültürlerini başka yerlere taşımak bireyleri motive edebilir (Kutlu, 1991: 23).

1.3.3. Siyasi Nedenler

1. Savaş ve Şiddet: Güvenlik endişeleri, savaş veya şiddetin yaşandığı bölgelerden kaçmak için insanları göçe zorlayabilir.
2. İnsan Hakları İhlalleri: Siyasi baskılara maruz kalan bireyler, daha güvenli bir ortam arayışında göç edebilirler.
3. Sığınma Talepleri: Siyasi sığınma talepleri, insanların ülkelerini terk etmelerine sebep olabilir.

Bu genel başlıklar altında göç nedenleri, karmaşık ve birbirine bağlı bir dizi faktörden etkilenebilir. İnsanların göç kararı, genellikle bu faktörlerin kombinasyonu ve bireysel deneyimlerine dayanır.

Göç, siyasi nedenlerle de ortaya çıkabilir. Bu tür göçler, ülkeler arasında meydana gelen siyasi rejim değişiklikleri, savaş politikaları, terör faaliyetleri ve siyasi baskılar gibi insan hayatını tehdit eden olaylar veya bu olayların yol açtığı yer değiştirme faaliyetlerini içermektedir (Aksoy, 2012: 294). Siyasi nedenlerle gerçekleşen göçler şu şekillerde olabilir: Savaş ve Çatışmalar; Ülkeler arasında veya bir ülke içinde yaşanan savaşlar, çatışmalar ve askeri operasyonlar, insanların yaşadıkları yerleri terk etmelerine neden olabilir. Terör Faaliyetleri; Terör saldırıları, siyasi belirsizlik ve güvensizlik ortamları, insanları güvenli bölgelere yönlendirebilir. Baskı ve Zulüm; Siyasi baskı, bireylerin temel özgürlüklerinin kısıtlandığı veya hayatlarının tehdit altında olduğu durumlar, göç kararlarını etkileyebilir. Etnik ve Dini Çatışmalar; Topluluklar arasındaki etnik veya dini gerilimler, kişilerin kendi toplulukları içinde güvenli olmadıklarını düşündükleri durumlarda göçe yönlendirebilir. İnsan Hakları İhlalleri; Kişilerin siyasi düşünceleri, etnik kökenleri veya diğer kişisel özellikleri nedeniyle maruz kaldıkları insan hakları ihlalleri, göçe neden olabilir. (Aksoy, 2012: 294).

Siyasi İstikrarsızlık bir ülkede siyasi belirsizlik, hükümet değişiklikleri ve toplumsal huzursuzluk, insanların daha istikrarlı bölgelere göç etmelerine yol açabilir. Dil ve dini özgürlükler kişilerin dil ve dini özgürlüklerini serbestçe yaşamak istemeleri, başka ülkelere yönelmelerine neden olabilir. Siyasi nedenlerle gerçekleşen göç, genellikle insanların yaşamlarını tehdit eden koşullar altında kaçışa yönlendiren zorlayıcı bir etmendir. Bu tür göçler, uluslararası toplumun dikkatini çeken ve genellikle mülteci statüsüne yol açan acil durumlar olabilir. (Aksoy, 2012: 294).

1.3.4. Toplumsal ve Doğal Nedenler

Ekonomik ve siyasi nedenlerin yanı sıra, toplumsal ve doğal faktörler de göçü etkileyen önemli etkenlerdir. Bu kapsamda şu nedenlere değinilebilir:

1. Doğal Afetler: İklimsel olaylar, kuraklık, sel, deprem, volkanik patlama gibi doğal afetler, insanların yaşadıkları bölgeleri terk etmelerine sebep olabilir. Bu tür felaketler, yerleşim yerlerindeki koşulları zorlayabilir ve göçü tetikleyebilir.
2. Toplumsal Çatışmalar ve Güvenlik Sorunları: Toplumsal huzursuzluklar, etnik çatışmalar, kan davaları gibi toplumsal nedenler, insanları güvensiz hissettirerek göçe neden olabilir. Bu durum, insanların daha güvenli ve istikrarlı yerlere gitme eğiliminde olmalarına yol açabilir.
3. İnançlar ve Kültürel Etkileşim: İnsanların dini veya kültürel inançları, farklı bir yerde yaşama arzusuyla göç etmelerine neden olabilir. Bu durum, genellikle bir topluluğun kendi inançlarına daha uygun bir ortam arayışıyla ilişkilidir.
4. Tecrübe Edinme İsteği ve Macera: Bazı insanlar farklı kültürleri deneyimleme, yeni yerler gözlemleme ve macera yaşama arzusuyla göç edebilirler. Bu durum genellikle iradi göçlerde görülür.
5. Sosyal Saygınlık ve İş Olanakları: Farklı ülkelerde çalışmak ve daha sonra döndükten sonra kazanılan sosyal saygınlık, insanları göçe teşvik edebilir. Ayrıca, iş olanaklarının daha iyi olduğu yerlere yönelme dürtüsü, ekonomik nedenlerle de iç içe geçebilir.
6. Toplumsal Yapıdaki Dönüşümler: Zaman içinde toplumsal yapıdaki değişimler, göçü etkileyebilir. Bu değişimler, insanların yaşam koşullarını ve beklentilerini etkileyerek göç kararlarını şekillendirebilir (Kutlu, 1991: 23).
7. Kadınların Şiddete Uğraması: Kadınların maruz kaldığı şiddet, göç etme kararlarını etkileyen temel faktörlerden biridir. Bu şiddet, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik olabilir ve kadınların hayatlarını tehdit edebilir. Bu tür şiddet vakaları,

özellikle savaş, çatışma, iç karışıklık veya toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yaygın olduğu bölgelerde daha sık görülmektedir.

8. Bireylerin Cinsel Yönelimi: Cinsel yönelim, göçü etkileyen diğer önemli bir faktördür. LGBT+ bireyler, cinsel yönelimleri veya cinsiyet kimlikleri nedeniyle kendi ülkelerinde ayrımcılık, şiddet ve zulme maruz kalabilmektedirler. Bu durumlar, LGBT+ bireyleri ülkelerinden kaçmaya ve iltica talebinde bulunmaya zorlayabilmektedir.

Ekonomik ve siyasi sebeplerin yanı sıra, iklim olayları (kuraklık, volkanik patlama, deprem gibi), inançlara dayalı yer değiştirmeler, düşmanlık, kan davaları gibi nedenlerle de büyük göçler gerçekleşmiştir. Ayrıca, bireylerin farklı deneyimler yaşama isteği, macera arzusu ve dünyanın çeşitli yerlerini keşfetme dürtüsü de göçe sebep olmuştur. Bunun yanında, farklı ülkelerde çalışan bireylerin dönüşleri sonrasında karşılaştıkları sosyal saygınlık da bir göç nedenidir (Kutlu, 1991: 23).

Toplumsal yapıdaki değişimler zaman içinde göçlere neden olmuş ve aynı zamanda göçü etkileyerek sonuçlar doğurmuştur (Başel, 2003: 47). Göçe sebep olan olaylar sadece siyasi, ekonomik ve toplumsal olmaktan öte, birbiriyle iç içe geçmiş karmaşık bir yapı sergilemektedir. Yani, ortaya çıkan bir sebep, bireyi veya grubu siyasi, ekonomik ve toplumsal düzeyde etkileyebilir. Göçü tetikleyen nedenler genellikle benzer özellikler gösterir ve iradi veya zorunlu göç olsun, temelde insanları göçe yönlendiren veya göçten beklenen şey daha iyi bir yaşam düşüncesidir. İnsanlar, siyasi, sosyal veya ekonomik gerekçelerle olsun, daha iyi bir yaşam düşüncesiyle başlattıkları göç sonucunda çeşitli sonuçlar elde etmektedirler.

Bu nedenler, genellikle birbirleriyle etkileşim halindedir ve karmaşık bir göç modeline neden olabilir. Göç, genellikle daha iyi bir yaşam arayışından kaynaklanır, ancak bu arayış farklı faktörlerle ilişkilendirilebilir ve insanların göçe başlamasına veya göç sonrasında beklenen sonuçlara etki edebilir.

1.4. Göçün Sonuçları

Göç, çıkış noktasında ve varış noktasında çeşitli sonuçlara neden olmaktadır. Ancak, göçün en büyük etkisini gerçekleştirdiği yerde gösterdiği kabul edilmektedir (Şen, 2014: 232). Göç hem olumlu hem de olumsuz sonuçlara yol açabilir.

Göç olayının gerçekleşmesiyle birlikte ortaya çıkan ilk sonuç, göç alan yerde nüfusun artması ve göç veren yerde nüfusun azalmasıdır. Bu artış ve azalış, ilgili toplulukta göçün etkilerini belirlemede önemli bir rol oynamaktadır (Güreşçi, 2016: 1062).

Nüfus açısından yeterli istihdam sayısına sahip olmayan ülkeler için dışarıdan göç almak olumlu bir etki yaratabilir. Bu ülkeler, göçle ihtiyaç duydukları işgücünü elde ederek ekonomilerini geliştirebilirler. Bu nedenle, göç alan ülkeler genç, erkek ve çalışabilir durumda olan bireyleri tercih etmektedir. Ayrıca, göç alan ülkeler, göçmen kabul ettikleri ülkelerle ilişkileri geliştirerek sadece işgücü değil, akademik personeli de çekerek avantaj elde edebilirler. Ancak, göç alan ülkeler, göçmenlerin getirdiği ekonomik yükleri (okul, hastane, konut gibi ihtiyaçlar) karşılamak zorunda kalabilir, bu da göçün olumsuz yönünü oluşturur (Bayraklı, 2007: 42).

Toplumların tarih boyunca gösterdiği gelişmeler, göçün ekonomik ve toplumsal değişimlerin bir sonucu olduğunu göstermektedir. Göç hem toplumsal hem de ekonomik açıdan bir değişim faaliyeti olarak karşımıza çıkmaktadır (Sirkeci ve İçduygu, 1999: 250).

Göç hareketlerinin önemli sonuçlarından biri de göçmenlerin göç ettikleri ülkedeki topluma ve devlete ne kadar uyum sağlayacaklarıdır. Bu nedenle, göçün entegrasyon süreci önemli bir sonuçtur. Göç eden topluluk, ne kadar entegre olduğuyla o ülkenin ekonomisi, sosyal yapısı, güvenliği ve sağlığı gibi birçok alanda etkileşimde bulunabilir.

Türk Dil Kurumu'na (TDK) göre, 'entegrasyon' kelimesi 'bütünleşme, uyum' anlamına gelmektedir (TDK, 2021). IOM tarafından hazırlanan Göç Terimleri Sözlüğü'nde ise entegrasyon terimi ifade edilmiştir: “Göçmenlerin hem birey hem de grup olarak toplumun bir parçası kabul edildiği süreç...” ve genellikle göçmenler ve ev sahibi toplumlar arasında iki yönlü bir süreci ifade eder (IOM, 2013: 30).

Entegrasyon genel olarak göçmenlerin göç ettikleri topluma dahil olmalarını ifade eden bir kavramdır. Ancak, literatürde entegrasyon kavramına yönelik kesin bir tanım bulunmamaktadır. Bu durum, göçmenlerin topluma ne şekilde dahil olacaklarına karar veren kişilerin kim olduğu, ne düzeyde ve nasıl bir entegrasyon sürecine girecekleri konusundaki belirsizlikten kaynaklanmaktadır. Entegrasyon kavramı, bilim insanları ve siyasetçiler arasında farklı şekillerde kullanılmaktadır. Bazıları kavramı çok kültürlülüğe yakın bir anlamda kullanırken, diğerleri asimilasyona daha yakın bir anlamda ele almaktadır. Bu durum, entegrasyon kavramının göçmenlerin topluma asimile olup olmadıkları veya kendi kültürel değerlerini koruyarak çokkültürlü bir şekilde yaşayıp yaşamadıkları gibi geniş bir yelpazede kullanılmasına neden olmaktadır (Erat, 2018: 81).

1.5. Göç Kuramı

Göç, tarih boyunca insanlığın vazgeçilmez bir gerçeği olmuştur. Bu kavram, bireylerin, grupların veya toplulukların bir yerden başka bir yere taşınması anlamına gelir. Göç, genellikle

ekonomik, sosyal, politik veya çevresel nedenlere bağlı olarak gerçekleşir. Göç, birçok farklı nedenle ortaya çıkabilir. Ekonomik göç, bireylerin daha iyi iş fırsatları veya yaşam koşulları arayışında başka bir yere gitmelerini içerir. Sosyal göç, genellikle aile birleşimi veya toplumsal nedenlerle gerçekleşir. Politik göç, baskıcı rejimlerden kaçanların sığınma arayışdır. Çevresel göç ise doğal afetler veya iklim değişikliği gibi çevresel faktörlere bağlı olarak gerçekleşebilir.

Göç hem göç eden toplumları hem de hedef toplumları etkiler. Göç edenler, yeni bir yaşam arayışında oldukları için genellikle uyum süreci yaşarlar. Hedef toplumlar ise yeni gelenlere entegrasyon sağlama ve çeşitli kültürel etkileşimlere adapte olma zorluğuyla karşılaşır. Ancak, uzun vadede göç, kültürel çeşitlilik ve ekonomik büyüme gibi avantajları da beraberinde getirebilir. Göç, toplumlarda önemli değişimlere yol açabilir. Yeni gelenlerin kültürleri, gelenekleri ve deneyimleri, hedef toplumları zenginleştirebilir. Ancak, aynı zamanda bu çeşitlilik, toplumsal gerilimlere veya uyum sorunlarına neden olabilir. Toplumlar, göçle başa çıkmak için politika ve stratejiler geliştirmek zorundadır (Castles ve Miller 2008: 8).

Birçok ülke, göçü yönetmek ve düzenlemek amacıyla göç politikaları oluşturmuştur. Bu politikalar, göç edenlerin haklarını koruma, entegrasyon sürecini kolaylaştırma ve toplumda dengeyi sağlama amacını taşır. Ancak, göç politikaları genellikle tartışmalıdır ve çeşitli politik, ekonomik ve insani faktörlere bağlı olarak sürekli olarak değişebilir. Sonuç olarak, göç, toplumlar arası etkileşimin ve değişimin bir parçasıdır. Bu karmaşık ve çok yönlü fenomen, dünya genelinde devam eden bir konu olarak önemini korumaktadır (Shrestha,1987: 329).

1.6. Uluslararası İlişkilerde Göç

Uluslararası göç, küreselleşme süreciyle birlikte önemli bir olgu haline gelmiştir. Devletler, iç ve dış güvenliklerini sağlamak adına göç konusunda iş birliği yapmaya çalışmakta ve uluslararası düzeyde kurallar belirlemeye çabalamaktadır. Ancak, devletler arasında ulusal çıkarların farklılık göstermesi, ortak bir tanım veya strateji belirlemenin zorluğunu beraberinde getirmektedir. Uluslararası boyutu olan göç olgusu, devletler arasında tartışmalara ve iş birliği ihtiyacına yol açan bir alandır.

Realist ve Neo-realist perspektiflere göre devletler, kendi güvenliklerini sağlama amacıyla diğer devletlerden gelebilecek tehditlere karşı tedbirler almaktadırlar. Bu bağlamda, Samuel Huntington gibi Realist görüşün temsilcilerinden biri, göçü potansiyel bir tehdit olarak değerlendirmekte ve göçün getirebileceği asimilasyon riskine karşı çıkmaktadır. Huntington, ABD'nin göçmenlerden oluştuğunu kabul ederken, ulusal kimliği Anglo-Sakson-Protestan ilk göçmenlerin kimliği olarak belirlemekte ve yeni göç dalgalarının bu milli kimliği yok

edebileceğini savunmaktadır. Göçün çözümü olarak da göçün kısıtlanması ve belirli ölçütlerin getirilmesi gerektiğini öne sürmektedir (Huntington, 2004: 182).

Liberal teori ise göç ve güvenlik arasında kapsayıcı bir ilişki olduğunu savunmaktadır. Bu görüşe göre, insan hareketliliği sadece bir tehlike oluşturma ötesinde, geniş katılımlı bir barış ortamını sağlayabilir. Liberal ve Post-pozitivist yaklaşımlar, güvenlik kavramının sadece devlete ait olmadığını ve güvenlik kavramının genişletilip derinleştirilmesi gerektiğini iddia etmektedirler. Bu perspektife göre, güvenlik sadece askeri güç bağlamında değil, çok çeşitli alanlarda ele alınmalıdır. Bu görüşe karşı çıkan geleneksel Realist görüş ile Post-yapısalcı görüş arasında süregelen bir tartışma bulunmaktadır.

Kopenhag Okulu ise bu tartışmanın ortasında bir yol bulmaya çalışır. Güvenlik kavramının fazla genişletilmesinin zarar verebileceğini, ancak güvenliğin sadece askeri güç bağlamında değil, geniş bir perspektif içinde ele alınması gerektiğini savunmaktadır. Kopenhag Okulu, Realist ve Neo-realist görüşlerle Post-yapısalcı görüşleri birleştirerek güvenlik kuramını oluşturur (Mutimer, 2007: 53).

1.6.1. Realist Görüş

Samuel Huntington gibi realist düşünce temsilcileri, devletlerin kendilerini olası tehditlere karşı korumaya çalıştığını savunur. Göçü bir tehdit olarak ele alırlar ve göçmenlerin getirebileceği kültürel değişikliklere karşı çıkabilirler. Huntington, özellikle ABD'nin Anglo-Sakson-Protestan kimliğini korumak adına göçü kısıtlama gerekliliğini vurgulamaktadır (Huntington, 2004: 182).

1.6.2. Liberal Görüş

Liberal teoriler, göç veren ve alan ülkelerin avantajlı olduğunu savunmaktadırlar. Göçün, geniş katılımlı bir barış ortamını teşvik edebileceğini ve güvenlik konseptinin genişletilmesi gerektiğini iddia ederler. Liberal yaklaşımlar, güvenlik kavramını sadece askeri güçle değil, daha geniş bir perspektifle ele almayı tercih etmektedirler (Mutimer, 2007: 53-74).

1.6.3. Kopenhag Okulu'nun Göç Analizi

Kopenhag Okulu, güvenlik kavramını Realist görüşün aksine askeri kapasite ve güçle ifade etmez. Güvenliği sosyal bir inşa olarak tanımlar ve normlar, değerler gibi unsurların da güvenliğin temelinde var olduğunu savunur. Devletler, dost-düşman tanımlamalarını kendi algılarına dayandırarak güvenlik politikalarını oluşturur. Tehdidin sosyal bir inşa olduğunu iddia eder. Soğuk Savaş'ın bitişi sonucunda tehdit ve güvenlik kavramları değişime uğramıştır.

Terörizm, organize suç, uyuşturucu ticareti, göç gibi yeni unsurlar güvenlik açısından ele alınmaya başlanır.

Kopenhag Okulu'nun öncüleri, güvenlik anlayışında genişleme ve çeşitlenme gerektiğini savunarak güvenliğini askeri boyuttan siyasi, ekonomik, toplumsal ve çevresel boyutlara genişletir. Kopenhag Okulu Kopenhag Üniversitesi'nde 1985 yılında “Barış ve Çatışma Araştırma Merkezi”nin kuruluşuyla birlikte oluşmuştur. Barry Buzan, Ole Waever ve Jaap de Wilde gibi isimler okulun öncüleridir. Güvenlik kavramını beş başlık altında inceleyerek çeşitlendirir: siyasi, ekonomik, toplumsal, çevresel ve askeri güvenlik. Buzan, güvenliğini sadece askeri boyutta değil, aynı zamanda politik, ekonomik, toplumsal ve çevresel boyutlarda ele almayı savunur (Buzan ve Waever, 1997: 23).

Kopenhag Okulu, göçü güvenlik bağlamında ele alırken toplumsal güvenlik kategorisine odaklanır. Güvenliğini sadece devletin bekası değil, aynı zamanda dil, kültür ve ulusal kimliğin devamlılığı olarak tanımlar. Güvenlikleştirme, bir konunun politikanın özel bir çeşidi veya politika üstü olarak çerçevelenmesini ifade eder. Güvenlikleştirme, bir konunun tehdit olarak sunulmasıyla olağandışı önlemlerin alınmasını gerektiren bir durum haline getirilmesini amaçlar.

Kopenhag Okulu, tehdidin sosyal olarak inşa edildiğini ve güvenlikleştirme sürecinin yaşamsal bir tehdidi söylem haline getirdiğini iddia eder. Göç, toplumsal güvenlik bağlamında ele alınarak güvenlikleştirilmiş bir kavram haline gelir. Göçmenler, devletlerin sınırlarını kontrol etme gücünü ve ulusal kimliği tehdit eden bir faktör olarak algılanır. Kopenhag Okulu'nun göç analizi, güvenlik kavramının geniş bir perspektifle ele alınması ve göçün toplumsal güvenlik bağlamında nasıl güvenlikleştirildiğini açıklamaktadır. Bu analiz, göç meselesini sadece askeri boyutta değil, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve ulusal kimlik açısından da ele almaktadır (Buzan, 1991: 19-20)

1.7. Güvenlik

Göç ve güvenlik ilişkisi, gelişmiş ülkelerde işgücü anlamına gelen göçmenlerin devletlerin güvenlik politikalarını şekillendiren önemli bir tehdit olarak görüldüğü bir süreci yansıtmaktadır. XX. yüzyılın ikinci yarısından günümüze kadar olan dönemde, göç olgusunu değiştiren en önemli etkenlerden biri küreselleşme olarak belirtilmektedir (Köşk ve Özbek, 2017: 247). Avrupa'da küreselleşme sürecinin bir sonucu olarak, ulus devletçilik zayıflamış ve devletlerin askeri ve ekonomik bakış açıları değişmiştir.

Geçmişte Avrupa, içsel rekabeti azaltmak ve barış ortamını sağlamak amacıyla entegrasyona giderek ulus devletçilik anlayışını zayıflatmıştır. Ancak, 1990'ların sonlarına

doğru SSCB ve Yugoslavya'nın parçalanması, yeni sınırların, azınlıkların ve göç dalgalarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu dönemde güvenlik odaklı düşünce, sadece devletler ve askeri güçlerle sınırlı kalmamış, yeni unsurları da içermeye başlamıştır (Adamson, 2006: 176).

Hükümetler, göçle ilgili önlemleri öncelikli olarak sınır güvenliğini sağlama çabası olarak değerlendirmektedirler. Bu nedenle, göçü engellemek isteyen devletler sınır kontrollerini sıkılaştırmışlardır. Göç etmek dışında seçenekleri olmayan bireyler, sıkı sınır kontrolleri nedeniyle insan kaçakçılarına yönelmiş ve riskli durumları göze alarak sınırı geçmeye çalışmışlardır. Bu durum, yasal olmayan yollardan sınır geçmeye çalışanların potansiyel suçlu durumuna düşmelerine neden olmaktadır (Claude 2004: 12).

Ayrıca, önemli göçlerin büyük bir kısmının zorunlu göç olduğu vurgulanmaktadır. Tarihsel olarak, köle ticareti, I. Dünya Savaşı sonrası Türkiye ve Yunanistan arasındaki nüfus değişimi, Almanya ve SSCB'nin Yahudileri sınır dışı etmesi, İsrail'in kuruluşuyla Arap nüfusunun kendi topraklarından uzaklaştırılması ve 1990'lardaki etnik temizlikle ilgili savaşlar gibi olaylar zorunlu göçlere örnek olarak verilmektedir (Adamson, 2006: 176).

Göç, modern çağda devletlere, toplumlara ve göçmenlere bir dizi fırsat sunarken, son yıllarda özellikle entegrasyon, ulusal güvenlik, sosyal güvenlik ve sınır yönetimi gibi konularda politik bir sorun olarak algılanmaya başlamıştır (International Organisation for Migration, 2020). Ayhan Kaya'nın belirttiğine göre, Soğuk Savaş döneminde dış düşman üreten devletler, sonrasında özellikle Müslüman göçmenleri iç düşman olarak hedef almıştır (Kaya, 2015: 164).

Özellikle 11 Eylül saldırılarını gerçekleştiren 19 hava korsanının Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşamaları ve bu süreçte eğitim almaları, Dünya Ticaret Merkezi'ne ve Pentagon'a saldırı planlamaları, insanların zihninde sınır ötesi hareketlilik ile uluslararası terörizm arasında bir ilişki olduğu yönünde bir kaygı yaratmıştır. Ancak, 11 Eylül saldırılarından önce bile küreselleşme, göç ve güvenlik arasında bağlantı olduğu düşüncesi politikada ve çeşitli güvenlik çalışmalarında dile getirilmiştir. Göç olgusu, 1990'lı yıllar boyunca Avrupa güvenlik gündeminde önemli bir yer tutmuştur. Örneğin, 1995 yılında Paris metrosunda gerçekleşen bombalı saldırı ve Batı Avrupa'da terör örgütleri tarafından yapılan saldırılar, göçle güvenlik arasında bir ilişki kaygısına neden olmuştur. 2004 yılındaki Madrid ve 2005 yılındaki Londra saldırıları da göç ile terörizm arasındaki bağlantı konusundaki var olan kaygıları artırmıştır (Adamson, 2006: 165-166).

11 Eylül 2001 saldırılarından sonra, göç politikalarını güvenlik ekseninde değerlendiren ve bu doğrultuda politikalar üreten Amerika Birleşik Devletleri, Patriot yasasıyla ülkeye giren herkesin parmak izinin alınmasını kararlaştırdı. ABD ve Avrupa, sınır yönetimi politikalarını geliştirdi, teknolojiyi kullanarak sınırları gözetlemeye ve düzenleyici yasalar çıkarmaya yönelik

adımlar attı. Ayrıca, sınırlara asker yerleştirerek sınır güvenliğini artırmaya çalıştılar. Örneğin, 1993 yılından bu yana Amerika'nın "Göçmenlik ve Vatandaşlık Servisi" için ayırdığı bütçe üçe katlandı. Benzer şekilde, AB PHARE programı kapsamında harcanan fonların yaklaşık olarak yüzde 50'si aday ülkelerdeki sınır kontrolü ve düzensiz göçün önlenmesi amacıyla kullanıldı (Adamson, 2006: 178).

11 Eylül sonrasında ABD'nin güvenlik politikalarından etkilenen Avrupa da korunaklı kalesini daha da güçlendirmeye yönelmiştir. Güvenlik bağlamında geliştirilen söylemler ve uygulamalar, göçmenleri toplum içinde ötekileştirmiştir. Bu durumun sonucunda günümüz Avrupası'nda yaşayan mülteciler genellikle terörist veya potansiyel suçlu olarak algılanmaktadır (Özcan ve Yılmaz, 2007: 97). 2000'lerden sonra AB ülkelerinde göçmenlere bakış açısı değişmiş, insan hakları bağlamından uzaklaşarak daha çok göçmenlerin sosyo-ekonomik sorunlar yaratacağı ve topluma uyum sağlayamayacakları yönünde söylemler geliştirilmiştir. Kültürel ve dini açıdan tamamen farklılık arz eden göçmenleri (Kuzey Afrika'dan Fransa'ya ve Türkiye'den Almanya'ya gelenler) ağırlamak, devletler için bir ikilem oluşturmuştur. Avrupa'daki devletler, demografik şartların değişmesini engelleyememekte ve hatta giren yabancı olgusuna karşı endişe etmeye devam etmektedir (Sever ve Muhammed, 2013: 86).

Covid-19 pandemisi, uluslararası ilişkiler ve güvenlik kavramları üzerinde önemli etkiler bırakmıştır. Pandeminin başlangıcından bu yana, güvenlik sadece askeri tehditlere ve geleneksel anlamdaki güvenlik konularına odaklanan bir perspektiften, daha geniş bir kapsama sahip bir anlayışa evrilmiştir. Covid-19 sonrası uluslararası ilişkilerde güvenlik tanımına ilişkin bazı önemli noktalar:

1. Sağlık Güvenliği: Pandemi, sağlık güvenliğini uluslararası güvenlik gündemine taşımıştır. Devletler, salgın hastalıkların küresel bir tehdit oluşturabileceği gerçeğiyle yüzleşmiş ve bu alandaki iş birliğini güçlendirmeye odaklanmışlardır.
2. İnsan Güvenliği: Geleneksel anlamdaki devlet merkezli güvenlik anlayışının yanında, bireylerin ve toplumların güvenliği de vurgulanmaktadır. Ekonomik güvenlik, gıda güvenliği, sosyal güvenlik gibi konular güvenlik perspektifine dahil edilmiştir.
3. Dijital Güvenlik: Salgın sürecinde dijital altyapılar ve bilgi güvenliği daha fazla önem kazanmıştır. Uzaktan çalışma, eğitim ve sağlık hizmetlerindeki artan dijitalleşme, siber güvenliğin küresel bir öncelik haline gelmesine neden olmuştur.

4. Uluslararası İş Birliği: Salgın, devletler arası iş birliğinin ve çok taraflı kuruluşların rolünün güçlenmesine neden olmuştur. Bu, pandemi ve benzeri küresel tehditlere karşı etkili mücadele için koordinasyonun artmasını gerektirmektedir.
5. İklim Güvenliği: Covid-19 sonrası güvenlik tanımı, iklim değişikliği gibi uzun vadeli tehditleri de içermeye başlamıştır. Çevresel güvenlik, giderek daha fazla uluslararası güvenlik tartışmalarının bir parçası haline gelmiştir.
6. Ekonomik Güvenlik: Ekonomik kırılganlıklar, ulusal ve uluslararası güvenliği etkileyen önemli bir faktör haline gelmiştir. Pandeminin ekonomik etkileri, devletlerin ekonomik güvenliklerini daha fazla vurgulamalarına yol açmıştır.

Covid-19, güvenlik kavramının evrimine ve genişlemesine yol açarak, uluslararası ilişkilerde daha kapsamlı ve bütünlükçü bir güvenlik anlayışının benimsenmesine zemin hazırlamıştır. Bu dönüşüm, gelecekteki küresel tehditlere karşı daha etkili bir şekilde hazırlıklı olmayı amaçlamaktadır.

1.7.1. Güvenlik Kavramı

Güvenlik kavramının kökeni Helenistik Dönem'e dayanmaktadır ve güvenlik kavramı ve “ataraksiya” (kayıtsızlık ve sakinlik) kelimesinden türemiştir (Dedeoğlu, 2008: 21). “Securitas” (endişeden uzak) kelimesi Roma Dönemi’nde kullanılmış ve günümüzde kullanılan güvenlik kavramı bu kelimedenden türetilmiştir (Arends, 2009: 5).

Güvenlik kavramı en genel tanımıyla tehditlerin ortadan kalkması ve kazanılmış değerlerin muhafaza edilmesini ifade etmektedir (Booth, 2003: 62). Toplumların değer yargıları ve tarihsel süreçler gibi unsurlar Güvenlik kavramının gelişimini doğrudan şekillendirmiştir. (Brauch, 2008: 2). Bundan ötürü güvenlik, başta birey olmak üzere, toplumları, devletleri ve uluslararası örgütlerce oluşturulan uluslararası sistemi içinde barındıran çok yönlü bir kavramdır.

Güvenlik kavramı, uluslararası kullanımda oldukça sık tercih edilmesine rağmen, türetilmiş bir kavram olduğu için üzerinde uzlaşılan tek bir tanım bulunmamaktadır. Farklı yaklaşımlarla birlikte, aynı görüşü dile getiren yaklaşımların içinde bile farklı tanımlarla karşılaşmak mümkündür. Temelde, “güvenlik” kavramı, “tehdit altında olmama” durumu şeklinde özetlenebilmektedir.

Güvenliği. “Sahip olunan kazanımlara gelebilecek zararın en düşük olduğu durum” (Baldwin, 1997: 13) olarak belirtirken Barry Buzan ise “tehditten özgür kalabilme çabası” şeklinde ifade etmektedir (Buzan, 1983: 3).

Bununla birlikte, Buzan güvenliğin tanımlanmasının zor olduğunu belirterek; güvenliği güç, sevgi ve özgürlük gibi tartışmalı ve açık olmayan bir kavram olarak tanımlamaktadır. (Açıkmeye, 2011: 66). Ole Waever (1995: 7), güvenlik kavramını, bir tehdit unsurunun var olması ve buna karşı alınan önlemlerin olduğu durum olarak tanımlarken, güvenlik problemi varsa ve buna karşı önlem alınamıyorsa güvensizlik kavramını kullanmaktadır. Bu tanımlara göre, tehdit içermeyen bir durumda güvenlik kavramı açısından söz edilemez.

David Baldwin'e (1997: 13) göre, güvenlik kavramının tanımlanması, “kimin için güvenlik?” ve “hangi değerler için güvenlik?” gibi soruların yanıtlanmasıyla şekillenmelidir. Çeşitli görüşlerin öne çıktığı bu durumda güvenlik en genel haliyle “temel değerlere karşı tehdidin olmaması durumu” şeklinde tanımlanmaktadır (Baylis vd., 2008: 229).

Güvenliğin tanımlanmasıyla ilgili karşılaşılan sorunlar incelendiğinde, güvenliğin ne şekilde kavramsallaştırılacağı, kapsamının hangi doğrultuda belirleneceği ve temelinde ne anlama geldiği gibi soru işaretleri ön plana çıkmaktadır. Bu konudaki belirsizlik, güvenliğin bir kavram mı, geniş bir disiplin mi, sorunun kendisi mi yoksa bir amaç mı olduğu tartışmalarıyla ortaya çıkmaktadır (Haftendorn, 1991: 5).

Günümüzde güvenlik tehditleri, hem somut (fiziksel) hem de soyut nitelikte olabilir. “Ulusal güvenlik”, “insan güvenliği”, “uluslararası güvenlik” gibi kavramlar çeşitli sorunlara neden olabilmektedir. Bu kavramlar aynı zamanda farklı felsefi ve tarihsel geri plana sahip olduklarından, çeşitli tanımlamaları içinde barındırır. Bu sebeple güvenlik kavramı günümüzde sosyal bilimlerde halen tartışılan bir konumda bulunmaktadır (Hyde-Price, 2001: 28-29).

Örneğin, yasadışı göçler günümüzde önemli bir tehdit unsuru şeklinde algılanırken; toplumdaki yabancı karşıtlığı, kültürel açıdan etkileri veya ülkelerin demografik yapılarındaki değişime olan etkisi gibi unsurlar, soyut tehdit çatısı altında değerlendirilebilir ve meydana getirdiği etkiler uzun dönemli analizler ile ortaya çıkabilir. Ayrıca, bu yasadışı göçlerin neden olduğu askeri ve ekonomik değişimlerin yanı sıra ve ülke politikaları üzerindeki etkisi de kısa ve orta dönemli araştırmalar ile görülebilir.

1.7.2. Güvenlik Kavramının Tarihsel Süreci

Ulus devletlerin doğuşu, ulusal güvenlik kavramını devletlerin öncelikli olarak inceledikleri bir kavram haline getirmiştir. “Ulusal güvenlik” terimi, ulusal çıkarların dış tehditlere karşı korunması anlamında olmak üzere, II. Dünya Savaşı sırasında ABD’nin diğer ülkelerle ilişkilerini açıklamak için kullanılmış ve literatüre kazandırılmıştır (Weaver, 2004: 56).

Ulusal güvenlik kavramıyla ayrılan bir diğer kavram ise uluslararası güvenliktir. Uluslararası güvenlik kavramı ise güvenliğin ülkeler arası bağımlılık ve ilişkileri ifade eden doğasını açıklar (Buzan, 1983: 6). Bu bağlamda, uluslararası güvenlik, devletler arasındaki davranışları etkileyen sistemik koşulları ifade eder (Buzan, 1983: 22).

Birinci Dünya Savaşı sonrasında, uluslararası sistemde 1923-1929 yılları arasında uzun sayılamayacak bir barış dönemi yaşansa da bu dönemi takip eden yıllarda arka arkaya gelen çatışmalar sonucunda sistem sarsılmıştır. ABD, Birinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa ekonomisini desteklemek amacıyla ekonomik yardımlarda bulunarak bölgede düzenin kurulmasına katkıda bulunmuştur. Ancak, 1929'daki ekonomik krizin ABD'den kaynaklanan etkileriyle birlikte, Avrupa'da kurulan düzen sekteye uğramıştır. Bu dönemde, Birinci Dünya Savaşı sonrasında imzalanan antlaşmalara yönelik tepkiler artmıştır.

1929 ekonomik krizinin etkisiyle uluslararası sistemdeki denge bozulmuş ve düzenin korunması zorlaşmıştır. Bu durum, sistemi II. Dünya Savaşı'na sürüklemiştir. Savaş, askeri teknolojinin gelişmesiyle yıkım gücü yüksek bir hal almıştır. Savaş sonrasında uluslararası sistem, SSCB ve ABD tarafından yönetilen çift kutuplu baskın bir yapıya evrilmiştir.

II. Dünya Savaşı sonrasında başlayan bu süreç, jeopolitik rekabet temelli bir çatışmaya dönüşmüş ve siyasal ve ekonomik liberalizm etkisinde kalan kapitalist Batı ile bu yaklaşımın tam karşısında duran Doğu Bloku arasında belirgin bir ayrım oluşturmuştur. Ortaya çıkan bu sistemde, Batı ABD'nin, Doğu ise SSCB'nin liderliğinde şekillenmiştir (Sorensen, 2006: 343).

Güvenlik çalışmaları zamanla uluslararası ilişkiler alanının bir alt dalı haline geldiyse de İkinci Dünya Savaşı sonrasında ABD'de gündeme alınmıştır. (Buzan ve Weaver, 2007: 383). II. Dünya Savaşı sonrasındaki dönemde güvenlik alanındaki çalışmalarda ana unsur olarak devlet öne çıkmıştır ve bu çalışmalar askeri ağırlıklı olmuştur. Bu dönemde, uluslararası ilişkilerdeki gerilim ve çatışmalar, genellikle devletler arası askeri güvenlik meseleleri üzerinden değerlendirilmiştir.

Soğuk Savaş'ın bitişi neticesinde, güvenlik çalışmalarındaki paradigma ve kapsamında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Gerilimin azalması, devletler dışındaki aktörlerin ve askeri olmayan konuların güvenlik bağlamında daha fazla önem kazanmasına neden olmuştur. Artık sadece savaş ve askeri tehditler değil, aynı zamanda çevresel sorunlar, ekonomik istikrarsızlık, insan hakları ihlalleri gibi konular da güvenlik çalışmalarının odak noktaları arasında yer almıştır. Bu bağlamda, Soğuk Savaş döneminin sona erişinden bugüne kadar olan süreçte güvenlik çalışmalarının gelişimi ve gerçekleşen değişimlere aşağıdaki başlıklarda değinilmektedir.

1.7.2.1. Soğuk Savaş Dönemi

David Baldwin'ın dönemlemesi, Soğuk Savaş sonrasında güvenlik çalışmalarının evrimini anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Baldwin'a göre: (1995: 121);

1945-1955 güvenlik çalışmalarının başladığı dönem olarak nitelendirilmektedir. Soğuk Savaş'ın başlangıcıyla örtüşen bu dönemde, güvenlik çalışmaları önem kazanmaya başladı. Uluslararası ilişkilerdeki güvenlik odaklı düşünce biçimleri gelişmeye başlamıştır.

1955-1965 güvenlik çalışmalarının zirveye ulaştığı dönem olarak nitelendirilmektedir. Bu on yıllık süreçte güvenlik çalışmaları zirveye ulaşmıştır. Soğuk Savaş'ın derinleşmesi ve devletler arasındaki gerilimin artması, güvenlik konularının öne çıkmasına neden olmuştur.

Baldwin'a göre, 1965-1980 bu dönemde güvenlik çalışmaları belirli bir seviyede duraklama yaşamıştır. Soğuk Savaş'ın devam etmesine rağmen, belirli bir statiklik dönemi olarak nitelendirilmiştir. Durağan seviyeye gelineen dönem olarak nitelendirilmiştir.

1980'lerden sonra güvenlik çalışmaları tekrar hız kazandı ve sorgulandı. Soğuk Savaş'ın bitişi, yeni güvenlik endişelerinin ortaya çıkması ve disiplin içinde çeşitlenme bu dönemi karakterize etti. Yeniden canlanma ve sorgulama dönemi olarak bilinmektedir.

Ken Booth ve Eric Herring'in (1994: 12) dönemlemesi 1980 sonrasındaki dönemleri “gerilimin tırmandığı” ve Soğuk Savaş'ın sona erdiği bir evre olarak tanımlamaktadır. Stephen Walt (1991: 231) ise 1970-1991 yılları arasını güvenlik çalışmalarında canlanma ve farklılaşmanın yaşandığı önemli bir dönem olarak vurgulamaktadır. Bu farklı dönemler, güvenlik çalışmalarının karmaşıklığına ve çok yönlülüğüne işaret etmektedir.

Soğuk Savaş döneminde, güvenlik çalışmaları öncelikle ABD'de başlamış ve “Ulusal Güvenlik Çalışmaları” adı altında, İngiltere’de de “Stratejik Çalışmalar” olarak tanımlanmıştır (Baldwin, 1995: 125; Lynn-Jones ve Nye, 1988: 7). Buzan, “şiddet veya şiddet araçlarının siyasi birimler tarafından diğer siyasi birimlere karşı çıkarlarının savunulması amacıyla kullanılmasının ya da kullanılması tehdidinin incelendiği alan” şeklinde tanımlamaktadır (Buzan, 1981: 155). Bu tanım, devletlerce belirlenen savunma politikaları, bölgesel güvenlik sorunları, askeri açıdan yaşanan teknolojik gelişmeleri ve savaş gerekçeleri olmak üzere farklı alanları kapsamaktadır. Bu bağlamda, “Ulusal Güvenlik Çalışmaları” terimi özellikle ulusal güvenlik ve askeri nitelikli konuları vurgularken, “Stratejik Çalışmalar” terimi daha genel ve kapsayıcı bir kavramı ifade etmektedir (Baldwin, 1995: 125; Lynn-Jones ve Nye, 1988: 7).

Soğuk Savaş döneminde gerçekleştirilen güvenlik çalışmaları göz önünde bulundurulduğunda, genellikle askeri ve devlet merkezli sorunların öncelikli olarak gündeme alındığı realist yaklaşımın ön plana çıktığı görülmektedir. Uluslararası sisteme ikinci Dünya Savaşı'ndan 1980 yılına kadar realist okulun varsayımları hakim şekilde sürmektedir (Aydın,

2004: 34). Realizm, uluslararası açıdan sistemin baş aktörünü devlet olarak betimlemekle birlikte güvenlik çalışmalarında ise devletin temel unsur olduğunu kabul etmektedir. Yine aynı teoride uluslararası ilişkilerin temelinde çatışmaların bulunduğu belirtilmekte ve güvenlik çalışmalarında genellikle askeri gücün ön plana çıktığı belirtilmektedir.

1.7.2.2. Soğuk Savaş Sonrası Dönem

Stratejik çalışmalar kapsamında yer alan güvenlik çalışmalarının modern görüşe göre Soğuk Savaş ve askeri gelişmeler neticesinde ortaya çıktığı varsayılrsa da bu çalışmaların kapsamı Hobbes'un görüşlerine değin uzanmaktadır. (Lynn-Jones ve Nye, 1988: 8). Genel olarak kabul gören bir görüşe göre, “Stratejik Çalışmaların” kökeni Birinci ve İkinci Dünya Savaşı arasındaki döneme dayanmaktadır. Baldwin'a göre (1995: 119-120), bu çalışmaların tohumları, savaşın doğası ve etkileri nedeniyle iki savaş arası dönemde (1918-1939) atılmıştır. Kopenhag Okulu'nun öncüleri olarak kabul edilen Weaver ve Buzan (2007: 386), Baldwin'in çıkarımlarına atıfta bulunarak, söz konusu savaşlar arasında gerçekleştirilen çalışmaları güvenlik çalışmalarının öncüsü olarak değerlendirmişlerdir. Ancak, Baldwin (1995: 121) bu alandaki özgün çalışmaların asıl olarak 1940'larda başladığını belirtmektedir.

Uluslararası ilişkiler bağlamında güvenlik çalışmalarının temeli Soğuk Savaş döneminin başlarında askeri konulara dayanmaktadır ve ulusal güvenlik kavramı öne çıkmaktadır. Baldwin'a göre (1995: 122), ilgili dönemde, politik ekonomik ve askeri meselelerin yanı sıra iç politika ve güvenlik arasındaki ilişkilerin de incelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Güvenlik çalışmalarının, Soğuk Savaş döneminde çoğaldığı görülmektedir. Bu durumun en önemli nedenlerinden biri, nükleer silahlara olan ilginin artmasıyla birlikte ülkelerin askeri açıdan yaşanan bu yeni gelişme karşısında belirledikleri güvenlik politikaları olarak kabul edilmektedir. Nükleer silahların artışı diplomatik savaşların yaygınlaşmasına ve “topyekûn tahrip olasılığı”nın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Diplomatik savaşların başlamasıyla ise, geleneksel açıdan kabul edilen askeri yaklaşımlarının da değişmesine neden olmuştur.

Soğuk Savaş'ın ilk yılları olan 1950-1960 yılları arası dönem, güvenlik çalışmalarının en parlak dönemi olarak kabul edilmektedir. Nükleer savaş teknolojisinin yükselişiyle birlikte 1940'larda “caydırıcılık teorisi” olarak bilinen ülkelerin farklı durumlardaki saldırgan olmaya yatkınlıklarını inceleyen teori yine aynı dönemde detaylandırılmıştır. Bu nedenle Soğuk Savaş'ın başlangıcında öncelikli olarak askeri konuları ele alan ve ulusal güvenlik açısından derinleştirilen güvenlik çalışmaları ön plana çıkmaktadır.

Soğuk Savaş sürecinde ortaya çıkan ve nükleer savaş üzerine yoğunlaşan Stratejik Çalışmalar, Soğuk Savaşın kutup devletleri arasındaki yumuşama dönemi ciddi anlamda farklılaşmıştır. Baldwin'e (1995: 124) göre, çatışma ve savaş durumu önemini yitirmesi nedeniyle söz konusu süreç içerisinde güvenlik çalışmalarında duraksamalar dönemi başlamıştır. Kısmi açıdan da olsa barış dönemine girilmesi, güvenlik alanındaki literatürde duraklama dönemini başlatmıştır. Buzan, Baldwin'in görüşlerini kabul ederken, bu süreci sadece bir duraklama dönemi olarak değerlendirmenin doğru olmadığına inanmaktadır. Buzan'a göre (2007: 393), çalışmalarda bir azalma olmasına rağmen, güvenlik alanındaki konuların üniversitelerde derslerde işlenmeye başlaması ve bu konunun kurumsallaşması, güvenlik çalışmalarının giderek uluslararası ilişkilerin bir alt disiplini haline geldiğini göstermektedir. Bu dönemde güvenlik çalışmaları, teorik altyapısı oluşmaya başlayarak disiplin içinde daha fazla yer bulmuştur.

Güvenlik çalışmaları duraklama dönemine girmiş olabilir, ancak literatüre önemli katkılarda bulunulmuştur. Orta büyüklükteki devletlerin nükleer savaş açısından gelişme çabaları ve bölgesel düzeyde güvenlik sıkıntıları, yeni bir çalışma alanı olarak ön plana çıkmıştır (Smoke, 1975: 332). Ayrıca, yeni disiplinlerin güvenlik çalışmalarına dahil edilme süreci başlamıştır. Bu dönemde yaşanan en önemli gelişmelerden biri, güvenlik çalışmalarında alternatif yaklaşımların ortaya atılmasıdır. Artık yalnızca askeri durumlarda yapılan ve devletin ön planda olduğu güvenlik çalışmalarının yetersizliği kendini göstermiştir. 1973 yılında OPEC üye ülkeleri tarafınca yaratılan kriz ile birlikte petrol fiyatlarındaki ani yükseliş ve dolardaki sert düşüş, ekonomik problemlerin güvenliği ciddi şekilde tehdit edebileceği gözler önüne sermiştir (Sheehan, 2005: 65). Devletlere tehdit unsuru oluşturan bu dönemde askeri tehditlerin önemini kaybetmesiyle birlikte başka unsurlar güvenlik çalışmaları kapsamında ele alınmıştır. Bu unsurlar ekonomik, politik ve kültürel kapsamdadır.

Bu dönemde, realist görüşün sorgulanarak ve güvenlik kavramına ait çalışma alanının genişletildiği bir süreç olarak kabul edilmektedir. Walt (1991: 216) bu dönemde ciddi gelişmelerin yaşandığını belirtmektedir. Güvenlik alanı genişlemesi ve güvenlik aktörlerinin çoğalması bir önceki döneme kıyasla bu dönemde gerçekleşmiştir. Devletlerin sadece askeri konuları göz önünde bulundurarak farklı tehdit nedenlerini görmezden geldiği durumlarda güvensizlik ortamının yaygınlaştığı; bunun da uluslararası ortamda güven eksikliğine neden olduğu gerekçesiyle güvenlik kavramının kapsamı genişletilmiştir (Hullman, 1983: 129).

Soğuk Savaş'ın bitişi tıpkı başlangıcı gibi güvenlik çalışmalarına etki etmiştir. SSCB'nin dağılmasıyla birlikte, çift kutuplu uluslararası düzen, ABD'nin mutlak güç olarak öne çıktığı tek kutuplu sisteme dönüşmüştür. Her ne kadar 1980'li yıllarda çalışmalarının

kapsamının genişletilmesi tartışması nükleer tehdit nedeniyle göz ardı edilse de Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle yeniden ve daha güçlü şekilde gündeme gelmiştir. Bu noktada, kültürel, ekonomik ve çevresel sorunların da güvenlik kapsamında ele alındığı bakış açıları özellikle realist görüşe bir karşıt olarak ortaya çıkmıştır (Jones, 1996: 206).

Açlık ve çevresel sorunlar, nüfus ve göç hareketleri, ekonomik istikrarsızlık gibi çok sayıda sorunun güvenlik kapsamı açısında ele alınması gerekliliği savunulmuştur. Ancak, güvenlik çalışmalarının kapsamının bu seviyede genişlemesinin ciddi tehditleri göz ardı ettirebileceği ve bu nedenle kapsamın daraltılması gerektiğini savunan görüşler de mevcuttur. Walt (1991: 213), "...güvenlik alanını bu şekilde tanımlamak ve genişletmek, onun entelektüel tutarlılığına zarar verir ve önemli sorunlara çözüm üretmeyi zorlaştırır" düşüncesini ortaya atmıştır. Aynı şekilde Robert Dorff (1994: 27), "politik, ekonomik ve kültürel sorunların sadece askeri olarak ilgili olduğunda güvenlik kapsamında değerlendirilebileceğini" belirtmektedir. Lawrence Freedman (1998: 51), "toplumun etkilendiği tüm sorunların güvenlik açısından incelenmesinin güvenlik kavramının altının boşaltılmasına neden olabileceğini" öne sürmektedir.

Soğuk Savaş bitimiyle birlikte güvenlik açısından yoğun bir teorileşme dönemi başlamıştır (Buzan ve Weaver, 2007: 398). Soğuk Savaş süresince söz konusu alanda farklı yaklaşımlar ortaya çıkmış olmakla birlikte 1990'lı yıllarda ortaya çıkan teorilerin birbirini eleştirdiği ve alanda yer alan eksikliklerin azaltıldığı bir süreç olarak yer bulmaktadır. Bu teorilerin değerlendirilmesinde ABD ve Avrupa'da çeşitli görüşlerin ön plana çıktığı görülmektedir (Buzan ve Weaver, 2007: 393). ABD kökenli güvenlik çalışmalarında yeni teori ortaya atmaktansa, halihazırda yer alan teorilere güvenlik kavramı dahil edilmeye çalışılmıştır (Katzenstein, 1996: 24).

Bununla birlikte, Avrupa'da gerçekleştirilen güvenlik çalışmaları göz önünde bulundurulduğunda, literatürde yer alan yaklaşımlardan yararlanılmakla birlikte, güvenlik alanında yeni teoriler geliştirilmeye çalışılmıştır. Kopenhag Okulu'nca vurgulanan "güvenlikleştirme teorisi", söylem analizini uluslararası ilişkiler açısından kullanımını ön plana çıkarmıştır. (Buzan ve Weaver, 2007: 397). Çünkü Kopenhag Okulu, tehdidin söylem ile belirli bir öznenin varlığına yönelik tehdidin oluşabileceğini vurgulamaktadır.

2001 yılında ABD'de gerçekleştirilen terör saldırısı, basit bir terör eylemine kıyasla büyük yıkıntılara neden olmuştur. Bu saldırı, terörizmin uluslararası alanda gündemin ilk sıralarına yerleşmesine neden olmuş ve güvenlik bağlamında yeni bir döneme işaret etmiştir. Saldırı sonrasında, daha sert önlemlerin alındığı bir güvenlik anlayışına geçilmiş ve terörle

mücadelede kuvvet kullanımı öncelikli hale gelmiştir. Bu durum, güvenlik sorununun önceki dönemlerde devletler arası farklı tanımlanmasından küresel bir boyut kazanmasına yol açmıştır.

Kopenhag Okulu, küreselleşme karşıtı tutum sergileyerek devletin geleceğine yönelik önemli ve acil konuların güvenlikleştirilmesi kapsamına dahil edip, diğer sorunların güvenlik harici konular olarak ele alınması gerektiğini savunmaktadır (Bilgin, 2010: 42). Bu ekolün bakış açısına göre, yeni güvenlik tehditlerini ve risklerini yaratmak için 11 Eylül terör saldırıları bir araç olarak kullanılmış ve bu olayın etkisiyle güvenlik anlayışında köklü değişiklikler yaşanmıştır.

11 Eylül terör eylemi, uluslararası arenada ciddi tepkilere yol açtı. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, 28 Eylül 2001 tarihli ve 1373 sayılı kararıyla, terörizmi uluslararası barış ve güvenliğe karşı bir tehdit olarak nitelendirdi ve savaşı sonuçlandırmak için gerekli önlemlerin alınması konusunu düzenleyen BM Şartı'nın yedinci bölümü çerçevesinde hareket edilmesini öngördü (BMGK Kararı, 2001). Ayrıca, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) üyesi olan ABD'ye yönelik gerçekleşen bu terör saldırısı karşısında, NATO tarihi boyunca ilk defa Washington Antlaşması'nın kolektif savunmaya ilişkin 5. maddesini devreye sokarak Akdeniz'de terörizme karşı mücadele için harekât başlattı.

Bu gelişmeler ışığında, 11 Eylül sonrasında meşru müdahale doktrini, saldırı, meşru savunma ve tehdit, kavramlarının kapsamını genişletti. Yine aynı süreçte, güvenlik olgusu yalnızca askeri olarak değil, sağlık, ekonomik, çevresel ve demografik unsurlarıyla doğrudan etkileşim içinde değerlendirilmeye başlandı. Bu değişimin temelinde, 11 Eylül terör saldırısı sonrasında uluslararası ortamda ani bir farkındalık sürecinin yaşanması yer almaktadır.

1.7.3. Güvenlik Kuramları

Güvenlik kavramı, uluslararası ilişkilerde yapılan tartışmalarda, geleneksel akım ile daha geniş bir perspektif arasında önemli farklılıkları yansıtmaktadır. Geleneksel güvenlik anlayışı, uluslararası ilişkilerdeki tehditlerin temeli, devletlerin sahip olduğu güç ve askeri kapasitedir. Bu bağlamda, uluslararası sistem anarşiktir ve her devlet kendi güvenliğini sağlama sorumluluğunu taşımaktadır. Bu geleneksel perspektife göre, güvenlik ancak devletler arasındaki güç dengesi ile sağlanabilir ve devletler sürekli olarak güç elde etme çabası içindedirler (Burchill, 1996: 67).

Güvenlik, temelde tehdit unsurlarının bulunmaması olarak tanımlanır ve ulus devlet için olağanüstü önlemler gerektiren bir olgudur. Güvenlik, riskin yokluğu, güvenilirlik ve koruma anlamlarını içermektedir. Arnold Wolfers (1952: 484) güvenliği kazanılmış değerlere karşı tehdidin olmaması ve söz konusu değerlere saldırı ihtimalinin olmaması durumudur.

Soğuk Savaş döneminde güvenlik, genellikle askeri bağlamda ele alınmıştır ve tehdit sadece askeri güç olarak düşünülmüştür. Ancak, Soğuk Savaş sonrasında ortaya çıkan politik, toplumsal, ekonomik, çevresel tehditlerle birlikte güvenlik kavramı genişletilmiştir. Kopenhag Okulu'na göre devlet güvenliği ve toplumun güvenliği farklıdır. Devlet güvenliği, egemenliğin ve sürekliliğin korunmasını ifade ederken, toplumun güvenliği, halkın sahip olduğu kimliğin korunmasını hedefler. Devlet içindeki sorunlar, sınırları aşarak bölgesel ve uluslararası düzeyde yan etkiler yaratabilir, bu nedenle toplumların korunması daha büyük sorunların ortaya çıkmasını engelleyebilir (Buzan, 2008: 36).

1.7.4. Güvenlik Tartışmaları ve Uluslararası İlişkiler

Soğuk Savaş dönemi, dünyanın iki kutba ayrıldığı ve bu kutupların birbirini tehdit olarak algıladığı bir zaman dilimini ifade eder. Bu süre zarfında, ABD ve SSCB gibi iki nükleer güç arasındaki ilişki, 1962 Küba Füze Krizi gibi anlamlı olaylarla gerginleşmiştir. Bu dönemde, iki kutup arasındaki nükleer çatışmanın her şeyi sıfırlayabileceği algısı oluşmuştur.

Soğuk Savaş'ın son dönemlerinde, askeri tehditlerin azalmasıyla birlikte, önceden önemsenmeyen ekonomik, çevresel, toplumsal gibi sorunlar güvenlikle ilişkilendirilmeye başlanmıştır. Realist anlayışa göre güvenlik terimi, kuvvet kullanımı ile doğrudan ilişkilidir. Taraflardan biri veya tamamı, amaçları uğruna kuvvet kullanırsa, güvenlik tehdidi ortaya çıkar. Realist düşünceye göre, Hobbes'un öncülük ettiği çıkarıcı anlayış, insanların doğasının kötü ve çıkarıcı olduğunu ve bu doğa durumunda insanların birbirlerine düşman olduğunu belirtir. Hobbes, “insan insanın kurdudur” ifadesiyle bu durumu vurgular.

Hobbes'un çıkarıcı anlayışına göre, güçlerin eşit olduğu bir doğa durumu ortaya çıkar. Hiçbir bireyin ya da grubun yönetme gücü olmadığı ve iç karışıklığın kaçınılmaz olduğu bir durum meydana gelir. Doğa durumunda otorite olmadığı için bireyler sürekli korku içinde yaşar ve genel bir güvensizlik ortamı oluşur. Bu nedenle, bireyler sosyal sözleşme (social contract) ile ellerindeki gücü bir üst otoriteye (leviathan) devrederler ve böylece korku içinde bulundukları doğa ortamından çıkarlar (Heywood, 2013: 87; Buzan ve Hansen, 2009: 24).

Realist bakış açısı, güvenliği güçle eşdeğer görmekte ve gücü silah, asker ve para gibi unsurlarla özdeşleştirmektedir. Bu perspektife göre, güvenliğin sağlanması için devletlerin bu unsurlara sahip olması gerekmektedir. Realist düşünce, E.H. Carr ve Hans Morgenthau gibi öncüler tarafından yönlendirilmektedir ve uluslararası ilişkilerde anarşik bir yapının var olduğunu, bu yapının değiştirilemez olduğunu iddia etmektedir.

Realist perspektife göre, ulusal güvenlik sadece daha fazla askeri güce sahip olmakla elde edilebilecek bir unsurdur. Soğuk Savaş'ın sürekli gergin ortamı, Realizmin uluslararası

ilişkiler disiplindeki etkisini güçlendirmiştir. Ancak, Soğuk Savaş sonrasında globalleşen dünyada, Realist düşüncenin uluslararası politikadaki gelişim, değişim ve genişleyen güvenlik alanlarını açıklamakta yetersiz kaldığı görülmektedir.

Neo-realist ekolün öncülerinden Stephen Walt, güvenlik alanlarının genişlediği düşüncesine karşı çıkararak güvenlik alanının askeri güç ve tehdit üzerinden sürdürülmesi gerektiğini savunmuştur. Bu perspektife göre, güvenliğin temel unsuru yine askeri güçtür ve diğer faktörlerin bu ön plandaki rolü reddedilmektedir (Çiçekçi, 2012: 27).

Kardaş (2007: 127), geleneksel görüşün güvenlik yaklaşımını tanımlarken, uluslararası ilişkilerde güvenliği sağlayan temel aktörün devlet olduğuna vurgu yapar. Bu perspektife göre, uluslararası yapı anarşiktir, egemen devletlerin davranışlarını kendi çıkarları belirler ve bu çıkarlar görecelidir. Devletlerin temel amacı ise Realist bakış açısına göre savaşlar aracılığıyla güç ve güvenlik elde etmektir.

Realist yaklaşımda, güvenlik genellikle güce sahip olmakla eşdeğer kabul edilir. Miller'a göre (2001: 16), güvenlik durumu iki temel şarta bağlıdır. İlk olarak, sahip olunan değerlere karşı herhangi bir tehdidin bulunmaması gerekmektedir. İkincisi ise ulus devletin mevcut tehdide karşı kendini koruyacak yeteneğe sahip olmasıdır. Realist düşünce, güvenliği dar bir anlamda ele alır ve ulus devletin savunulması olarak algılar. Tehdit algılamasına karşı askeri gücün kullanılması gerektiğine inanır (Miller, 2001: 16).

Liberal bakış açısı, güvenliğin insan hakları ve adalet temelinde, aktörler arasındaki diyalog ile sağlanabileceğini savunmaktadır. Bu perspektife göre, güvenliği sağlayacak tek aktör devlet değildir. Realist ekolün güvenlik yaklaşımında ise insan haklarının varlığı kabul edilse de ulus devletin çıkarları söz konusu olduğunda bu normların bağlayıcı olmadığı iddia edilmektedir.

Liberal teori, güvenliğin insan hakları gibi normların sağlanmasıyla elde edilebileceğini iddia ederken, geleneksel görüşün aksine sadece devlet değil, aynı zamanda birey ve toplumun da korunması gereken unsurlar arasında olduğunu vurgular. Güvenlik, Liberal yaklaşımlarda devletten topluma kaymıştır ve bu nedenle güvenlik artık her alanda dile getirilebilen popüler bir kavram haline gelmiştir (Bigo, 2002: 328; Kaya, 2016: 9).

Geleneksel görüş, özellikle Soğuk Savaş döneminde güvenlik kavramını nükleer silahlar ve güç yarışı üzerinden ele almıştır. Ancak Soğuk Savaş sonrasında çift kutuplu sistemin yok olmasıyla güvenlik kavramının tanımlanması daha karmaşık bir hale gelmiştir (Buzan vd., 1998: 1). Liberal bakış açısı, güvenliğin geniş bir perspektiften ele alınması gerektiğini ve sadece devlete odaklanmanın yetersiz olduğunu savunmaktadır.

Genişletilmiş güvenlik anlayışını benimseyenler, güvenlik kaygısının demokratikleşme süreçleriyle azalacağını savunmaktadırlar. Bu perspektife göre, insan hak ve özgürlüklerine daha fazla saygılı olacağı ve bu nedenle güvenlik sorunlarının azalacağı iddia edilmektedir. Ayrıca, ekonomik gelişme ve devletler arasındaki ekonomik bağımlılığın, savaş olasılığını en aza indireceği öne sürülmektedir.

Genişletilmiş güvenlik yaklaşımı, güvenlik olgusunu sadece ulusal devlet üzerine odaklanmamakta, aksine insanlığı tehdit eden ortak güvenlik alanlarında devletler arasında iş birliği yapmanın önemine vurgu yapmaktadır. Bu perspektife göre, güvenliğin sadece ulusal düzeyde değil, aynı zamanda küresel düzeyde ele alınması ve çeşitli güvenlik boyutlarının (insani, ekonomik, çevresel vb.) dikkate alınması gerekmektedir.

Liberal yaklaşıma göre, güvenlik sadece barış ortamının sağlanması sonucunda elde edilebilecek bir olgudur. Bu perspektifte, ulusal güvenlik tanımına insani, ekonomik ve çevresel güvenlik gibi unsurların dahil edilmesi gerekliliği vurgulanmaktadır. Ayrıca, bu unsurların günümüzde ortaya çıkan yeni tehditlere karşı önemli olduğu ve örneğin kaçakçılık ve göç gibi konuların bu kapsamda ele alınabileceği belirtilmektedir (Aldis ve Herd, 2004: 169).

Barry Buzan ve Lane Hensen'in ifadesiyle, Soğuk Savaş sonrası dönemde, sadece devletin değil, bununla birlikte toplumun ve bireylerin güvenliği de öne çıkmıştır. Ken Booth da güvenlik olgusuna bireyin özgürleştirilmesi perspektifinden bakarak, insan güvenliğinin devlet güvenliğine tercih edilmesi gerektiğini savunmuştur. Booth, devletin, bireyin güvenliğini sağlamak için var olan bir araç olduğuna dikkat çekmiş ve temel olanın bireyin güvenliğinin sağlanması olduğunu ifade etmiştir. Bu yeni genişletilmiş ulusal güvenlik anlayışında, olası tehdit sadece düşman devletten ibaret değildir; devlet dışı tehdit unsurları arasında düzensiz göç gibi faktörler de bulunmaktadır. Ayrıca, güçlü devletlerden ziyade başarısız ve istikrarsız devletler, vatandaşlarının ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kaldıkları için göçe neden olarak tehdit unsuru haline gelmektedirler (Buzan, 2008: 36).

Bu genişletilmiş ulusal güvenlik anlayışında, tehdidin doğası askeri olandan askeri olmayana doğru bir evrim göstermektedir. Geleneksel güvenlik görüşünün aksine, bu perspektifte insanın, toplumun, ekonominin, kimliğin ve kültürün güvenliğinin tehlikede olabileceğine vurgu yapılmaktadır. Bu yeni güvenlik anlayışında, güvenlik algısı karşısında üretilen çözümler de farklılaşmaktadır. Güvenlik anlayışının bu genişletilmiş halini benimseyenler, güvenlik tehdidi karşısında iç politika odaklı çözümler bulunması gerektiğini düşünmektedirler.

Soğuk Savaş döneminde güvenlik, iki blok arasındaki çatışmaya odaklanmışken, dönemin bitişiyle birlikte yeni tehdit unsurları ortaya çıkmıştır. Ulus devletler, terörizm,

uyuşturucu, diğer kaçakçılık faaliyetleri ve düzensiz göç akımlarını kendi güvenlikleri açısından birer tehdit olarak algılamaya başlamışlardır.

Barry Buzan, 1991 yılında yazdığı “People, States and Fear” adlı kitabında güvenlik kavramını daha geniş bir perspektifle ele alarak bireysel, ulusal ve uluslararası olmak üzere üç düzeyde incelenmesi gerektiğini savunmuştur. Kopenhag Okulu düşünürlerinden olan Buzan, uluslararası sistemin anarşik olduğunu kabul etmekle birlikte, esas aktörün devlet olduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda, özgürlük ve güvenlik arasında bir denge olduğunu vurgulamıştır.

Buzan'ın bu argümanını Hobbes'un otorite yokluğunun doğal sonucu olarak gelişen devletin doğası ve toplumsal sözleşme teorileri üzerine kurduğunu belirtmek önemlidir. Bu nedenle, güvenlik ve özgürlük arasındaki dengeyi sağlayacak aktörün devlet olduğunu savunmuştur.

Buzan'ın güvenlik kavramına getirdiği yeni bakış açısı, güvenliğin sadece askeri bağlamda ele alınmasının doğru olmadığını söyleyerek, güvenlik aktörlerinin ve alanlarının çeşitliliğine değinmiş ve güvenliği politik, sosyal, toplumsal, ekonomik, çevresel ve askeri olmak üzere beş başlık altında incelemiştir. (Buzan, 1991: 8).

Kopenhag Ekolü, güvenlikleştirmenin sosyal olarak oluşturulduğunu savunarak inşacı bir yaklaşımı benimsemiştir. Bu bağlamda, Beland, İngiliz sosyolog Jock Young'ın “ahlaki panik-moral panik” kuramını referans gösterir (Beland, 2005: 6). Young'ın kuramına göre, toplum içindeki belirli bir grubun davranışları önce bir algı operasyonu ile zararlı olarak nitelendirilir ve bu grup üzerinde toplumda düşmanlık yaratma hedeflenir. Bu, söz konusu grubun varlığının ciddi tehditler oluşturduğu iddiasıyla karşıt politikaların oluşturulmasına zemin hazırlar.

Örneğin, Nazi Almanyası döneminde Yahudiler, toplumun ötekisi ilan edilmiş ve tüm sorunların kaynağı olarak sunulmuştur. Günümüzde ise göçmenler, günah keçisi ilan edilerek devasa sorunların müsebbibi olarak gösterilmektedir. Bu perspektife göre, güvenlikleştirmenin temelinde sosyal yapının manipülasyonu ve belirli bir grubun toplumsal düşman olarak gösterilmesi yatar.

Barry Buzan, Kopenhag Okulu'nun bir temsilcisi olarak güvenlikleştirme sürecini şu şekilde açıklamaktadır:

“Güvenlik söyleminde, bir konu öncelikle dramatikleştirilir ve yüksek politika alanında ele alınır. Göç meselesinin güvenlik odaklı olarak ele alınması ile konu bir tehdit unsuru haline getirilir. Bu tehdit unsuru olarak sunulan sorunun olağan üstü tedbirlerle halledilmesi gerektiği ve politika yapıcıların da bu tedbirleri almaya hakları olduğu iddia edilir” (Buzan, 1997: 14).

Bir konunun siyasallaştırılması toplum içinde nasıl konumlandırıldığıyla alakalı bir durumdur. Örneğin, bir siyasi parti göç karşıtı söylemlere karşı göçü savunur ve göçmenlerin

hakları ve onlara yönelik hak ihlalleri üzerine yoğunlaşıp bu bağlamda konuyu siyasallaştırabilir. Diğer yandan başka bir parti göçmenlerin istihdam piyasasını nasıl olumsuz etkilediği üzerinde durarak göçmenleri bir tehdit unsuru olarak sunar ve böylece siyasallaştırabilir. Kopenhag Okulu, güvenliği tehditlerin sosyal olarak oluşturulduğunu söyleyerek bu bağlamda sosyal inşacılarla benzerlik göstermektedir (Yüksel, 2015: 13).

Geleneksel güvenlik tanımı askeri güvenlik ile alakalı iken, yeni kavramsallaşmada güvenlik alanları insan güvenliği, ekonomik, sosyal, çevresel, politik güvenlik olarak çeşitlenmektedir. Kopenhag Okulu 1980'lerin ortasında özellikle AT nezdinde güvenlik kavramını açıklamak üzere kurulmuştur. Devlet ve güvenlik arasındaki bağlantıyı tanıyan okula göre güvenlik sosyal olarak inşa edilmektedir (Yüksel, 2015: 13).

Post-pozitivist bir pozisyona sahip olarak tanımlanabilecek Kopenhag Okulu Yeni-Klasik Gerçekçilikle belirli noktalarda kesişir. Yeni-Klasik Gerçekçiler, devlet adamının ya da etkili aygıtın edim söylem yöntemiyle bir konuyu güvenlikleştirdiğini fakat bunu farkında olmadan istemsiz bir şekilde yaptığını ileri sürer. Kopenhag Okulu'na göre ise, güvenlikleştirme yapan aktör bu eylemi bilinçli bir şekilde amacına ulaşmak için yapmaktadır. Buradaki temel gayesi tehdit gündemi oluşturarak normal dönemlerde gerçekleştiremeyeceği politikaları hayata geçirmektir. Kopenhag Okulu'nu Yeni-Klasik Gerçekçilerden ayıran diğer bir özellik de kitle onayıdır. Bu noktada, Kopenhag Okulu güvenlikleştirmenin ancak kitlelerin onay vermesiyle gerçekleştiğini söylemekte iken, Yeni-Klasik Gerçekçiler önemli olanın güvenlikleştiren aktörün verdiği nihai karar olduğunu ve kitlenin onayına ihtiyacı olmadığını söylemektedir (Yüksel, 2015: 13).

Uluslararası ilişkiler alanındaki güvenlik çalışmaları üzerine görüşler, güvenlik gündemini askeri temellere dayandıran realist teori ile bu gündemi daha kapsamlı bir biçimde yorumlamayı amaçlayan eleştirel güvenlik çalışmalarıyla şekillenmektedir. Eleştirel anlayışa göre, toplumun etkilendiği tüm tehdit unsurları güvenlik kapsamına dahil edilmelidir. Realistler ise söz konusu tehditlerin güvenlik kapsamına dâhil edilmesi gerektiğini savunurken, bu durumun ancak şiddet ve çatışma seviyesine ulaştığında geçerli olması gerektiğini öne sürmektedirler (McSweeney, 1999: 35).

Güvenlik çalışmalarını incelediğimizde, güvenlik kavramının tanımı, kapsamı ve aktörleri konusunda genel bir birliktelik gözlemlenmemektedir. Bu durumun başlıca nedeni, güvenlik kavramı üzerine çeşitli kavramsal ve kuramsal incelemelerin bulunmasıdır. Dolayısıyla, AB'nin güvenlik oluşumunda ilk olarak göç ve güvenliğin ilişkisi incelenmeden önce güvenlik kavramının kuramsal ve teorik altyapısını gözden geçirmek gerekmektedir. Çünkü teoriler, günümüzde yaşanan gelişmeleri açıklamak adına tercih edilen yaklaşımlardır.

1.7.4.1. Realizm ve Güvenlik Çalışmaları

Realist teori, insanın doğası gereği kötü ve çıkarıcı olduğunu ayrıca gücü öne çıkarmaya meyilli bir yapıya sahip olduğunu belirtmektedir. Klasik realizm, uluslararası sistemi bireyin doğasıyla açıklar. Bu bakımdan, insanlar ikili ilişkilerinde olduğu gibi uluslararası sistemde de çıkarlarını ve güçlerini ön planda tutarlar. Devletler, çıkarlarını en yüksek seviyede tutmak için birbirleriyle yarış halindedirler ve sürekli olarak çıkarlarını peşinde koşarak kapasitelerini artırmaya yönelik hareket ederler (Buzan, 1996: 50).

Uluslararası ilişkiler realistlerce mücadele ve rekabetin ön planda olduğu bir yapı olarak görülmektedir. Thucydides, Helen dünyasındaki hâkimiyet için verilen savaşları anlattığı “Peloponez Savaşları” adlı eserinde bu mücadeleyi vurgular. Realist temsilcilerden Hans J. Morgenthau ise uluslararası arenadaki siyasetin güç mücadelesiyle beslendiğini ve süregelen bir rekabet ortamının var olduğunu ifade eder (Morgenthau, 1993: 20-30).

Realist teorinin temelini oluşturan görüşe göre, güvenlik çalışmalarında ilk olarak belirlenmesi gereken aktör devlettir. Realist teori, uluslararası ilişkilerde devletin temel aktör olduğu konusunda genel bir uzlaşma içindedir (Özdal ve Vardar, 2018: 249). Bu görüş, Thucydides'in Peloponez Savaşları adlı eserinde Atina ve Sparta arasındaki rekabeti anlatarak sistemlerin belirlenmesinde temel aktörlerin devletler olduğu ve aralarındaki güç çatışmalarının büyük savaşlara neden olduğu ifadesine dayanmaktadır (Strassler, 1996: 16).

Realist teorinin önde gelenlerinden Thomas Hobbes insan doğasının kötü olduğunu ve bir çatışma ve rekabet halinin bireyler arasında durmadan devam ettiğini vurgulamaktadır. Bu çatışma ve rekabet, kaos ortamına neden olur ve kimsenin güvende olmadığı bir durumu beraberinde getirir. Hobbes, bireylerin kendilerine ait yetkilerini Leviathan adını verdiği otoriteye devretmeleri gerektiğini savunmuştur. Bu şekilde, insan doğası neticesinde ortaya çıkan kötülükler karşısında bireylerin korunabileceği bir otorite meydana gelecektir. Hobbes'un Leviathan'ı, modern devleti temsil eder (Donnelly, 2000: 86). Dolayısıyla realist düşüncede olanlar, uluslararası sistemi devlet merkezli bir perspektifle değerlendirirler. Karar vericisi devlet olarak belirtilmiştir. Çok uluslu şirketler veya uluslararası organizasyonlar, realistlere göre sistemin parçaları olarak kabul edilmez; çünkü egemenlik hakkı devletlere aittir. Örneğin, uluslararası organizasyonların, üye devletlerin haricinde egemenlik haklarına sahip olduğu fikri realistlerce reddedilir. Bu durumun gerekçesi olarak Max Weber'in ortaya koyduğu “meşru fiziki şiddet” tekelinin devletlere ait olması varsayımı gösterilmektedir (Lasman ve Speirs, 2002: 311). Dolayısıyla, egemenlik haklarına sahip tek aktör devlettir.

Uluslararası ilişkilerde devletlerin temel aktör olarak kabul edilmesi ve bu devletlerin amaçlarına ulaşmak için kullandıkları başlıca aracın güç olduğu realist görüşe göre, siyasetin

temel amacı güç elde etmektir. Morgenthau'nun ifadesiyle, “siyaset insanlar arasındaki güç mücadelesidir ve nihai hedef ne olursa olsun, güç birincil amaçtır ve gücü elde etme tarzı siyasi eylemin tekniklerini belirler” (Morgenthau, 1946: 195). Diğer aktörlerin kararlarını değiştirebilme kapasitesi realistler tarafından yapılan gücün genel tanımıdır.

Dengeleme kavramı uluslararası ilişkilerde güç siyasetinin temel dinamiği olarak öne çıkmaktadır. Güvenlik ikileminin bir sonucu olarak sistemin değişmesinden yana olan ve tehditkâr biçimde güçlenen devletlere karşı, diğer devletlerin ittifaklar kurarak sistemin dengesini sağlamaları, realistlerce savunulan güç dengesi durumunu tarif eder. Realist teori, çoğunlukla devletler arasında güç mücadelesini vurgular ve uluslararası sistemdeki güç dengesini önemser.

Realist teori genellikle üç temel sütun üzerine inşa edilir, bu sütunlar şunlardır:

1. Devletin Uluslararası Sistemin Temel Aktör Olması: Realistlere göre devlet, uluslararası ilişkilerin temel aktörüdür. Devletler, kendi çıkarlarını korumak ve güç elde etmek için uluslararası arenada etkileşimde bulunan başlıca aktörlerdir.
2. İç Politika ile Dış Politika Ayrımı: Realist teori, devletin iç politika ile dış politikanın ayrı olduğunu savunur. Bir devletin iç politikası ve uluslararası politikası farklı dinamiklere dayanır, ancak devletin temel amacı her iki düzeyde de güç elde etmektir.
3. Güç Dengesi: Realistlere göre uluslararası sistemde güç dengesi önemlidir. Devletler, tehditkâr biçimde güçlenen diğer devletlere karşı ittifaklar kurarak sistemde denge oluşturmalıdır. Bu, güç mücadelesinin kontrol altında tutulmasını amaçlar.

John Vasquez'in bu üç temel sütunu şekillendirdiği ifade edilmiştir ve realist teorinin ana hatlarını oluşturur (Vasques, 1988: 37).

1.7.4.2. Liberalizmin Güvenlik Anlayışı

Liberalizm, 19. yüzyılda siyaset ve ekonomi dallarında etki gösteren bir ideoloji olmakla birlikte, temelinde idealizm ile birçok ortak görüşü paylaşırsa da liberalizm daha çok birey odaklı bir yaklaşım benimsemektedir (Arı, 2013: 293).

Özgürlük, adalet, eşitlik ve rasyonellik liberalizmin temel taşları olarak öne çıkmaktadır. Liberalizm realist teorinin tam zıttı konumda, insan doğasının kötü olmadığını, bireyin eşit yaratıldığını ve mutluluk ve yaşam hakkı öncelikli olmak üzere çok sayıda dokunulmaz haklara sahiptir görüşünü savunmaktadır. (Arı, 2013, :293).

John Locke'a göre, doğa durumunda insanlar eşit ve özgürdürler. Realistlerin savunduğu doğa durumunda güç, zorbalık ve aldatma hali yerine, liberaller doğa durumunu insan aklının egemen olduğu, eşitlik ve iş birliğine dayanan bir durum olarak tanımlarlar (Copleston, 1998: 138).

Liberal teoride, insanlar eşit haklara sahip olsa da birbirlerinin haklarına saygı gösterme konusunda her zaman başarılı olamayabilirler. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin korunmasında daima bir üst otorite kontrolü almalıdır. Locke'un toplumsal sözleşme kavramına göre kişi, bazı haklarını gönüllülük esasına dayalı bir şekilde devlete bırakmaktadır ve barış ve huzurun devamlılığı için devlet görev almalıdır. (Copleston, 1998: 139).

Liberalizmin güvenlik alanındaki yaklaşımına dair çalışmalar incelendiğinde, liberal teorinin iş birliğini öne çıkaracak şekilde sistemi tariflediği görülmektedir. Liberalizme göre, iş birliğinin merkezde yer aldığı güvenlik anlayışı devletlerin sistemi “mutlak kazanç” prensibinden ziyade, her devletin ulusal çıkarlarını maksimize etmeye çalıştığı bir iş birliği çerçevesinde ele alır. Realist teorideki anarşik uluslararası sistemin sebebinin, liberalizme göre, devletlerin sistemi yanlış yorumlamasından kaynaklandığı savunulmaktadır. Liberal düşünceye göre, sistemdeki uzlaşmazlık ve rekabet unsurları ancak ve ancak güvensizliğe yol açan sorunların devletlerce çözülme yoluna gidildiğinde azalacaktır (Kauppi ve Viotti, 2012: 161-162).

Liberalizmin diğer bir argümanı ise uluslararası hukuk ve normların oluşturularak sistemin güvenliğinin sağlanacağı yönündedir. Yani, devletler arası iş birliği, uluslararası norm ve kuralların oluşturulmasıyla desteklenirse, liberal düşünceye göre, kolektif güvenlik sağlanabilir. Devletlerin sistemin anarşik yapısının ortadan kalkması için uluslararası hukuk sistemini etkin bir şekilde kullanması gerektiği savunulmaktadır.

Liberalizme göre, iş birliğinin temelde olduğu uluslararası alanda “dünya toplumu” düşüncesini ön plana almaktadır. “Dünya toplumu” kavramı, devletlerin olmaması ve bireylerin tek aktör olarak öne çıkması gerektiğini savunan bir yapıyı ifade eder. Bu yaklaşım, evrensel hak ve adalet anlayışının gelişmesiyle bireylerin devlete ihtiyaç duyulmayacağını ve bu sayede yekpare toplum kavramının oluşacağını savunmaktadır.

Birinci Dünya Savaşı sonrasında güvenlik ortamını sağlamak amacıyla kurulan Milletler Cemiyeti'nin İkinci Dünya Savaşı'nı önleyememesi, liberalizmin uluslararası alanda sorgulanmasına ve realizme dayalı bir güvenlik anlayışının egemen hale gelmesine neden oldu. Milletler Cemiyeti'nin başarısızlığı, güvenlik konseptinin sadece idealist ve iş birliği temelli yaklaşımlarla ele alınamayacağını ortaya koydu. Bu durum, Soğuk Savaş döneminde etkili olan güvenlik anlayışının şekillenmesine katkıda bulundu.

Soğuk Savaş döneminde, güvenlik anlayışı genellikle askeri boyutuyla tanımlandı ve iki kutuplu sistemin etkisi altında kaldı. Ancak, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte, liberalizme karşı eleştiriler arttı. Eleştirel güvenlik yaklaşımları ortaya çıktı ve güvenliğin yalnızca askeri olarak değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomi açısından da ele alınması gerektiğini vurguladı. Özellikle çift kutuplu sistemin çöküşü, güvenlik paradigmasının genişletilmesi gerektiği düşüncesini güçlendirdi (Ainley ve Brown, 2007: 28).

Bu dönemde ortaya çıkan eleştirel güvenlik yaklaşımları, güvenliğin yalnızca askeri tehditlerle sınırlı olmadığını, aynı zamanda ekonomik, sosyal ve politik faktörleri de içerdiğini savundu. Bu, geleneksel güvenlik anlayışının sorgulanmasına ve alternatif bakış açılarının geliştirilmesine yol açtı.

1.7.4.3. Kopenhag Okulu ve Güvenlik Anlayışı

Gelenekselci güvenlik yaklaşımına yönelik bir eleştiri olarak 1980'li yıllarda ortaya çıkarak teorileşen Kopenhag Okulu, genel olarak egemen gücün ön planda olduğu dar ve geniş güvenlik politikaları arasında bir denge kurma amacı taşımaktadır. Soğuk Savaş sonrasında gelişen güvenlik anlayışındaki tartışmalarda, güvenlik kavramının kapsam açısından genişletilmesi gerekliliğini savunanlar ile bu durumun güvenlik kavramının altını boşaltacağını düşünenler arasında çekişmeler ortaya çıkmıştır. Kopenhag Okulu, söz konusu farkı görüşler arasında bir uzlaşma noktası olarak, güvenlik kavramının genişletilmesinin sakıncalarını vurgularken, aynı zamanda geleneksel güvenlik anlayışının dar bakış açısının güvenliği tam anlamıyla anlamada zorluklar yarattığını belirtmektedir (Mutimer, 2010: 105). Kopenhag Okulu'na göre güvenlik çalışmalarında devlet ile alt oluşumlar arasındaki çatışmalar ile söz konusu oluşumların sisteme yönelik tehditleri üzerinde durulmalıdır.

Kopenhag Okulu, güvenliği beş farklı sektör temelinde inceleyerek çeşitlendirmiştir. Bu sektörler; askeri güvenlik (kuvvet temelli baskı ilişkileri), siyasi güvenlik (iktidar, yönetim ilişkileri), ekonomik güvenlik (ticaret, üretim, finans ilişkileri), toplumsal güvenlik (kimlik ile ilgili ilişkiler) ve çevresel güvenlik (insan faaliyetleri ve gezegendeki çevre konuları) olarak belirlenmiştir (Buzan vd., 1998: 208). Kopenhag Okulu, bu beş sektörü uluslararası, bölgesel, ulusal, toplumsal ve bireysel olmak üzere analiz düzeylerinde yaklaşmaktadır (Buzan, 2008: 7). Bu düzeyler, uluslararası alanda faaliyet gösteren nesneler ve aktörler arasındaki ilişkileri anlamak için geniş bir çerçeve sunmaktadır. Kopenhag Okulu, güvenlik olgusunun daha geniş ele alınması gerektiğini savunarak, güvenlik göz önüne alındığında sektörlerin karşılıklı olarak bağlantısının önemini vurgulamakta ve bu bağlamda geleneksel güvenlik anlayışından farklı

bir perspektif sunmaktadır. Geleneksel güvenlik anlayışına göre askeri güvenlik ön plana çıkmakta ve devlet yegâne aktör olarak devlete önceliklendirilmektedir.

Askeri güvenlik, Kopenhag Okulu'na göre temel aktör olarak devleti ön plana çıkarır. Bu bağlamda, devletlerin imtiyazında olan saldırı ve savunma yetenekleri ile diğer devletlerin bu kabiliyetlere yönelik algılamaları, askeri güvenlik kapsamını belirler. Savaşlar, silahlanma yarışları ve silahsızlanma gibi unsurlar, askeri güvenliğin geniş bir perspektife sahip olmasına olanak tanır (Buzan, 2008: 553).

Varlıkları uluslararası sistemde tehdit edilen devletler, bu unsurlar karşısında askeri güç kapsamlarını artırma eğilimindedirler. Ancak, devletler arasındaki askeri ilişkiler büyük ölçüde siyasi ilişkilerden etkilenir.

Ekonomik güvenlik, devletlerin ekonomik refahının devamlılığı için kaynaklara ulaşım ve finansman güvenliğini ifade eder (Buzan, 2008: 8). Bu bağlamda, ekonomik güvenlik kapsamında çeşitli aktörler bulunmaktadır. Devletlerin yanı sıra, devlet harici kurumlar da ekonomik sistemin yönetilmesinde etkili olmaları nedeniyle güvenlik açısından değerlendirilirler. Ekonomik güvenliğin sistem düzeyinde incelenmesi, piyasaların işleyişindeki istikrarla doğrudan ilişkilidir. Sermaye, hizmet ve insanların sistemde özgürce dolaşabildiği bir durum, ekonomik sistemin istikrarlı olduğunu gösterir.

Siyasi güvenlik, yöneticilerin benimsedikleri ideolojilerin güvenliğini ifade eder (Buzan, 2008: 8). Devlet egemenliğinin devamı büyük bir öneme sahiptir ve kökeni fark etmeksizin yönetici otoritenin sorgulandığı her unsur bir tehdit olarak algılanır. Bu nedenle, oluşabilecek tehditler ve bunlara karşı geliştirilen politikalar genellikle siyasi bir perspektifçe oluşturulur ve tanımlı yapılır. Söz konusu anlayış, söylem analizi için yeterince açık olan çerçeve sunmanın yanı sıra, uygulanan politika değişikliklerini kısa vadeli olarak izleme imkânı sağlar.

Toplumsal güvenlik, Buzan (2008: 8) tarafından tanımlandığı üzere din, gelenek, toplumsal kültür ve kimliğin korunmasıyla ilgilenir. Bu bağlamda, toplumsal güvenliğin odak noktası; toplumsal kültür, bu kültüre tehditler ve temel aktör olan toplumu kapsamaktadır. Toplumsal güvenliği tehdit eden önemli sorunlardan biri, düzensiz göçlerdir, çünkü bu göçlerin toplumsal kültürde ve kimlikte yaratacağı bozulma riski bulunmaktadır.

Özellikle 11 Eylül terör saldırıları sonrasında, göç kavramının kontrolünün sağlanması konusundaki tartışmalar, terör ile göç arasındaki bağlantının güvenlik gündeminin önemli bir parçası haline gelmesine neden olmuştur. Bu güvenlik anlayışında, göçün toplum nezdinde oluşturduğu tehdit algısı, siyasal alanda hazırlanan ve uygulanan politikalar için altyapı hazırlamaktadır. Bu bağlamda, yabancı düşmanlığının AB vatandaşlarınca ön plana çıkarılması

ve sağ tandanslı aşırılıkçı eğilimlerin Avrupa'da yükselişe geçmesi görülmektedir (Buzan, 2008: 8).

1.7.4.4. Güvenlik ve Göç Kavramları Arasındaki İlişki

Uluslararası güvenlik kavramının içerdği önemli unsurlardan biri, uluslararası göçtür. Bu konuda, Adamson (2006: 167) tarafından belirtildiği üzere, Avrupa, Amerika ve dünya genelindeki politikacılar, düşünürler ve akademisyenler göç politikası ile ulusal güvenlik arasında bir bağlantı olduğu konusunda ortak bir görüşe sahiptirler. Bu bağlamda, devletler genellikle ulusal güvenliği sağlama çabasında özgürlük ve adalet kavramlarını göz ardı etme eğilimindedirler.

Göç politikalarının genellikle devletlerin ulusal güvenlik politikaları ile ilişkilendirildiği ve bu bağlamda kısıtlayıcı göç politikalarının ortaya çıkmasının kaçınılmaz olduğu belirtilmektedir. Uluslararası göçün ulusal güvenlik sorunsalı olarak öne çıkması, çok kutuplu sistemin başladığı döneme denk gelmektedir (Heywood, 2013: 215). Bu dönemde, güvenliğin askeri güç ile elde edildiği ve devlet güvenliğinin temel hedef olduğu iki kutuplu dünyada, göç olgusu nükleer silahların gölgesinde kalmıştır.

1970'li yıllarda istenmeyen bir olgu haline gelmeye başlayan göç, Soğuk Savaş sonrası hızla güvenlik gündemine taşınmış ve bu bağlamda çeşitli politikalar üretilmiştir. Göçün kontrolsüz bir şekilde arttığı dönemlerde, göç alan uluslarda oluşan yabancı korkusu ve ırkçılık gibi olgular ortaya çıkmıştır (Özcan ve Yılmaz, 2007: 2).

Uluslararası göç, varış ülke açısından demografik, etnik, sosyal ve refah devleti güvenliği gibi bir dizi sorunu beraberinde getiren bir gerçekliktir. Bu sadece milli kimlik ve etnik yapıya zarar vermekle kalmaz, aynı zamanda istihdam ve sosyal güvenlik alanlarında sorunlara yol açar. Uluslararası göçün güvenlik odaklı ele alınması, sosyo-ekonomik, güvenlik, kimlik ve siyasi olmak üzere dört ana unsur üzerinden açıklanabilir (Ceyhan ve Tsoukala, 2002: 24).

Uluslararası göçmenlerin ucuz işgücü olgusunun ortaya çıkarması ve işsizlik oranlarını olumsuz etkilemesi, özellikle işsiz yerli bireyler üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Göçmen karşıtı iktidarlar, partiler ve siyasi elitler, uluslararası göçü ülke içinde artan suç oranları ile özdeşleştirip toplumsal kaygı yaratabilmektedirler. Ayrıca, ulusal kimlik açısından "öteki" ilan edilen göçmenler, toplumun etnik yapısını bozmakla suçlanmaktadır. Son olarak, Avrupa'daki aşırı sağ partilerin etkisiyle yükselen ırkçılık, göçün birey güvenliği yerine ulusal güvenlik ve sınır güvenliği çerçevesinde değerlendirilmesine neden olmaktadır (Ceyhan ve Tsoukala, 2002: 24).

Devletlerin kendi sınırlarını kontrol etme ve kimlerin bu sınırlardan geçebileceğini belirleme yetkisi, egemenliklerinin önemli bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Yasal olmayan göçlerin engellenmesinde devletler, bu egemenlik haklarını kullanmaktadırlar. Ancak, bu noktada etkin olamayan bir devlet, diğer alanlarda da etkin hizmet sunmakta zorlanabilir ve kaynak dağıtımında sıkıntı yaşayabilir (Adamson, 2006: 175).

Günümüzde devletler, dış göçü önleme konusunda ne kadar dikkatli olurlarsa olsunlar, bunu bir noktaya kadar başarabilmektedirler. Özellikle 1970'lerdeki petrol krizi, Avrupa ülkelerini işgücü göçünü teşvik etme politikasından uzaklaşmaya yönlendirmiştir. Bu dönemde, sıfır göç politikası benimsenmeye başlanmıştır. Sıfır göç politikası, AB'nin göç ve güvenlik ilişkisi üzerine kurduğu bir politikadır. Ancak, aile birleşimi ve mülteci hakları gibi nedenlerden dolayı bu politika hiçbir zaman tam anlamıyla uygulanamamıştır. Sınırların sıkı kontrolü ve kısıtlayıcı göç politikaları, zaman zaman düzensiz göçün artmasına neden olmuştur.

Örneğin, 2005 yılından sonra Sahraaltı bölgesindeki hava trafiğinde kısıtlamalara gidilmesi, insanları kara ve deniz yollarına yönlendirmiştir. Bu durum, 2006 yılında botlarla Kanarya Adaları'na düzensiz şekilde ulaşan göçmenlerin sayısında hızlı bir artışa neden olmuştur. Kısıtlayıcı göç yasaları, dolaylı bir şekilde düzensiz göçmen oluşumunda etkili olmuştur (Bertossi ve Milkop, 2008: 194).

AB'nin genişlemesi ve kendi sınırlarını kaldırma çabalarıyla birlikte, göçmenler ve etnik azınlıklar daha fazla sorun teşkil etmeye başlamıştır. Bu sorunlarla başa çıkabilmek amacıyla AB, yüksek bütçeler ayırarak yeni kurumlar kurmuş ve yasal düzenlemeler yapmıştır (Guiraudon, 1998: 657).

Soğuk Savaş döneminde, Sovyet Bloğu, kendi sınırlarından Batı dünyasına doğru gerçekleşen göçü azaltmak amacıyla insan hareketliliğine kısıtlamalar getirmiştir. Bu kısıtlamalar, Soğuk Savaş'ın tansiyonlu atmosferinde gerçekleşmiş ve özellikle Doğu Bloku ülkelerinden Batı'ya doğru kaçışları önlemeyi hedeflemiştir. SSCB'nin uyguladığı bu insan hareketliliği kısıtlamalarını eleştiren ve bunu bir insan hakkı ihlali olarak gören Avrupa ülkeleri, Soğuk Savaş'ın bitişiyle kısıtlamaların kaldırılmasıyla göç konusundaki tutumlarını hızla değiştirmişlerdir.

Örneğin, Macaristan, kendi vatandaşlarının Batı'ya kaçışını engellemek için Soğuk Savaş döneminde yerleştirdiği dikenli telleri kaldırmıştır. Ancak, Soğuk Savaş sonrası dönemde, bu sefer Avusturya'nın Macar göçmenlerin kendi ülkelerine geçişini engellemek adına korumalar ve bariyerler yerleştirdiğine tanık olunmuştur (Flint ve Taylor, 2014: 187). Bu durum, Soğuk Savaş'ın bitişiyle ortaya çıkan yeni göç dinamiklerinin ve güvenlik endişelerinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Göç-güvenlik ilişkisi üzerine yapılan analizler, çeşitli unsurları içermektedir. Aniol'un (1992: 8) çalışmasına göre, göç-güvenlik ilişkisi üç temel bağlamda incelenmiştir:

1. İnsan Hakları İhlalleri, Etnik Çatışma ve Güvenlik Tehditleri: Uluslararası göç, insan haklarının ihlal edilmesine, etnik çatışmalara ve iç savaflara neden olabilir. Bu durum, güvenlik tehditlerinin ortaya çıkmasına yol açabilir.
2. Kontrolsüz Göçün Uluslararası Güvenlik Tehdidi: Uluslararası göç, kontrolsüz bir şekilde arttığında, uluslararası güvenlik için bir tehdit oluşturabilir. Özellikle sınırlardan kontrolsüz geçişlere izin verilmesi, çeşitli güvenlik sorunlarını beraberinde getirebilir.
3. Göçün Diğer Güvenlik Tehditlerine Katkısı: Uluslararası göç, yabancı düşmanlığı ve ırksal şiddet gibi diğer güvenlik tehditlerinin oluşumuna katkıda bulunabilir.

Goodhart (2004: 8) ise göç-güvenlik ilişkisinin çeşitli sonuçlarına dikkat çekmiştir:

1. Toplum İçinde Kontrolsüz Göçmen Katılımının Sosyal İstikrarı Tehdit Etmesi: Göçmenlerin topluma kontrolsüz katılımı, yabancı düşmanlığı ve entegrasyon eksikliğiyle birleştiğinde sosyal istikrar tehlikeye girebilir.
2. Uluslararası Göçün Demografik Güvenliği Etkilemesi: Yüksek göç oranları, özellikle Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde nüfusun azalmasına ve yaşlanma sürecinin derinleşmesine yol açabilir.
3. Uluslararası Göçün Politik Etkileri: Göç, politik etkiler yaratarak aşırı sağ partilerin yükselmesine veya belirli politik konularda polarizasyona neden olabilir.
4. Uluslararası Göçün Sosyal Güvenlik ve Refah Devleti İçin Tehdit Oluşturması: Göç, sosyal güvenlik sistemini ve refah devleti felsefesini tehdit edebilir. Örneğin, yerel halk, yoğun göç sonucu oluşabilecek yüksek vergi yükünü kabul etmeyebilir.
5. Göçmenler Arasındaki Suç Oranlarının İç Güvenliği Tehdit Etmesi: Göçmenler arasında suç oranlarının daha yüksek olması, iç güvenliği tehlikeye sokabilir.

Bu unsurlar, göç ve güvenlik arasındaki kompleks ilişkiyi anlamak için dikkate alınması gereken çeşitli boyutları temsil etmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GÜVENLİK POLİTİKALARI

2.1. Avrupa'nın Siyasi Bütünleşmesi

Uluslararası alanda birlik kurulması fikrini 18. yüzyılın sonunda ortaya çıkan milliyetçilik akımı ve Napolyon Savaşları'na dayanmaktadır. Ayrıca, Napolyon Savaşları'nın ana fikrinin Fransız himayesi altında AB kurmak olduğu, ancak savaşın Avrupa'da “uyum” konularının yapıldığı ortamda “farklılaşma” yaratmıştır (Terzi, 2001: 247).

Napolyon Savaşları'nın bitmesinden sonra Avrupa'da siyasi birliğin kurulması yolunda adımlar başlamıştır. 1849 yılında gerçekleştirilen Üçüncü Uluslararası Barış Kongresi'nde Avrupa kardeşliğine dayanan bir birlik kurulabileceği teklifinde bulunulmuştur (Machlup, 1977: 69).

19. yüzyılın sonu itibarıyla başlayan ulus devletler arasındaki sömürge rekabetinin I. Dünya Savaşı'nın nedenlerinden biridir. I. Dünya Savaşı Avrupa'daki devletler arasındaki bölünmüş yapıyı ortaya koymaktadır (Esen, 2020: 800).

Savaş sonrası dönemde barışı devam ettirebilmek amacıyla 1920 yılında Milletler Cemiyeti kurulmuştur. Dünya genelindeki ekonomik sorunlar ve Almanya'da Nazilerin iktidara gelmesi gibi faktörlerle başa çıkamayarak agresif dış politikaların gündemde olması, İkinci Dünya Savaşı'nın çıkmasına engel olamamış ve 1946 yılında yok olmuştur. (Bugge, 1996: 135).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Batı Avrupa devletlerinin, tekrar bir savaşın çıkmasını engellemek ve ekonomilerini canlandırmak amacıyla ekonomik ve siyasi bütünleşme yönünde adımlar atmıştır. (Özdağ, 2013: 66). Avrupa'da SSCB ve ABD arasındaki rekabet oluşturan kıtada bütünleşme fikri gerçek anlamda bir şekilde tartışılmıştır.

Fransız Planlama Teşkilatı Başkanlığı'nda bulunan Jean Monnet'in, Almanya'nın savaşı kaybederek çıkmasına rağmen dışlanmaması ve oluşturulacak birliğe dahil edilerek asimilesinin gerçekleştirilmesi fikrini ortaya koymuştur. (Özdağ, 2013: 66). Fransız Dışişleri Bakanı Robert Schuman'ın 1950 yılında oluşturduğu Schuman Planı ise Almanya'nın asimile edilmesi yerine, oluşturulacak topluluğun bir parçası olarak yer almasını savunmuştur. Bu süreçte, Fransa ve Almanya arasındaki uzun yıllar devam eden düşmanlığın sona ermesinin önemine vurgu yapılmıştır.

Avrupa devletleri arasında bütünleşme konusunda uzlaşının olmadığı görülmektedir. Örneğin, Jean Monnet ve Robert Schuman'ın planlarına dayanarak, Fransa tüm konuları içine alan birlik kurulmasından yana iken, İngiltere ise birliğin yerine iş birliği görüşünü savunmaktadır (Urwin, 1995: 15).

Son olarak, 1951 yılında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İtalya ve Lüksemburg tarafından kurulmuştur. (Terzi, 2001: 250). AKÇT'nin rolü, kömür ve çelik sektörlerinde birlikte bulunan devletler arasındaki iş birliğini arttırmaktadır (Esen, 2020: 815). İş birliği ve güven ortamı daha da gelişmiş ve AB'nin oluşması yönündeki engeller yavaş yavaş ortadan kalkmıştır. (Urwin, 1995: 56).

AKÇT üye devletlerinin sadece kömür ve çelik alanında değil, aynı zamanda Avrupa'nın her noktasında bir ortak pazar anlayışını geliştirerek ekonomik birleşme düşüncesini tartışmak üzere İtalya'da dışişleri bakanları toplanmıştır (Esen, 2020: 817). Bu toplantı sonucunda, 1957 yılında Roma'da imzalanan antlaşmalarla Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Kurulu (EURATOM) kurulmuştur (Özdal, 2013: 69).

Yeni kurulan örgütlerin Avrupa'daki ekonomik birleşmeyi sağladığı, üye devletler arasındaki ekonomik rekabetin belirlenen kurallar kapsamında gerçekleştirilmeye başlandığı ve ekonomik, sosyal politikalar ile hukuk konularında birlikte faaliyetlerin oluşturulmaya başlanmıştır. (Özdal, 2013: 70). 1967 yılında imzalanan Füzyon Antlaşması ile AKÇT, AET ve EURATOM için tek bir komisyon ve konsey oluşturularak Avrupa Topluluğu kavramı ortaya çıkmıştır.

“AKÇT, AET ve EURATOM'un ekonomik hedeflere odaklı birleşmeyi öngörmelerine rağmen, bu örgütlerin başarılı bir grafik çizerek siyasal alandaki birleşme fikrinin gündemde olmasına katkıda bulunmuştur” (Çayhan, 2002: 44).

2.2. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Avrupa Güvenlik Politikaları

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da siyasal birlik kurma planlarının öncelikle ekonomik birliği doğurmuştur. Ancak günümüz AB'nin güvenlik politikalarının temelleri bu dönemde atılmıştır.

Savaştan ekonomik ve siyasal açıdan zayıflayarak savışı bitiren Avrupa devletleri, uluslararası alanda ABD ve SSCB'nin arasında kalmaya başlamışlardır. Bu durumun, Avrupa'nın eski gücünü yeniden kazanma ve konumunu güçlendirme isteğini tetiklediği ve siyasi birlik kurma düşüncesini gündeme almıştır. Ancak, AKÇT, AET ve EURATOM gibi ekonomik birleşmelerin siyasal birlik kapsamında aynı başarıyı elde edemediği, egemenlik yetkilerinin bir kısmının birliğe devredilme konusundaki isteksizlik ve ülkeler arasındaki çıkar farklılıkları nedeniyle başarılı olamamıştır (Gürkaynak, 2011: 808).

Ekonomik alandaki kısmi birleşmenin Fransa ve Batı Almanya arasındaki tarihsel gerginliği azalttığı ve iş birliği temelinde ilişkilerin normale dönmesine de katkıda bulunduğu

görülmüştür. Atilla Eralp'in ifadesiyle, “Avrupa bütünleşmesi, Avrupa'nın 'savaş yoluyla değişim' sürecinden 'barışsal değişim' sürecine yönelmesine önemli katkılarda bulunmuştur” (Eralp, 2018: 212).

Soğuk Savaş'ın başlarında İngiltere'nin siyasi ve ekonomik topluluk oluşturma düşüncesinin dışına çıkmış olsa da ABD'nin SSCB'ye karşı güç mücadelesinde Avrupa'nın yeniden güçlenmesini desteklediği ve Fransa'nın bu süreçte kıtada hükmeden ülke konumuna gelmesini sağladığı görülmüştür. (Özdal, 2013: 74). Berlin'in abluka altına alınmasından sonra Avrupa devletlerinin güvenlik alanında yetersiz olduklarının öğrenilmesiyle, ortak bir savunma topluluğu kurma fikri ortaya çıkmıştır. ABD'nin NATO bünyesinde silahlanarak Avrupa güvenliğini sağlama görüşüne rağmen, Avrupalı ülkeler kendilerine ait orduları kurma fikrine yoğunlaşmışlardır (Dedeoğlu, 1996: 73).

2.2.1. Avrupa Savunma Topluluğu ve Pleven Planı

Avrupa Savunma Topluluğu (AST)'nin kuruluşu, Fransa Başbakanı Rene Pleven'in öncülüğünde gerçekleştirilmiştir. Pleven, uluslar üstünde yapılanmaya sahip olan AST'nin oluşturulması gerektiği düşüncesini dile getirmiştir. Pleven Planı, AST'nin oluşturulmasıyla Batı Avrupa ülkeleri arasındaki savunma iş birliğini güçlendirerek, ortak askeri birlik oluşturma düşünceleri dahilinde ortaya çıkmıştır. (Kunz, 1953: 277).

Pleven Planı'nın amacı, ortak bütçe oluşturarak siyasi kurumlara bağlı bir Avrupa ordusu kurmaktır. ABD'den ve diğer otoritelerden bağımsız olarak, sadece AST otoritesine bağlı ulus üstü ordu kurulması planlanmıştır. Plan, Almanya'nın da bu orduya dahil edilmesiyle bu ülkenin yeniden silahlanmasına olanak sağlamayı hedeflemektedir (Haydar, 2007: 5).

Fransız Parlamentosu planı onayladıktan sonra 15 Şubat 1951 yılında Paris'te yapılan NATO konferansında Pleven Planı katılımcılara sunulmuş ve 1952 yılında AST kurucu antlaşması kabul edilmiştir (Özdal, 2013: 75). Ancak, AST kurucu antlaşmasının üye devletlerin ulusal parlamentolarının onayına sunulmasında Fransa'nın planı reddetmesi dikkat çekmektedir. Fransa'da Almanya'nın silahlanmasına karşı çıkan De Gaule'cü üyelerin olması, planın kabul edilmemesinin temel nedenidir (Çayhan, 2002: 43).

2.2.2. Fouchet Planları

AST'nin kurulma girişimlerinin başarısız olmasının ardından, Batı Avrupa ülkeleri ekonomik entegrasyon çabalarını devam ettirme kararı aldı ve bu süreç 25.03.1957 yılında Roma Antlaşması'nın imzalanması ile sonuçlandı. Ancak, bu antlaşma ekonomik entegrasyon hedeflerini içerse de güvenlik alanında ve siyasi anlamda birlik konularına değinmedi.

Antlaşmanın başında, “Avrupa halkları arasında giderek daha sıkı bir birliğin temellerini atmaya” vurgu yapıldı (Soysal, 1991: 557).

General De Gaulle'ün iktidara gelmesi, Fransa'nın Avrupa'da daha etkili bir rol oynamak istemesi ve ekonomik entegrasyonun siyasi ve savunma alanlarına genişletilmesi gerekliliği fikrini canlandırdı. De Gaulle, 1959'da İtalya'da yaptığı bir konuşmada, üye ülkelerin yalnızca ekonomik alanda olacak şekilde değil, siyasi alanda da olacak şekilde birleşmeleri gerektiğini vurguladı ve AT üye devletlerinin belirli aralıklarla uluslararası olayları tartışmak için bir araya gelmesini önerdi. Ayrıca, Avrupa'nın ABD'den bağımsız politikalar belirlemesi gerektiğini savundu ve bu görüşmelerin yapılabilmesi için Paris'te sekreteryaya oluşturulmasını önerdi (Özdal ve Genç, 2005: 83).

De Gaulle'ün ana amacının, ekonomik olarak gerçekleşecek entegrasyondaki gibi daha rahat bir siyasi ve savunma entegrasyonu yaratmak olduğu düşünülmektedir. 1961'de AT üye ülkeleri, Christian Fouchet başkanlığında, savunma, kültürel, güvenlik ve siyasi gelişmeleri içeren bir rapor hazırlamak için bir komisyon görevlendirmiştir. Ancak, Avrupa Parlamentosu ve AT Komisyonu tarafından kabul edilmemiştir. Eleştiriye göre, bu plan ulusal devletlerin egemenliklerini kısıtlamamaktadır. Fouchet Planı,

“komisyonun üye devletlerin dışişleri bakanları yerine hükümetlerin doğrudan atadığı temsilciler nezdinde toplanması ve oluşturulan meclisin önceliğinin savunma ve dış politika olması önerildi. Ancak, Avrupa devletleri arasında anlaşma sağlanamadığı için bu plan da hayata geçirilemedi” (Ülger, 2002: 61).

2.2.3. Batı Avrupa Birliği ve Kurulma Çalışmaları

Avrupa'nın ekonomik alanda, siyasal alanda ve güvenlik alanlarında büyük zorluklar yaşamasına Dünya Savaşları sebep olmuştur. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra ekonomik açıdan zayıflayan Avrupa kıtası, İkinci Dünya Savaşı sonrasında çift kutuplu sistem nedeniyle Doğu ve Batı olarak iki ana güç alanına ayrılmıştır. Bu durum, Batı Avrupa ülkeleri arasında bir savunma birliği oluşturma fikrini gündeme getirmiştir.

Bu hedef doğrultusunda, imzalanan Dunkirk Antlaşması'na göre, bölgede bulunan Sovyet tehdidi ve Almanya'nın güç kazanarak Avrupa kıtasını yeni savaşa sürükleyebileceği endişesiyle yapılmıştır. Dunkirk Antlaşması'nın ardından (Turan, 1971: 7). Fransa'nın ortak bir savunma topluluğu kurma girişimleri sonuçsuz kalınca, 1954 Paris Konferansı'nda, Almanya'nın NATO birliğine girmesi ve Batı AB'nin (BAB) oluşturulması yönünde anlaşmalar imzalanmıştır. Bu süreç, Avrupa'da askeri savunmanın Avrupalılar tarafından yürütülmesi gerekliliğini vurgulayan önemli bir dönemeç olmuştur. Ancak, BAB'ın etkisi, ABD-SSCB rekabeti ve NATO'nun varlığı gibi faktörlerle sınırlı kalmıştır. (Caşın, vd., 2007: 8).

BAB'ın kurulmasında çeşitli faktörler etkili olmuştur. Özellikle Avrupa'nın kendi askeri savunmasını yürütme düşüncesi önemli bir parametredir. Bu durum, Almanya'nın askeri kapasitesinin İngiltere ve Fransa'nın denetimi altında artırılması ve ABD-Sovyet rekabetinin potansiyel savaşını Avrupa'dan uzaklaştırma hedefi, BAB'ın kurulmasını etkileyen diğer faktörler arasındadır. (Dedeoğlu, 2008: 260). Ancak, BAB'ın kuruluş aşamasında tasarlandığı şekliyle etkili bir birlik olma hedefine rağmen, ABD-SSCB rekabetinin ve ABD öncülüğünde kurulan NATO'nun BAB'ın mevcut etkisini azalttığı belirtilmektedir (Arıkan ve Kar, 2003: 375).

2.2.4. Avrupa Siyasi İş Birliği

Avrupa'da güvenlik ve savunma alanında birlik oluşturma çabalarının başarısızlığına rağmen siyasal alanda birlik oluşturma düşüncesi gündemde durmaktadır. Fransa lideri G. Pompidou'nun öncülüğünde AT'ye üye olan ülkelerin devlet başkanlarının toplanarak, AT üyesi devletler arasında siyasi iş birliğini geliştirme kararı almışlardır (Özdal, 2013: 88). Alınan karardan sonra, 1970 yılında hazırlanan Davignon Raporu, siyasi birliğin kurulmasına yönelik bir adımdır. Bu amaçla, AT üyesi ülkelerin dışişleri bakanlarının her altı ayda toplanarak siyasi gelişmeleri ve sorunları görüşmeleri kararlaştırılmıştır (Çayhan, 1998: 343).

Davignon Raporu, Pleven ve Fouchet Planları'ndan farklı bir şekilde, ortak savunma yerine iş birliğine dayalı bir yaklaşımı benimseyerek, Avrupa Siyasi İş Birliği (ASİ) isminde birlik oluşturulmasını önermiştir (Özdal, 2013: 90). ASİ, hükümetler arası bir görüşme olarak ortaya konulmuştur.

Devletlerin egemenliğine girmeden devam eden süreç, ileride kurulması düşünülen siyasi birliğin amacına hizmet etmeyeceğinin ve etkinlikten uzak olduğunun anlaşılması üzerine, AT'ye üye devletlerin dışişleri bakanları öncülüğünde 1973 tarihinde Kopenhag Raporu çıkarılmıştır (Ülger, 2002: 65). Rapor, genel olarak üye ülkelerin uluslararası arenada gelişmelerde tutum belirlerken birbirlerine danışmaları prensibini kabul etmiş ve ASİ'nin, hükümetler arası iş birliği kapsamında uluslararası meselelerin konuşulduğu bir platform olduğunu vurgulamıştır (Haydar, 2008: 69).

ASİ'nin organizasyon şekli, 1974 yılında düzenlenen zirve kapsamında daha ileriye götürülmüştür. Ülke ve hükümet başkanlarının katılımıyla gerçekleşen toplantılar "Avrupa Konseyi" adı altında yeni bir organizasyona evrilmiştir. AT ve ASİ ilişkisini sağlayacak bir rol üstlenmiştir. ASİ'nin oluşturulmasının ardından hazırlanan her rapor, siyasal birleşme yönünde atılan adımları temsil etmiştir.

2.2.5. Kurumsallaşma Süreci ve Avrupa Tek Senedi

Soğuk Savaş döneminde Avrupa gündeminde bulunan siyasal birlik oluşturma fikri, birçok girişim gerçekleşmesine rağmen başarısızlıkla son bulmuştur. Başarısızlığın temel nedeni, Avrupalı devletlerin siyasal bütünleşmeyi gerçekleştirme konusunda uzlaşmış olmalarına rağmen, ulusal yetkilerini bir topluluğa devretme meselesinde gönüllü olmamaları ve ulusal çıkarlarını oluşturulacak topluluğun çıkarlarının üstünde tutma eğilimleridir.

1980'lerde Soğuk Savaş'ın hızını kaybetmesi ile Fransa ve Almanya'da iktidar partilerinin değişmesi, siyasal birliğin kurulmasını etkileyen önemli gelişmeler arasında yer almaktadır. Fransa'da ekonomik istikrardan ziyade sosyal politikalara odaklanan bir hükümetin iktidara gelmesi, Almanya'da ise ekonomi ve para politikalarının önem kazanması gerektiğini savunan bir hükümetin iktidara gelmesine rağmen, 1984 yılında toplanan Devlet ve Hükümet Başkanları Konseyi, Birliğin oluşturulmasına yönelik reformları belirlemek ve çalışmaları başlatmak amacıyla İrlanda Başkanı James Dooge başkanlığında bir komisyon kurma kararı almıştır. Bu komisyonun amacı, AET ile kurulan sistemi daha da ileri taşımaktır (Fontainebleau European Council, 1984: 50).

1985 Milan Zirvesi'nde Almanya ve Fransa'nın ortak önerisiyle dış politika alanında iş birliğini öngören AB Ortak Tasarısı hazırlanmıştır. Bu tasarının görüşülmesi ve Avrupa Antlaşmaları'nın gündeme gelmesi için konferans oluşturulmuştur (Milan European Council, 1985: 50). Bu sürecin ardından 1986 yılında Stuttgart Zirvesi'nde buluşan üye ülkeler, AT'nin kurumsal yapısını düzenleyen, güvenlik ve savunma alanlarında iş birliği ve birçok konuda ortak eylemi öngören Avrupa Tek Senedi'ni (ATS) imzalamışlardır (Özdal, 2013, :103).

ATS'nin üçüncü başlığı, Ortak Dış Güvenlik Politikasının (ODGP) oluşturulmasıyla ilgili olup, devletler belirli taahhütlerde bulunmuşlardır (Official Journal of the European Communities, 1987: 50). Bu taahhütler şunlardır:

“Avrupa Toplulukları üyesi Yüksek Akit taraflar, birlikte bir Avrupa dış politikası belirlemeye ve bunu uygulamaya çalışırlar. Taraflar, dış politikayla konusunda önemi olan her türlü konuda, koordinasyon, tavır ortaklığı ve ortak faaliyetlerin uygulanması yoluyla birleşen nüfuslarının mümkün olan en etkili şekilde ortaya çıkmasını sağlamak düşüncesiyle birbirlerine bilgi verir ve birbirleri ile istişare ederler. Dış politika alanında birleşik faaliyet kapasitelerini arttırmak için taraflar, ortak ilkeler ve hedeflerinin tanımlanması ve aşamalı olarak gelişimini gerçekleştirirler. Avrupa Topluluğu dış politikaları ve Avrupa Siyasi iş birliği kapsamında kararlaştırılan politikalar birbiriyle tutarlı olmalıdır. Ortak tavırların çabuk belirlenmesi ve toplu faaliyetlerin oluşturulmasını sağlamak amacıyla taraflar, uzlaşma oluşmasını ve böylece birleşik bir faaliyete geçilmesini engellemekten büyük ölçüde kaçınırlar. ATS ile devletler, uluslararası gelişmelere ilişkin dış politika geliştirmeden önce üye devletlere danışma yükümlülüğü altına girmişlerdir.”

“Avrupa güvenliği” kavramı ATS ile birlikte hukuki metinlere dâhil edilmiştir. ATS'nin en önemli özelliği, ekonomik iş birliğinin yanı sıra Avrupa siyasi bütünleşmesi ve ortak bir dış politika oluşturulması konusunda üye devletlerin yükümlülük altına girmesidir.

2.3. Ortak Güvenlik Politikaları

Soğuk Savaş'ın bitmesiyle, ABD'nin uluslararası alanda egemen güç olarak çıkmış ve SSCB'nin çöküşü ile komünist olan rejimler de çökme sürecine girmiştir. Bu dönem, uluslararası güç dengelerinin ve ilişkilerin yeniden oluşturulduğu bir evre olarak değerlendirilebilir (Mearshimer, 1990: 8). Soğuk Savaş sonrası, özellikle Balkanlar'da gerçekleşen karışıklıkların ve Doğu-Batı ayrımının ortadan kalktığı, Almanya'nın birleştiği bu dönemde, Avrupa'da savunma ve güvenlik alanında birliğin oluşturulması gerekliliği daha fazla vurgulanmıştır (Deighton, 2002: 721). Uluslararası sistemde yeniden yapılanma sürecinde, Avrupa ülkeleri güvenlik alanında güçlü aktör olarak yer almak istemişlerdir (Behar, 2004: 50).

Güvenlik ve savunma alanında oluşturulacak birliğin temelleri konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Avrupacı görüşe göre, özellikle Fransa ve Almanya tarafından desteklenmektedir. Bu görüşe göre, savunma alanında oluşturulacak birliğin temelleri, Avrupalı devletlerin kontrolünde olmalıdır. Bir diğer deyişle BAB, güvenlik ve savunma alanında oluşturulacak birliğin hedeflerine hizmet etmeli ve birliğin bir parçası olmalıdır. BAB, Avrupa'nın savunma görevini üstlenirken, bu temsili NATO öncülüğünde gerçekleşmesi gerekmektedir. Dolayısıyla BAB'ın, NATO'nun himayesi altında faaliyet göstermesini savunmaktadır (Alagöz, 2010: 10).

Önceki bölümde belirtildiği gibi, Avrupa Güvenlik ve İş birliği Teşkilatı (ATS), ASİ'nin işleyişini ve niteliğini değiştirmeden, AB güvenlik alanındaki temellerini atmıştır. ATS, üye olan devletlerin güvenlik ve savunma alanlarını ASİ başkanlığındaki sekretaryalarda tartışmalarını sağlamıştır. Bu durum, AB'nin güvenlik kapsamındaki yapı taşlarını oluşturmuştur (Sjovaag, 1998: 23). ASİ, üye devletler arasında dış politika koordinasyonunu sağlamış ve ODGP'nin temelini atmıştır.

2.3.1. Maastricht Antlaşması ve ODGP

Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri, Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile ABD-SSCB çatışmasının etkilerini yoğun bir şekilde hissetmişlerdir. Bu ülkeler, ekonomik ve siyasal açıdan Batı Avrupa ülkeleri konumuna gelme hedefiyle çaba harcamışlardır (Sjovaag, 1998: 26-27). Bu hedefe ulaşmak adına, Batı Avrupa'nın oluşturduğu birliklere girmek temel bir amaç haline gelmiştir. Batı Avrupa ülkeleri, yeni uluslararası sistemin oluşturulmasında ABD öncülüğünde ekonomik

ve siyasi olarak sistemi yönetme sorumluluğunu üstlenmiş ve önceliklerini Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine vermiştir (Treacher, 2004: 53).

Bu süreçte, özellikle Almanya'nın çoklu yapısının sona ermesi ve birleşmesi, birleşen Almanya'nın AT kurumlarına girme çabaları, Avrupa siyasi bütünleşmesinin itici gücü haline gelmiştir (Jopp, 1994: 6). Almanya'nın birleşmesi, Avrupa'da siyasi ve ekonomik entegrasyonun daha da hızlanmasına katkı sağlamıştır.

ATS ekonomik kapsamda, Avrupa genelinde birliğin yaygınlaştırılması ve siyasi birliğe geçilmesi amacıyla, 1990 yılında Roma'da Hükümetler Arası Konferans (HAK) çalışmalarına başlamıştır. Çalışmaların sonucunda devletlerarası ilişkilerin derinleşmesini benimseyen Maastricht Antlaşması, Şubat 1992 tarihinde imzalanmıştır (Özdal, 2008: 128). Bu antlaşma, AB'nin kurucu antlaşması olarak kabul edilmekte olup, Avrupa tarihinde önemli yere sahiptir. Maastricht Antlaşması ile AB üç madde üzerine kurulmuştur. İlk madde, “ekonomik politikaların” olduğu AT'yi oluşturmuştur. İkinci madde, “siyasal bütünleşmenin” başlangıcı olan ODGP'yi içermekte, üçüncü madde ise “ortak adalet mekanizması” kapsamında adalet ve içişlerini oluşturmaktadır. Bu üç madde aracılığıyla, birliğin varlığını geliştirme amacı güdülmüştür.

Maastricht Antlaşması'nın 5. bölümünün J1 maddesinin 2. fıkrasında, ODGP hedefleri aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

- Ortak değerlerin, temel çıkarların ve birliğin bağımsızlığının korunması,
- Birliğin ve üye devletlerin güvenliğinin her şekilde pekiştirilmesi,
- Barışın ve uluslararası güvenliği Birleşmiş Milletler Şartı İlkeleri, Helsinki Nihai Senedi İlkeleri ve Paris Şartı hedeflerine uygun olarak pekiştirilmesi,
- Uluslararası iş birliğinin geliştirilmesi,
- Demokrasi ve hukuk devleti ile insan haklarına ve temel özgürlüklerin geliştirilip pekiştirilmesi.

Maastricht Antlaşması'na bakıldığında, ikinci sütunu oluşturan ODGP'nin üye devletlerin egemenlik yetkilerini devretme konusundaki gönülsüzlükleri ve bütünleşme konusundaki anlaşmazlıkları nedeniyle (Avrupacı-Atlantikçi düşünceler) uluslar üstü kurumsal yapının dışında tutulduğu ve iş birliği temeline dayandırıldığı görülmektedir (Bonvicini, 1998: 29). Diğer iki sütunun aksine, ikinci sütunda Avrupa Komisyonu'na ayrıcalıklı yetkiler tanınmamış, sadece bilgilendirme ve öneride bulunma yetkileri verilmiştir (Bretherton ve Vogler, 1999: 179).

Maastricht Antlaşması'nın Avrupa tarihi açısından önemli olmasının temel sebebi, Birinci Dünya Savaşı'ndan bu yana planlanan AB'nin kurucu antlaşması olmasıdır. AB'nin

ikinci sütununu oluşturan ODGP, iş birliği düzeyinde varlığını sürdürse de üye devletler açısından kritik öneme sahip konularda ortak eylem mekanizmasının oluşturulması ve BAB'a işlevsellik kazandırılması bakımından önem taşımaktadır (Özdağ, 2008: 124).

1954'te kurulan BAB, Soğuk Savaş döneminde Avrupa'nın ortak savunmasını sağlamak amacıyla kurulmuştur. Ancak İngiltere liderliğindeki Atlantikçi grubun etkisiyle NATO'nun gölgesinde kalmıştır. 1979'da SSCB'nin Afganistan'ı işgali ve İran Devrimi, Avrupa savunmasının sadece NATO'ya bırakılmasının yetersiz olduğunu göstermiştir. Bu durum, AT üyelerini ilgilendiren güvenlik ve savunma konularının Avrupa devletleri tarafından yönetilecek kurumlarda ele alınması fikrini ortaya çıkarmıştır.

1984 yılında Roma'da gerçekleştirilen konferansta, BAB'a işlevsellik kazandırmak için çalışmalar gerçekleştirilmiş ve Roma Deklarasyonu imzalanmıştır. Bu deklarasyon ile BAB üyesi ülkelerin Dışişleri ve Savunma Bakanları yılda iki kez araya gelerek güncel sorunları tartışma kararı almışlardır (Haydar, 2007: 6). Bu gelişme, Soğuk Savaş'ın sonlarına yaklaşıldığında, Fransa ve Almanya gibi Avrupalı görüşü benimseyen ülkelerin liderliğinde Avrupa güvenliğinin sağlanması konusundaki çabaların arttığını göstermektedir. Deklarasyonun hedefi, BAB'ın NATO'nun himayesi altında faaliyet göstermesi değil, NATO ile iş birliği içinde faaliyet yürütmesidir (Erdoğan, 2004: 73). 1987'de Lahey'de toplanan BAB Konseyi, Avrupa bütünleşmesi için siyasi birliğin gerekliliğini vurgulayarak, bu birliğin güvenlik ve savunma alanında ortak hareket etmeyi de içermesi gerektiğini belirtmiştir (Dinan, 2000: 244).

Soğuk Savaş'ın son döneminde, BAB'ın Avrupa güvenlik yapılanmasında etkin bir rol oynaması ve Maastricht Antlaşması ile etkisinin artması, Avrupa savunma politikalarının şekillenmesinde önemli bir dönemeç oluşturmıştır. Maastricht Antlaşması ile ODGP, AB'nin ikinci önemli alanı haline gelmiş ve BAB'ın AB'nin ayrılmaz bir parçası olduğu vurgulanmıştır. BAB, birliğin savunma politikalarından ve eylemlerinden sorumlu kurum olarak tanımlanmıştır. Ancak, BAB'ın NATO'dan tamamen ayrılmaması, aksine AB'nin savunma boyutunu oluştururken aynı zamanda NATO ile iş birliği yapmayı planlaması, bu süreçte dikkate değer bir ayrıntıdır (Özdağ, 2008: 126).

2.3.2. Maastricht Antlaşması ve AGSP

Maastricht Antlaşması'nın ikinci maddesini oluşturan ODGP, ülkelerin ulusal egemenliklerini sınırlama konusundaki isteksizlikleri nedeniyle ulus üstü bir yapı yerine iş birliği temeline dayanmaktadır. Savunma politikaları da bu iş birliği çerçevesinde ele alınmaktadır. Antlaşmanın V. bölümünde, ODGP kapsamında AGSP konuları J.4 maddesinde

belirtilmiştir. Bu madde, ODGP'nin AB güvenliği ile ilgili sorunların tümünü kapsayacağını ve zamanla ortak bir savunma politikasının tanımını içereceğini ifade etmektedir.

Bu antlaşma ile AB üyesi devletler arasındaki çıkar çatışmaları ortaya çıkmıştır. İngiltere liderliğindeki Atlantikçi grup, AGSP'nin ABD'nin desteğiyle geliştirilmesi ve ABD ile iş birliği yapılması gerektiğini savunurken, Fransa liderliğindeki Avrupacı grup, AGSP'nin geliştirilmesi için öncelikle NATO'nun, yani ABD etkisinin azaltılması gerektiğini düşünmektedir. Avrupacılar, daha sıkı ekonomik ve politik bütünleşme ile oluşturulacak AGSP'nin NATO çatısı altında değil, NATO ile iş birliği yaparak Avrupa güvenliğinin sağlanması gerektiğini savunmaktadır. Bu görüşler arasındaki rekabet, AGSP'nin önemli bir rol oynayabilmesi için engel teşkil etmektedir. AB içindeki bu görüş ayrılığı çözülmediği takdirde, Avrupa dışından veya içinden gelebilecek bir saldırıya karşı etkili bir savunma politikası geliştirilmesi zor olabilecektir. Maastricht Antlaşması, tüm bu farklı görüşlere rağmen hem ODGP hem de AGSP'yi hukuksal metinlerde yer alacak şekilde tanımlamış, bu politikalara ilişkin gelişmelerin ve yeniden yapılandırma çalışmalarının önünü açmıştır.

2.3.3. ODGP ve Amsterdam Antlaşması

Maastricht Antlaşması tarafından oluşturulan ODGP, üye ülkelerin çıkarlarını öncelikli tutmaları nedeniyle ortak bir politikada uzlaşamamış ve uluslararası çatışmalara karşı beklenen etkiyi sağlayamamıştır. Başka bir deyişle, AB, güvenlik alanında küresel bir aktör imajı yaratma konusunda başarılı olamamıştır. Özellikle Yugoslavya'daki silahlı çatışmaların sonlandırılması yönünde etkili politika oluşturamamıştır. AB kıtasında meydana gelen güvenlik sorunlarına dair dahi etkili bir politika geliştirememesi, ODGP'nin en büyük başarısızlıklarından biri olarak değerlendirilmiştir (Kale, 2001: 20).

AB çatısı altında etkili ODGP oluşturulamaması, ODGP'nin güncellenmesi gerektiği düşüncesine yol açmıştır. Bu revizyonun amacı, AB'nin güvenlik alanındaki yetkilerini savunma alanına doğru genişletmek ve AB-AT Antlaşmaları'nın metinlerini birleştirmektir. Revizyon çalışmalarının oluşturduğu sonuç neticesinde, 1997 yılında Amsterdam Antlaşması yapılmış ve ülkelerin parlamentolarında onay süreci tamamlandıktan sonra 1999 yılında yürürlüğe girmiştir (Özdağ, 2008: 130). Ancak, bu antlaşmanın genel değerlendirmesi yapıldığında, üye devletler arasındaki görüş ayrılıkları nedeniyle planlanan revizyonun gerçekleştirilemediği görülmektedir.

Amsterdam Antlaşması'na göre, ODGP'nin etkili olabilmesi için ekonomi politikalarıyla paralel çalışması gerekliliği vurgulanmıştır. Ancak, ODGP'nin kapsamı ve yapısında büyük değişiklikler yapılmamıştır. Amsterdam Antlaşması, Maastricht Antlaşması'nın 11.

maddesindeki “...Birliğin ve üye devletlerin güvenliği” ifadesini “Birliğin güvenliği” olarak değiştirmiştir. Bu değişiklik, ülkesel çıkarların birliğin çıkarlarının önüne geçmesi engellenmeye çalışılmıştır (Amsterdam Anlaşması, 1997: 10).

Amsterdam Antlaşması ile değişikliğe uğrayan Maastricht Antlaşması'nın 12. maddesinde, “ortak eylemler”, “ortak tutumlar”, “ortak strateji” kavramları ve üye devletler arasındaki iş birliğinin temelleri belirlenmiştir. Ortak stratejilere Maastricht Antlaşması'nda açıkça yer verilmemiş, yapılan değişiklikle antlaşmanın 13. maddesinde ele alınan ortak stratejilerin “... üye devletlerin önemli ortak çıkarlarının olduğu alanlarda...” ibaresine yer verilerek Devlet ve Hükümet Başkanları Kurulu tarafından oybirliğiyle tespit edilerek AB tarafından uygulanacağı belirtilmiştir (Arsava, 2000: 70).

Amsterdam Antlaşması'nın 14. ve 15. maddeleri, ortak eylemler ve tutumları düzenlemektedir. Bu maddeler, AB Bakanlar Konseyi'ne ortak eylem ve ortak tutum kararları alma yetkisi vermektedir. Ortak eylemler, “Birlik tarafından eyleme geçirilmesinin gerekli olduğu durumları” ifade etmektedir (Amsterdam Anlaşması Madde 14, 1997). Öte yandan, ortak tutum, “belli bir coğrafi bölgeye veya konuya ilişkin yaklaşımı” ifade etmektedir (Amsterdam Anlaşması Madde 15, 1997). Bu bağlamda, ortak tutum, üye devletlerin ulusal politikalar yoluyla gerçekleştirdikleri uygulamaları ifade ederken, ortak eylemler AB üyesi devletlerce kararlaştırılmış eylemleri içermektedir.

Amsterdam Antlaşması, Maastricht Antlaşması'nın 17. maddesinde değişiklik öngörmüştür. Bu değişiklikle birlikte, ODGP savunma politikalarını da kapsayacak şekilde geliştirilmiş ve Petersberg Görevleri, BAB sürecine dahil edilmiştir (Özdağ, 2008: 132). Petersberg Görevleri, 19 Haziran 1992'de kabul edilen Petersberg Deklarasyonu'nda belirlenmiş ve BAB'ın AB'nin savunma unsuru olarak geliştirilmesini öngörmüştür. Aynı zamanda BAB'ın askeri misyonları şunlardır:

- İnsani misyonlar ve kurtarma misyonları,
- Barış misyonları,
- Barış sağlama da dâhil olmak üzere çatışmaların önlenmesi ve kriz yönetimi için belirlenen misyonlar (Şöhret, 2013: 67).

Amsterdam Antlaşması ile yapılan değişiklikle birlikte, BAB'ın savunma kanadının AB'ye entegre edilmesi ve böylece daha etkili bir yapıya dönüştürülmesi amaçlanmıştır. Başka bir deyişle, ODGP'nin operasyonel gelişimi için zemin hazırlanmıştır.

AB üyesi devletlerin ortak kararıyla ODGP kapsamındaki yapısal değişikliğin en önemlisi, “Politik Planlama ve Erken Uyarı Bildirimi”dir. Antlaşmanın ekinde yer alan 6

numaralı Bildiri, ODGP ile ilgili şu unsurları içermektedir (Özdal, 2008: 131; Reçber, 2003: 259):

- ODGP alanındaki gelişmelerin izlenmesi.
- Birliğin güvenlik politikalarının değerlendirilmesi ve ODGP'nin odaklanacağı alanların belirlenmesi.
- Birliğin güvenlik alanında yaşanan olası bir krizde zamanında değerlendirme yaparak erken uyarıda bulunulması.

Bu değişiklikle amaçlanan, AB'nin uluslararası alanda yaşanan bir krizde ortak ve etkili bir politika geliştirmesini sağlamaktır. ODGP'nin yapısında meydana gelen bir diğer önemli gelişme de ODGP Yüksek Temsilciliği'nin kurulmasıdır. Maastricht Antlaşması'nın 26. maddesinin değiştirilmesiyle birlikte Konsey Genel Sekreteri aynı zamanda ODGP Yüksek Temsilcisi olarak belirlenmiştir.

Ancak tüm bu gelişmeler, ODGP'nin beklentileri karşılamada başarılı olamadığını göstermektedir. Amsterdam Antlaşması, Maastricht Antlaşması'yla oluşturulan ODGP'yi bir adım öteye taşımış olsa da istenilen etkiyi sağlamada yetersiz kalmıştır.

Maastricht Antlaşması öncesi Atlantikçi-Avrupacı çatışması, Amsterdam Antlaşması öncesindeki konferanslarda da etkisini göstermiştir. Madrid'de 1995 yılında toplanan BAB Balkanlar Konseyi'nde Atlantikçi-Avrupacı fikir ayrılığı için üç seçenek sunulmuştur (Tezcan, 1999: 151):

- BAB'ın ayrı bir antlaşma temelinde hukuksal varlığını koruması şartıyla AB-BAB ilişkilerinin sıkılaştırılması. Bu görüş, İngiltere'nin başını çektiği Atlantikçi grup tarafından dile getirilmiştir.
- BAB'ın AB'nin velayeti altına alınması seçeneği. Bu görüş, Fransa'nın başını çektiği Avrupalı grup tarafından dile getirilmektedir.
- BAB'ın kısa veya orta vadede hukuksal ve örgütsel varlığının devamı ve nihai olarak AB'nin kendi savunmasını üstlenmesi gerektiği görüşü savunulmuştur.

Bu üç görüş çerçevesinde Amsterdam Antlaşması'nın 17. maddesi (eski uygulamada AB Kurucu Antlaşması (ABKA)'nın J7. Maddesi) ODGP'sinin kapsamının genişletilerek savunma alanını da içermesi değerlendirildiğinde, Avrupacı görüşün hâkim olduğu söylenebilir. Maastricht Antlaşması'nda ODGP'nin savunma alanını da kapsamı konusunda “zamanı gelince” veya “uzun vadede” gibi belirli bir zaman belirtmeyen terimler kullanılırken, Amsterdam Antlaşması'nın 17. maddesinde aşamalı kelimesinin kullanılması ve oluşturulacak savunma politikalarının Avrupa Konseyi'nin onaylaması halinde ortak savunmaya

dönüşeceğinin yer alması, ortak savunma politikalarının oluşturulması yönünde atılan en önemli adımdır (Tezcan, 1999: 152).

Bununla birlikte, Avrupa Konseyi'nin aldığı kararların üye devletler için tavsiye niteliğinde olduğu, aynı maddenin ikinci paragrafında BAB'ın Petersberg Deklarasyonu çerçevesinde AB'nin bir parçası olduğu vurgulanmıştır. 1992 yılında kabul edilen Petersberg Deklarasyonu ile BAB'ın, AB'nin bir parçası olarak NATO'nun Avrupa kanadını güçlendirmesi için bir araç olduğu belirtilmiştir. Bu deklarasyonda BAB üyesi devletler insani misyonlar, kurtarma misyonları ve barış misyonlarında birlik adına askeri güçlerini kullanabilecekleri belirtilmiştir.

Amsterdam Antlaşması, Maastricht Antlaşması öncesinde var olan Atlantikçi-Avrupacı çatışmasını yansıtmaktadır. Antlaşma eki BAB deklarasyonu üç bölümden oluşmakta olup, bunlar: AB-BAB ilişkileri, BAB-NATO ilişkileri, BAB'ın operasyonel rolüdür. AB-BAB arasındaki ilişki Maastricht Antlaşması'nın J.7 maddesi çerçevesinde, ilişkilerin geliştirilmesi öngörülmüştür. İlişkilerin geliştirilmesi için;

- AB-BAB arasındaki koordinasyonun iyileştirilmesi
- AB-BAB organlarının düzenli toplantı yapması
- AB-BAB, silahlanma konusuna yönelik Avrupa Silahlanma Ajansı'nın kurulması konusunda iş birliği yapılması öngörülmüştür.

Bu durum, Amsterdam Antlaşması'nda da Maastricht Antlaşması'nda olduğu gibi varlığını sürdüren her iki kurumun iş birliği çerçevesinde ilişkilerini düzenlediğini göstermektedir.

BAB-NATO ilişkileri Maastricht Antlaşması'ndaki gibi iş birliği çerçevesinde devam etmekle birlikte, 1996 tarihindeki Berlin Kararları'nda ele alındığı üzere Avrupa savunmasının NATO içinde gerçekleştirileceği, BAB'ın da AB-NATO savunma ilişkisinin etkili bir kurumu olacağı öngörülmüştür (Erdurmaz, 2010: 20).

Sonuç olarak, Amsterdam Antlaşması incelendiğinde Maastricht Antlaşması'nın BAB ile ilgili kısmında radikal bir değişiklik yapılmadığı, BAB'ın AB açısından savunma alanındaki görevlerinin sabit tutulduğu, NATO ile olan ilişkisinin iş birliği temelinde devam edeceği karara bağlanmıştır. BAB'ın görev alanının genişletilmemesi, Amsterdam Antlaşması yapılırken hedeflenen, savunma alanındaki etkinliğinin artırılması fikrinin askeri boyutunun gerçekleşmediği anlamına gelmektedir.

2.3.4. Saint Malo Zirvesi

Avrupa'da güvenlik konusundaki tartışmalar, Avusturya'da 1998 yılında düzenlenen AB Konseyi Zirvesi'nde İngiltere Başbakanı Tony Blair'ın yaptığı açıklamalarla yeniden gündeme gelmiştir (Whitman, 1999: 6). Blair, AB çatısı altında etkili bir ODGP oluşturulması gerektiğini vurgulayarak, bu hedefin sadece askeri alanda ortak çalışma ve hükümetler arası iş birliği kurularak gerçekleştirilebileceğini ifade etmiştir (Sloan, 2000: 16). Blair, bu sürecin Atlantik dayanışmasına zarar vermeden gerçekleşmesi gerektiğini belirtmiştir. AB'nin yaşanan krizlere cevap verebilmesi için eylem kapasitesinin hazır bulunması gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda, üye devletlerin antlaşmalarla savunma alanındaki taahhütlerini yerine getirmesi gerektiği ve NATO ile ilişkili ülkelerin farklı durumlarına saygı gösterilmesi gerektiği ifade edilmiştir. AB'nin yaşanan krizlerde uygun askeri araçlara başvurması gerektiği belirtilmiştir.

1999 yılında Washington'da toplanan NATO zirvesinde, Atlantik-Avrupa ilişkisinin geliştirilmesi ve Saint Malo Zirvesi sonrasında planlanan AGSP'nin NATO bünyesinde olması kaydıyla ABD'den destek alması kararlaştırılmıştır. Bu durum, ABD'nin Avrupa'da oluşturulacak AGSP çalışmalarına müdahil olma isteğini vurgulanmaktadır. Avrupalıların kendi savunma politikalarını oluşturma çabalarına karşın, ABD'nin Avrupa savunma politikalarına aktif bir şekilde müdahil olma niyeti açıkça ifade edilmiştir.

2.3.5. Köln Zirvesi

Haziran 1999'da gerçekleştirilen Köln Zirvesi'nde, “AB üyesi devletlerin AGSP oluşturma konusunda kararlı oldukları ve askeri yönden üstlerine düşen görevi yerine getirme konusunda istekli oldukları vurgulanmıştır” (Cebeci, 1999: 6). Zirve, AB'nin uluslararası alanda etkili olabilmesinin güçlü bir askeri kanadın oluşturulmasına bağlı olduğunu ve ayrıca uluslararası barışın sağlanması ve korunmasında etkili bir rol oynaması gerektiğini belirtmiştir. Bu amaçla üye devletlerin istihbarat, askeri ve ulaşım gibi alanlarda koordineli bir şekilde çalışması gerektiği vurgulanmıştır (Cebeci, 1999: 9). Köln Zirvesi'nin ardından AB üye devletlerin, AGSP'nin bir an önce oluşturulması için gerekli düzenlemeleri yapmaları hedeflenmiştir.

2.3.6. Helsinki ve Feira Zirveleri

1999 yılında Helsinki'de gerçekleşen Avrupa Konseyi Zirvesi'nde, Fransa'nın NATO kaynaklarına başvurmadan AB liderliğinde operasyonların yapılması teklifi kabul görmüş ve Avrupa Silahlı Kuvvetleri'nin oluşturulması gerekliliği vurgulanmıştır (Özdal, 2008: 148). Bu çerçevede, askeri ve savunma politikalarını yönetecek sivil kuruluşlar olarak “Siyasi ve Güvenlik Komitesi” ile “Askeri Komite”nin kurulması da kararlaştırılmıştır. Helsinki

Zirvesi'nde ayrıca, AB üyesi olmayan NATO üyelerinin AB'nin özerkliğine müdahale etmeden AB önderliğinde askeri kriz bölgelerine müdahale edebilecekleri belirtilmiştir (Özdemir, 2006: 11).

Haziran 2000'de düzenlenen Feira Zirvesi, Helsinki Zirvesi'nde öngörülen askeri ve askeri olmayan kriz yönetimleriyle ilgili çalışmaların devamını nitelendirmiştir. Bu zirvede, AB-NATO ilişkisinin geliştirilmesi ve AB gücünün üçüncü ülke operasyonlarına katılmasını sağlayacak düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca askeri yapılanmanın genişletilerek 5000 kişilik bir polis gücü oluşturulması da kararlaştırılmıştır (Özdal, 2008: 149).

2.3.7. Nice Antlaşması ve ODGP

AB üyesi ülkeler arasındaki önemli tartışma, ODGP'nin devletlerarası mı yoksa uluslararası bir yapıya mı sahip olması gerektiği üzerinedir. Önceki kısımda belirtildiği gibi, üye devletler ODGP'nin oluşturulması konusunda genel bir fikre sahip olabilirler, ancak ortak dış politikanın oluşturulması sürecinde ulusal çıkarlarını birlik çıkarlarının önünde tutma eğilimleri vardır. Bu durum, Soğuk Savaş'ın sonrasında Avrupa'da yaşanan siyasi krizlerin çatışmaya dönüşmesiyle birlikte, üye devletlerin ODGP ve savunma alanlarında daha ciddi adımlar atması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Amsterdam Antlaşması, ODGP'nin işlevsel hale gelmesine katkıda bulunmuş ve daha sonra düzenlenen Saint Malo, Köln, Helsinki ve Feira Zirveleriyle birlikte savunmaya dönük bir yapılanma içine girmiştir. Bu zirveler sonucunda yayınlanan bildiriler incelendiğinde, ODGP çatısı altında Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın oluşturulması fikri ortaya çıkmıştır (Özdal, 2008, :151).

Aralık 2000 tarihli Nice Zirvesi, Amsterdam Antlaşması sonrasında genişleyen AB için kurumsal yapılanmanın gözden geçirilmesi ve AGSP'nin resmi olarak ODGP'nin bir uzantısı olduğunun kabul edilmesi açısından önemlidir (Özdal, 2008: 151). Bu zirve sonucunda 26 Şubat 2001 tarihinde imzalanan Nice Antlaşması, üye devletlerin parlamentolarındaki onaylanma sürecinden sonra 2003 yılında yürürlüğe girmiştir (Haydar, 2007: 135). Ancak, bu antlaşmanın ODGP ve AGSP açısından getirdiği değişikliklere geçmeden önce, 2001 tarihli Laeken Zirvesi'nden de bahsetmek gerekmektedir. 11 Eylül 2001 terör saldırısı sonrasında gerçekleşen bu zirvede, uluslararası alandaki güncel gelişmeler ve AGSP'ye ilişkin konular ele alınmıştır. Sonuç bildirgesinde askeri ve sivil yapılanmanın sonuçlandırılmasının ardından AB'nin kriz yönetimi operasyonlarına katılabileceği belirtilmiştir (Arıkan, 2003: 383). Bu, üye devletler tarafından AGSP'nin operasyonel yapısının ilan edildiği bir aşama olarak değerlendirilebilir.

2.3.8. Lizbon Antlaşması ve ODGP

2001 yılında Avrupa Konseyi toplantısında, AB'nin kurumsal reformlarını gerçekleştirmek üzere “Avrupa Konvansiyonu”nun kurulması gerektiği kararı alınmıştır ve AB Anayasası'nın taslak metni için çalışmalar başlatılmıştır. Bu taslak metnin hazırlanmasıyla, AB vatandaşlarının AB içindeki konumları ve sahip oldukları hakların düzenlenmesi, aynı zamanda uluslararası sistemde AB'nin meşruiyet sorununun çözülmesi amaçlanmıştır (Galym, 2009: 145). Avrupa Konvansiyonu çalışmaları sonucunda hazırlanan taslak metin, 2003 yılında Selanik'te gerçekleşen Avrupa Konseyi toplantısında üye devletlere sunulmuştur (Kızıltan, 2005: 217). Bu taslak metinde, AB'nin kurumsal yapılanmasına ilişkin düzenlemelerin yanı sıra ABKA'lar yeniden gözden geçirilmiştir. Ancak yapılan görüşmelerde üye devletler arasında uzlaşma sağlanamadığından dolayı toplantı ertelenmiştir (Erdoğan, 2008: 349).

Uzlaşma sağlanamamasının önemli nedenlerinden biri, taslak metinde Nice Antlaşması'nın aksine devletlerin nüfus yoğunluğuna bağlı oy sistemine geçmesinin önerilmiş olmasıdır. İspanya ve Polonya gibi devletler, talep edilen değişikliğin AB'deki temsil güçlerini zayıflatacağını düşünmüş ve bu değişiklikle egemenliğin AB'nin dört büyük ülkesi olan Almanya, Fransa, İngiltere ve İtalya'ya geçeceğini düşündükleri için karşı çıkmışlardır (Kızıltan, 2005: 217).

Anayasa taslak metninde ODGP ile ilgili en önemli madde, ODGP kararlarının oybirliği usulüne göre alınacak olmasıdır. Bu maddeyle ODGP, üye devletlerin tekeline bırakılmıştır. Aynı şekilde savunma politikaları ve eylemleri karara bağlanırken de oybirliği şartı aranacak olmakla birlikte, savunma konusunda üye devletlerin kendi aralarında iş birliği tesis edilebileceği metne eklenmiştir. ODGP konusunda üye devletler ve AB kurumları arasındaki koordinasyonu sağlamak amacıyla AB Dışişleri Bakanı pozisyonunun oluşturulmasına taslak metinde yer verilmiştir (Kızıltan, 2005: 218).

Bahsi geçen anayasa taslak metni 2004 yılında yapılan HAK'ta tekrar gündeme getirilmiş ve aynı yıl içinde üye devletlerin hükümet başkanları tarafından onaylanmıştır. Bu taslak metin, ekonomi alanında başlayan birliğin genişleyerek her alana yayılması ve ulus üstü bir yapılanmaya geçilmesi bakımından AB tarihinde önemli bir yere sahiptir. Taslak metnin ulusal parlamentolardaki onaylanma sürecinde Fransa ve Hollanda, taslak metni halk oylamasına sunmuş ve her iki ülkede yapılan referandum sonucunda taslak metin kabul edilmediği için yürürlüğe girememiştir (Reçber, 2008: 84).

2007 yılında Bulgaristan ve Romanya'nın AB'ye kabul edilmesiyle AB'nin toplam nüfusu artmış ve Avrupa kıtasının büyük bir bölümünü kaplamış, uluslararası sistemde AB'ye yönelik meşruiyet sorunu ve birçok nedenden dolayı AB Anayasası'nın oluşturulması

tartışmaları güncelliğini korumuştur. 2007 yılında Brüksel'de yapılan zirvede EUDA'nın revize edilmesi ve HAK'ın bu amaçla toplanması kararlaştırılmıştır. HAK tarafından yürütülen çalışmalar sonucunda AB üye ülkeleri 2007 yılında Lizbon Antlaşması'nı imzalamış ve üye ülkelerin parlamentolarında onay sürecinin tamamlandığı tarih olan 1 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Reçber, 2012: 41-50).

Lizbon Antlaşması incelendiğinde AB Anayasası taslağının tadil edilmiş hali olduğu görülecektir. Taslak metindeki “federatif yapı ve semboller” Lizbon Antlaşması'ndan çıkarılmış olsa da taslak metnin birçok maddesi Lizbon Antlaşması tarafından kabul edilmiştir (Özdağ, 2013: 182).

Daha önce AB Anayasa Taslağı'nda yer alan AB Dışişleri Bakanı pozisyonu Lizbon Antlaşması'na dahil edilmemiş ve AB'nin sütunlu yapısı kısmen kaldırılmıştır. Dış politika ile ilgili ekonomik, sosyal, insani ve askeri konular gibi konularda kurumlar arasında mutabakat sağlamak ve daha etkili bir politika geliştirmek amacıyla “Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi” kurulmasına karar verilmiştir (Lizbon Antlaşması Madde 18, 2007: 10). Bu kurumun kurulmasının amacı, AB adına daha etkili bir ODGP oluşturmak ve uluslararası alanda önemli bir aktör haline gelmektir (Galym, 2009: 146). Lizbon Antlaşması'nın önsözünde, Avrupa ve dünyada barış ve güvenliği desteklemek amacıyla 42. madde düzenlemeleri uyarınca kademeli olarak ortak savunma politikasına dönüşeceği belirtilmektedir (Özdağ, 2013: 191).

Bu bölümde belirtildiği üzere, ortak savunma politikasına kademeli bir geçiş öngörülmektedir ki bu, savunma alanında ulus devletlerin egemenliğinin devri konusunda tam bir mutabakat sağlanamadığının bir göstergesidir. Antlaşmanın 42. maddesinde Ortak Güvenlik ve Savunma Politikaları'nın ODGP'nin bir parçası olduğu ve AB üye ülkelerinin AB'nin sivil ve askeri kapasitesini artırmasına destek olması gerektiği ifade edilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA: GÖÇ VE GÜVENLİK

3.1. Avrupa ve Göç

Göç, tarih boyunca Avrupa'nın demografik, kültürel ve ekonomik yapısını önemli ölçüde etkilemiş, kıtadaki devletler arasında çeşitli etkileşimlere yol açmıştır. Bu göç hareketleri, Avrupa'nın bugünkü çok kültürlü ve çeşitli yapısının oluşmasında önemli bir rol oynamıştır.

Avrupa kıtasına yönelik göç hareketlerinin incelenmesinde demografik yapı, göç politikalarını şekillendiren bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Kıtanın demografik değişimleri doğrultusunda, Avrupa devletleri çeşitli göç politikaları oluşturmaktadır. Demografik dönüşüm, doğum-ölüm yüzdelerinin farklı sebeplerle azalması, genç nüfusun azalması ve yaşlı nüfusun artması anlamına gelmektedir (EUROSTAT, 2020: 10).

Yaşlı nüfusun artması, ekonomik anlamda iş gücü açığının artmasına yol açmaktadır. Bu durum, devletlerin sanayileşme hızını yavaşlatır ve uluslararası rekabetle başa çıkma yeteneklerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu ekonomik sorunlar, ülkelerin uluslararası sistemdeki ekonomik, siyasi ve sosyal gelişmeler karşısında geride kalmasına neden olabilmektedir. Ekonomik problemler domino etkisi yaratarak diğer alanları da etkileyebilir, bu durum da ülkeler için tehdit unsuru olarak ortaya çıkabilmektedir.

AB ülkelerinin demografik yapısına bakıldığında, yaşlı nüfusun oranının genç nüfusun oranına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, doğum oranlarının kısa vadede hızlı bir şekilde artırılmasının zor olduğunu ve bu nedenle nüfus artışının doğal yollarla sağlanmasının zorluğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle, demografik dönüşümün negatif etkilerini azaltmak için göç hareketlerini teşvik eden politikalar uygulanmaktadır (Özdal, 2008: 97).

Uluslararası arenadaki siyasi, ekonomik ve sosyal değişimler, hedef ülkelerde, transit ülkelerde ve menşe ülkelerde önemli etkiler yaratmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa, hedef kıta statüsünü korumuştur. Yıllardır insanlar yasal veya yasadışı yollarla Avrupa'ya göç etme eğilimindedir. Özellikle 1990'lardan sonra, göçün güvenlik boyutuyla ele alınması ulus devletler için göç olgusunun güvenlik politikalarında kritik bir unsur haline gelmiştir. Avrupa'daki göç olgusu ve bu doğrultuda geliştirilen politikaları anlamak için öncelikle göç politikasının kavramsal olarak açıklanması gerekmektedir. Politika, “meşru hükümetin kamu işlerini düzenlemek için oluşturduğu genel ilkeler” olarak tanımlanabilir (Heywood, 2006: 3-5). Bu bağlamda, hükümetlerin göçle ilgili tüm idari faaliyetleri göç

politikalarını şekillendirir. Genel olarak göç politikaları, ülkeye giriş-çıkış yapan yabancılar ve ülke içindeki ile dışındaki yabancılara yönelik düzenlemeleri kapsar (Somuncu, 2006: 21). Dolayısıyla göç politikaları, sadece ilgili ülkeyi değil, menşe ülke, transit ülke ve çevre ülkelerini de etkiler. Bir göç hareketinin farklı ülkelerde farklı politikalara yol açması olasıdır; bu nedenle ortak bir göç politikası oluşturmak zorluklarla karşılaşabilir.

Avrupa'ya yönelik göç hareketlerinin incelenmesinde kıtanın demografik yapısı önemli bir parametre olarak öne çıkar. Kıtanın demokratik yapısındaki değişimlere paralel olarak, kıta devletleri birbirlerinden farklı ulusal göç politikaları uygular. Demografik değişim, doğum ve ölüm oranlarının çeşitli sebeplerle azalması ve genç nüfusun azalması ile yaşlı nüfusun artması şeklinde görülür (EUROSTAT, 2020: 10-15). Yaşlı nüfusun artışı, ekonomik açıdan iş gücü eksikliğinin büyümesine yol açar (Özdal, 2008: 21). Ekonomik alandaki bu sorun, devletlerin sanayileşme hızını yavaşlatır ve diğer ülkelerle rekabet ederken dezavantaj yaratır. Bu bağlamda, ilgili ülkeler uluslararası sistemdeki ekonomik, siyasi ve sosyal gelişmelerin gerisinde kalır. Ekonomik sorunlar domino etkisiyle diğer alanları da etkiler ve ülkeler için ciddi bir tehdit oluşturur. AB ülkelerinin demografik yapısı incelendiğinde, yaşlı nüfusun genç nüfusa oranının yüksek olduğu gözlemlenir. Bu nedenle, nüfus artışını teşvik etmek için doğum politikalarının kısa vadeli hızlı sonuçlar vermesi beklenmez. Bu sebeple, demografik değişimlerin olumsuz etkilerini nötrleştirmek için göç hareketlerini teşvik eden politikalar uygulanmıştır (Özdal, 2008: 97).

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Soğuk Savaş döneminde Avrupa, Doğu ve Batı olarak bölünmüş ve Sovyetlerin çöküşüne kadar Avrupa içinde Doğu'dan Batı'ya doğru yoğun bir göç hareketi yaşanmıştır (Koser, 2001: 85). Bu süreçte Batı Avrupa ülkeleri, sonradan AB göç politikalarının temelini oluşturacak olan “güvenli menşe ülke” ve “güvenli üçüncü ülke” politikalarını benimsemiştir (Appleyard, 2001: 11). Bu politikalara göre, göç hareketinin kaynak ülkesi demokratikse, mülteci ve sığınma başvuruları genellikle reddedilmiştir. Ancak kaynak ülke demokratik olmadığında ve transit ülke demokratik ise, mültecilerin transit ülkelerde devam etmesi teşvik edilmiştir. Politikanın önemli bir yönü, Batı Avrupa'daki hedef ülkelerin, transit konumundaki ülkelerle ikili anlaşmalar yaparak potansiyel mülteci akışını kontrol altında tutma çabasıdır (Uçarer, 2001: 294).

3.2. AB Öncesi Dönem Göç ve Güvenlik

“Avrupa'nın göç tarihi çok eski çağlara kadar uzanır ve bu süreçte bilinen ilk büyük göç dalgası, Kavimler Göçü'dür. Asya'dan Avrupa'ya doğru gerçekleşen bu göçler, Avrupa'da yeni devletlerin kurulmasına ve kültürel etkileşimin artmasına yol açmıştır” (Deniz, 2014: 180).

Uluslararası sistemdeki gelişmelere bağlı olarak, göç hareketleri hız kazanmış ve Amerika'nın keşfiyle birlikte okyanus ötesi göçler başlamıştır. 16. ve 18. yüzyıllarda sömürgeciliğin hız kazanmasıyla birlikte, çoğunluğu Afrika'dan olmak üzere birçok insan Avrupa'ya göç etmiştir (Aykaç ve Yertüm, 2016: 4). 19. yüzyılda köle ticaretinin yasaklanması ve 20. yüzyıl boyunca yaşanan savaşlar, Avrupa'da demografik bir dönüşüme neden olmuş ve yaşlı nüfusun oranı artmıştır. Bu değişim sonucunda Avrupa'da iş gücü açığı ortaya çıkmış ve ülkeler, bu açığı üçüncü ülkelerden gelen göçlerle kapatmaya çalışmışlardır.

Avrupa'nın göç tarihini daha ayrıntılı incelemek ve AB güvenlik politikalarındaki göçün etkilerini anlamak için İngiltere, Almanya, Fransa, İtalya ve İspanya'nın ulusal göç politikalarını incelemek önemlidir. Bu ülkeler, Avrupa Kıtası için önemli hedef ülkeler olmalarının yanı sıra İtalya ve İspanya gibi geçiş noktaları olmaları sebebiyle seçilmiştir.

3.3. AB Sonrası Dönem Göç ve Güvenlik

AB'nin temelleri, Roma Antlaşması ve Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ile atılmıştır. Bu anlaşmalar işgücü açığını yok etmeyi öngörmektedir. Sermaye, mal, hizmet ve hizmetlerin serbest dolaşımını öngörmektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da yaşanan ekonomik daralma ve işgücü açığı, Avrupa'nın göç alan bir konuma geçmesine yol açmıştır. Ancak bu dönemde göç olgusu genellikle güvenlik tehdidi olarak değil, ekonomik ihtiyaçlar doğrultusunda teşvik edilen bir süreç olarak görülmüş, dolayısıyla ulusal düzeyde göç politikaları oluşturulmuştur (Gelekçi ve Meçik, 2018: 10).

1970'li yıllarda uluslararası ekonomik daralma ile birlikte işsizlik artışı yaşayan Avrupa ülkeleri, göçü önleyici politikalar geliştirmişlerdir. Ancak evlenme ve siyasi sığınma gibi sebeplerle Avrupa'ya yönelik göçlerde tam anlamıyla engel olunamamıştır (Gelekçi ve Meçik, 2018: 5-8).

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle siyasal ve ekonomik gelişmelerin etkisiyle AB, ortak göç politikası oluşturma ihtiyacını görmüş ve bu yönde çalışmalara başlamıştır. 1993 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması ile göçmenlerin hukuksal statüsü düzenlenmiş ve göç politikalarının ortak bir iş birliği çerçevesinde ele alınması gerektiği vurgulanmıştır (Kumaş ve Ulutaş, 2017: 472).

Ancak AB içindeki üye devletlerin demografik farklılıkları ve ekonomik yapıları, ortak bir göç politikası oluşturulmasını zorlaştırmıştır. Bu süreçte, üye devletler genellikle ulusal mevzuatlarıyla göç politikalarını düzenlemeyi tercih etmişlerdir.

11 Eylül ve paralelinde diğer ülkelerde de meydana gelen bazı terör eylemleri, göç hareketlerini yalnızca ekonomik değil, güvenlik ve sosyal parametreler açısından da

değerlendirilmesi gereken bir tehdit olarak ortaya koymuştur. Bu durum, AB'nin göç politikalarını oluştururken güvenlik unsurlarının da göz önünde bulundurulmasını zorunlu kılmıştır.

Bu süreçler, AB'nin göç politikalarının evriminde önemli bir rol oynamış ve göçün yalnız ekonomik değil, siyasal, sosyal ve güvenlik boyutlarıyla da ele alınmasını gerektirmiştir.

Roma Antlaşması ve AET'nin temelleri, İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki ekonomik daralmayı, işgücü açığını gidermek amacıyla sermaye, mal, hizmet ve işgücünün serbest hareketini öngören noktalara dayanmaktadır. Bu durum, Avrupa'nın göç veren bir konumdan göç kabul eden bir konuma geçmesine yol açmıştır. Ancak, dönemin koşullarında göç olgusu güvenlik tehdidi olarak değerlendirilmediği için, göçleri düzenleme veya ortak bir politika oluşturma çabaları yetersiz kalmış, bu konuda politika üretme sorumluluğu ulus devletlere bırakılmıştır (Gelekçi ve Meçik, 2018: 5).

1970'li yıllarda uluslararası sistemdeki ekonomik daralma, Avrupa'da işsizlik artışına neden olmuş ve bu durum ulus devletleri göçleri önlemeye yönlendirmiştir. Ancak, evlenme veya siyasi sığınma gibi nedenlerle gerçekleşen göçleri engellemek konusunda tam bir başarı elde edilememiştir (Gelekçi ve Meçik, 2018: 10). Bu dönemde Avrupa, ekonomik zorluklarla baş etmek ve işgücü ihtiyacını karşılamak adına çeşitli göç politikalarını denemiştir.

1990 yılında, AB üye devletleri göç politikalarını genellikle ulusal ihtiyaçları doğrultusunda oluşturmuşlardır. Fakat, Soğuk Savaş'ın sona ermesi, siyasi değişimler ve artan işsizlik oranları gibi faktörlerle birlikte, göçmenlerin genellikle niteliksiz işgücü olarak kabul edilmesi nedeniyle AB üye devletleri, ortak bir göç politikası oluşturulması gerekliliği görmüşlerdir. Bu nedenle Maastricht Antlaşması göçmenlerin hukuksal konumunu belirlemiş ve üye devletler arasındaki göç politikalarının iş birliği kapsamında değerlendirilmesine işaret etmiştir. (Kumaş ve Ulutaş, 2017: 472).

Daha öncesinde göç kavramı ulusal düzeyde ele alınırken, antlaşmanın ardından AB'nin varlığı öncelenerek düşünölmeye başlanmış ve Amsterdam Antlaşması ile göç politikası girişimleri sağlanmıştı. Ancak, üye devletlerin demografik farklılıkları, özellikle yaşlı nüfusun genç nüfusa oranının farklılık göstermesi nedeniyle ortak göç politikası meydana getirme çalışmaları etkin şekilde yürütölememiş ve üye devletler göç ile ilgili düzenlemelerini ulusal mevzuatlarına göre düzenlemeye devam etmişlerdir.

2001'de ABD'de meydana gelen bombalı saldırı ve daha sonra Avrupa kıtasında gerçekleşen göçmen kaynaklı terör saldırıları, göç hareketlerinin yalnızca ekonomik olarak değil, aynı zamanda güvenlik, siyasi ve sosyal meseleleri de içeren bir tehdit olarak algılanmaya

başlamasına neden olmuştur. Bu dönemde göç politikaları oluşturulurken, ekonomik faktörlerin yanı sıra güvenlik ve siyasi unsurların da dikkate alınması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

3.3.1. Cenevre Sözleşmesi

Cenevre Sözleşmesi, 1951 yılında imzalanmış ve mültecilerin hukuksal olarak statülerini belirten uluslararası kabul görececek şekilde kabul edilmiştir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 14. Maddesi'nde olduğu gibi, Cenevre Sözleşmesi de mültecilere uluslararası koruma sağlamaktadır. Sözleşmenin 1. Maddesi, mültecileri tanımlayan kriterleri belirlemekte olup, siyasi, dini, ırksal veya toplumsal grup bağlamında zulme maruz kalan kişileri kapsar ve bu kişilere koruma sağlar.

Sözleşmenin 32. ve 33. Maddeleri, mültecilerin ulusal güvenlik veya kamu düzeni ile ilgili sebepler dışında sınır dışı edilmemesini ve ırk, din, tabiiyet, toplumsal grup veya siyasi düşünceleri nedeniyle tehlikede olabilecekleri ülkelere geri gönderilmemelerini güvence altına almaktadır. Bu maddeler, mültecilerin korunması ve güvenliğinin sağlanması için temel birer prensiptir.

Cenevre Sözleşmesi, mültecilerin uluslararası koruma hukuku çerçevesinde haklarını ve statülerini tanımlayan önemli bir belgedir. Ancak sözleşmenin eleştirilen yönleri de bulunmaktadır. Örneğin, sığınmacı kavramına yer vermemesi ve mülteci tanımının sınırlı olması, bazı durumlarda koruma ihtiyacı olan ancak sıkıntılı durumlar yaşayan kişilerin korunmasında eksikliklere neden olabilir. Ayrıca, mülteci statüsünün belirlenmesi ve hakların uygulanması ülkeden ülkeye farklılık gösterebilir, bu da uluslararası koruma standardının evrenselliğini zedeleyebilir. Bu bağlamda, Cenevre Sözleşmesi'nin mültecilerin haklarının korunmasında önemli bir rol oynadığı ve uluslararası toplumun mülteci sorunlarına evrensel bir çerçevede yaklaşmasına katkı sağladığı söylenebilir. (Güler, 2016: 50-52).

3.3.2. Schengen Antlaşması

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da işgücü açığı oluşmasıyla göç hareketlerinin teşvik edilmesi, başlangıçta geçici nitelikte olduğu düşünülen işçi göçlerinin, 1971'de yaşanan petrol krizi sonrasında kalıcı hale gelmesiyle birlikte Avrupa ülkeleri arasında ortak bir göç politikası oluşturma ihtiyacını ortaya çıkardı (Özçelik, 2021: 1042-1043). Bu süreçte, 1975 yılında oluşturulan TREVI grubu, terörizmle mücadelede iş birliğini sağlamak amacıyla başlatılmış ve göç olgusunu da güvenlik tehdidi olarak ele almıştır.

Schengen Antlaşması ise 1985 yılında imzalanarak, Almanya, Fransa ve Benelüks ülkeleri arasında sınır kontrollerini kaldırarak malların ve kişilerin serbest dolaşımını sağlamıştır (Özcan, 2005: 34). Bu antlaşma, daha sonra diğer Avrupa ülkelerinin katılımıyla

genişleyerek, ortak bir göç politikası çerçevesinde sınır kontrollerinin minimuma indirilmesi ve dış sınırların güvenliğinin sağlanması amacıyla önemli bir adım olmuştur (Güleç, 2015: 57).

Antlaşma çerçevesinde, ortak bir vize politikası geliştirilmesi, sığınma başvurularının değerlendirilmesi, sığınma başvurusu reddedilen kişilerin diğer üye ülkelere başvuru yapmasının önlenmesi gibi konular ele alınmıştır (Şaşkın ve Turan, 2017: 48). Bu süreç, Schengen Bilgi Sistemi'nin kurulmasıyla da desteklenmiş ve üye ülkeler arasında bilgi paylaşımı güçlendirilmiştir (Duruel, 2017: 5).

Schengen Antlaşması'nın getirdiği serbest dolaşım avantajına rağmen, göçmenler ve sığınmacılar için katı kurallar ve güvenlik önlemleri belirlenmiş, bu da göç olgusunun güvenlikleştirilmesine yol açmıştır. Bu çerçevede, AB ülkeleri arasında ortak bir göç politikası oluşturulması süreci Schengen sistemi ile başlamış ve Avrupa'nın dış sınırlarının korunması ve iç güvenliğin sağlanması adına önemli bir adım olarak değerlendirilmiştir.

3.3.3. Dublin Sözleşmesi

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte Doğu Bloğu ülkelerinde iç karışıklıklar arttı. Özellikle Balkanlar'da yaşanan gerginlikler ve Yugoslavya'nın dağılması, AB üyesi ülkelere yönelik ciddi göç hareketlerini tetikledi. AB ülkeleri, bu göç hareketlerine karşı ulusal değil, AB düzeyinde bir yaklaşım benimsemeye karar vererek 1990 yılında Dublin Sözleşmesi imzalanmıştır (Özcan, 2017: 190).

Dublin Sözleşmesi, Schengen Antlaşması'nın AB mevzuatına sonradan dahil edilmesiyle birlikte, iltica başvurularında gerçekleştirilecek prosedürlere yönelik elle tutulur bir çalışma olarak önem kazanmıştır (Bayraklı ve Keskin, 2017: 120). Sözleşme, sığınma başvurularının incelenmesi sürecinde hangi ülkenin sorumlu olduğunu belirleyen kuralları içermekte olup, bu konuda AB üyesi ülkeler arasında iş birliği ve bilgi paylaşımını teşvik etmektedir (Dinan, 2005: 34).

Dublin Sözleşmesi'nin 3. maddesine göre, sığınma başvurusunu değerlendiren ülke, kişileri 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne taraf üçüncü ülkelere gönderebilir. 4. madde ise, bir AB üye devletinde mülteci statüsüne sahip bir ailenin yakın bir üyesi olan kişinin sığınma başvurusunun değerlendirilmesinde o ülkenin sorumlu olduğunu belirtmektedir. 6. madde ise, sığınmacının bir AB üye devletine hukuka aykırı yollarla giriş yapması durumunda, başvurunun ilk yapıldığı ülkenin sorumlu olduğunu belirtmektedir (Convention Determining The State Responsible, 1990: 10).

Dublin Sözleşmesi, AB ülkeleri arasında bilgi akışını ve iş birliğini teşvik ederken, üye devletlere ulusal yasalarını uygulama özgürlüğü tanımaktadır. Bu bağlamda, üye devletler

kendi ulusal güvenlik politikalarını ve göç politikalarını belirleme konusunda esneklik sahibidirler.

Sonuç olarak, mültecilerin başvuru süreçlerini düzenlemek olmasına rağmen, asıl hedefi mültecilerin AB ülkelerine yönelik göçlerini düzenleyerek bu ülkelere uzaklaştırmaktır. Bu bağlamda, AB'nin geri kabul anlaşmalarının ve üçüncü ülkelere göç sorununun yönetilmesinin önemini vurgulamaktadır.

3.3.4. Maastricht Antlaşması

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte Doğu Avrupa'dan Batı Avrupa'ya yönelik göç hareketleri önemli ölçüde artmıştır. Bu süreçte, Batı Avrupa ülkelerinde işsizlik oranlarının yükselmesi ve uluslararası terörizm olaylarının artması gibi faktörler, güvenlik endişelerini derinleştirmiştir (Maas, 2008: 10).

Avrupa Toplulukları tarafından 1991 yılında düzenlenen zirvede kabul edilen ve 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması ile Avrupa Topluluğu (AT) AB adını almıştır. Bu antlaşma, AB'nin üç temel sütunu olan ekonomik birlik, politik birlik ve iç işlerinde adalet alanlarını güçlendirmiştir. Düzenlenen göç politikaları, yapılanmanın iç işleri ve adalet çatısı kapsamında şekillendirilmiştir.

Maastricht Antlaşması'nın göç hareketleriyle ilgili temel amacı, AB'nin dış sınırlarında kontrol sağlanması ve yasadışı göçe karşı önlemler alınarak, AB vatandaşlarının serbest dolaşımının güvence altına alınmasıdır (Bayburtlu ve Lodge, 2002: 14). Antlaşma, AB vatandaşlarına serbest dolaşım hakkı tanıyan 3. madde ile AB organlarına göç politikası oluşturma yetkisi veren bir çerçeve sunmuştur (Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Anlaşma, 2011: 20). Antlaşmanın IV. bölümünde “uluslararası suçlar ve hukuka aykırı eylemler” başlığı altında ele alınarak, güvenlik politikalarının bir parçası olarak değerlendirilmiştir (Bigo, 2002: 176).

Maastricht Antlaşması ile iç sınır kontrollerinin azaltılarak ve dış sınırın güçlendirilmesi öngörülmüştür. Süreç, yasadışı göçün önlenmesi ve üye devletler arasında iş birliğinin artırılması adına AB'nin yetkisini pekiştirmiştir. Ancak ortak bir göç politikası oluşturulması konusunda tam anlamıyla bir adım atılmamış, sadece bu yönde bir zemin oluşturulmuştur (Niemann, 2006: 20). Amsterdam Antlaşması ise bu konuları daha da derinleştirmiştir.

3.3.5. Amsterdam Antlaşması

Amsterdam Antlaşması, 1999 yılında yürürlüğe girmesiyle AB içinde göç politikalarının oluşturulmasında önemli bir adım olarak kabul edilir. Bu antlaşma, Maastricht Antlaşması'nda başlatılan hukuksal zemini güçlendirerek ve hükümetler arası iş birliği

mekanizmasını AB çatısı altına alarak AB'nin göç politikalarını entegre etme sürecinde kritik bir rol oynamıştır. Özellikle Schengen Antlaşması'nın getirdiği serbest dolaşım ilkesini genişleterek, AB vatandaşlarının iç sınırlarda serbestçe dolaşmasını sağlamıştır. Ancak İngiltere ve İrlanda gibi ülkeler dahil olmamışlardır.

Amsterdam Antlaşması'nın göç politikalarıyla ilgili temel amacı, AB seviyesinde ortak göç politikası oluşturarak üye ülkelerin güvenlik alanı ve adalet alanında daha derin iş birliği sağlamaktır. Örneğin, göç ve güvenlik ilişkisi Amsterdam Antlaşması'nın maddelerinde açıkça belirtilmiş olup, AB'nin dış sınırlarında kontrollerin sıkılaştırılması ve vize politikalarının belirlenmesi gibi konular ele alınmıştır (Özdal, 2008: 95).

Antlaşmanın göçle ilgili maddeleri arasında, AB'nin göç politikalarını nasıl oluşturacağı ve uygulayacağı, oturma izinleri ve vize politikalarında ortak bir yaklaşım izlenmesi gerektiği gibi hususlar bulunmaktadır. Ayrıca, antlaşmanın yürürlüğe girdiği ilk 5 yıl boyunca oybirliğiyle, sonrasında ise oy çokluğuyla karar alınacağı belirtilmiştir (Baldaccini, Guild ve Toner, 2007: 1-3).

Amsterdam Antlaşması'nın AB'nin göç politikalarının kurumsallaşmasına katkı sağladığı ve ulusal devletlerin yetkilerini AB bünyesine devretme sürecini başlatarak güvenlik ve hukuki zemin arasında bir uzlaşma sağladığı söylenebilir. Ancak, üye devletlerin ulusal yetkilerini AB'ye devretmekte isteksiz davranmaları, ortak bir göç politikasının tam anlamıyla oluşturulmasını geciktirmiştir.

Sonuç olarak, Amsterdam Antlaşması AB içinde göç politikalarının güvenlik boyutunu güçlendirmiş ve ulusal düzeyde yapılan iş birliklerini AB çatısı altında koordine etmiştir. Ancak, pratikte ortak bir göç politikasının tam olarak hayata geçirilememesi, üye devletlerin ulusal çıkarlarının AB düzeyinde nasıl uyumlu hale getirileceği sorusunu gündeme getirmiştir.

3.3.6. Tampere Zirvesi

Tampere Zirvesi, AB'nin göç politikalarının şekillendirilmesinde önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilir. Zirve, göçün özgürlük, güvenlik ve adalet üçlemesi çerçevesinde ele alınması gerektiğini vurgulayarak, üye devletler arasında ortak bir göç politikası oluşturma çağrısında bulunmuştur (Carrera, 2009: 6).

Tampere Zirvesi'nin sonuç bildirgesi, “AB Ortak Göç ve Sığınma Politikası” başlığı altında yayımlanmıştır. Bu belge, AB'nin iç sınırlarda serbest dolaşımı teşvik ederken, yasadışı göçü önlemek için dış sınırlarda kontrollerin arttırılmasını ve kaynak ülkeleriyle iş birliğinin güçlendirilmesini önermiştir (European Parliament, 1999: 10). Ayrıca, EUROPOL gibi AB

düzeyindeki polis teşkilatlarıyla üye devletler arasında iş birliği yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

Zirve, göç olgusunun sadece özgürlük boyutuyla değil, aynı zamanda güvenlik ve adalet perspektifleriyle ele alınması gerektiğini belirterek, bu alanlarda ortak politikalar geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Ancak, uygulamada bu politikaların hayata geçirilmesi, üye devletlerin ulusal güvenlik endişeleri ve politik isteksizlikleriyle engellenmiştir. Örnek olarak, Amsterdam Antlaşması'nda belirtilen 5 yıllık geçiş sürecinde politikaların oy birliğiyle belirlenmesi gerektiği kuralı, tek bir ülkenin veto hakkına sahip olması sebebiyle uygulamada zorluklar yaşanmıştır (Baldaccini, 2007: 5).

Özetle, Tampere Zirvesi'nin önemi, AB'nin göç politikalarını özgürlük, güvenlik ve adalet ekseninde tartışarak ortak bir yol haritası belirlemesi ve yasadışı göçle mücadelede uluslararası iş birliğini teşvik etmesidir. Ancak, pratikte bu politikaların tam olarak hayata geçirilmesi ve üye devletlerin ulusal çıkarlarını AB çatısı altında nasıl uyumlu hale getireceği sorusu halen önemini korumaktadır.

3.3.7. Seville Zirvesi

Seville Zirvesi, Tampere Zirvesi'nden sonra yasadışı göçle mücadelede AB'nin politika odaklarını güvenlik temelli yaklaşımlara doğru yönlendiren önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilir. Zirve, özellikle üçüncü ülkelerle iş birliğinin güçlendirilmesi gerektiğini vurgulayarak, yasadışı göçün engellenmesini hedeflemiştir (Akdoğan ve Atalay, 2017: 2382).

AB, Seville Zirvesi'nde yasadışı göçle mücadelede alınacak önlemleri artırmış ve bu çerçevede üye devletler arasında ortak bir vize politikası geliştirilmesini önermiştir. Ayrıca, yasadışı göçü önlemeyen üye devletlere finansal yaptırımların uygulanması görüşülmüştür. (Zirve Protesto ile Karşılandı, 2002: 5).

AB'nin göç politikalarını koordine ederek yasadışı göçü engelleme önceliğine sahip olduğu zirve sonrası yayınlanan bildiri ile belirtilmiştir. Bu bağlamda, güvenlik odaklı politikaların önemine vurgu yapılarak, yasadışı göçün bir güvenlik sorunu olarak ele alınması gerektiği ifade edilmiştir (İltica ve Göç Mevzuatı, 2005: 115-117).

Seville Zirvesi, Tampere Zirvesi'nde öne çıkan göç-kalkınma odaklı politikalar yerine, terör saldırıları sonrası göç-güvenlik temelli politika önerilerini ön plana çıkarmıştır. Bu dönüşümle birlikte AB'nin yasadışı göçle mücadelesinde güvenlik odaklı politikaların kurumsallaşması sağlanmıştır (Lodge, 2002: 67).

Sonuç olarak, Seville Zirvesi, AB'nin yasadışı göçü önleme stratejilerini güçlendirmesi ve bu süreçte güvenlik kaygılarını merkeze alması bakımından önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir.

3.3.8. Hague (Lahey) Zirvesi

Lahey Zirvesi, Tampere Zirvesi'nin ardından AB'nin göç politikalarını şekillendiren önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu zirve, özellikle mültecilerin ekonomik ve sosyal statülerini dikkate alarak, AB'nin 2005-2010 yılları arasında iltica ve göç politikalarını içeren bir program oluşturmaya öncülük etmiştir (The Council of European Union, 2004: 10).

Tampere Zirvesi'nde belirlenen hedefler doğrultusunda yürütülen program, özellikle güvenlik endişeleri göz önünde bulundurularak AB ortak sığınma politikasının temellerini atmış ve üye devletler arasında polis iş birliğini güçlendirmiştir. Ancak, 11 Eylül 2001'deki ABD ve 11 Mart 2004'teki Madrid terör saldırıları sonrasında göç konusunun güvenlik ekseninde daha fazla değerlendirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır (The Council of European Union, 2004: 15).

Lahey Zirvesi'nin sonuç bildirisinde, AB'nin ve üye devletlerin güvenliğinin artan önemi vurgulanmış ve bu bağlamda AB'nin sınırları içinde ve dışında yasadışı göç, insan kaçakçılığı, terörizm ve organize suçlar gibi sınır ötesi sorunlarla mücadele etmek için etkin ve ortak yaklaşım geliştirmesi gerektiği belirtilmiştir (The Council of European Union, 2004: 15).

Lahey Programı'nda belirlenen temel hedefler şunlardır:

- 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ve uluslararası göç ve iltica antlaşmalarına uygun olarak bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin güçlendirilmesi.
- AB dış sınırlarının korunması ve yasa dışı göç akışının düzenlenmesi.
- Avrupa ortak sığınma sisteminin oluşturulması ve sığınma veya koruma statüsü verilen bireylerin entegrasyonunun sağlanması.
- Üçüncü ülkelerle iş birliğinin güçlendirilmesi ve yasadışı göçmenlerin kaynak veya transit ülkelere geri gönderilmesi politikalarının geliştirilmesi (Şemşit, 2008: 20).

Bu hedefler doğrultusunda, AB'nin göç politikaları özellikle güvenlik odaklı bir yaklaşımı benimsemiş ve dış sınırların güçlendirilmesi ile yasadışı göçün kaynak veya transit ülkelerde engellenmesi üzerine yoğunlaşmıştır. Ayrıca, AB üyesi olmayan ülkelerle iş birliğinin artırılması da bu sürecin önemli bir parçası olmuştur (Elmas, 2016: 43-45).

3.3.9. Avrupa Göç ve İltica Paktı

Tampere Zirvesi'nden sonra AB'nin karşılaştığı yasadışı göç sorunu artmış ve ortak bir göç politikasının oluşturulamaması sorunu ortaya çıkmıştır. Bu durum, göçün küresel

boyutlarıyla başa çıkabilmek için daha geniş kapsamlı çalışmalar yapılmasını teşvik etmiştir. Bu çerçevede, 2008 yılında Göç ve İltica Paktı oluşturulmuştur, ki bu pakt AB'nin göç ve sığınma konularında hukuksal bir temel oluşturmayı amaçlamaktadır (Council of the European Union, 2008: 10).

Göç ve İltica Paktı'nda yer alan temel taahhütler şunlardır:

- Yasal göçü düzenleme ve entegrasyonunu sağlama,
- Yasadışı göçü kontrol altına almak için kaynak veya transit ülkeye geri dönüşü sağlamak ve bu ülkelerle iş birliğini geliştirmek,
- Sınır kontrollerini artırmak,
- Avrupa sığınma sisteminin oluşumunu sağlamak.

Bu maddeler, AB'nin sığınmacıların AB topraklarına ulaşmadan önce engellenmesi ve sınır kontrollerinin güçlendirilmesi anlayışını öne çıkarmaktadır. Ayrıca, Göç ve İltica Paktı'nın ileride Stockholm Programı'nda da temel teşkil ettiği belirtilmektedir.

Pakt, her yıl yapılan değerlendirme toplantıları ile AB ülkelerinin taahhütlerini uygulama yeteneğini rapor etmekte ve sürecin izlenmesini sağlamaktadır. 2010 yılı değerlendirmesinde, “özellikle Arap Baharı sonrasında Güney Akdeniz ülkelerinden gelen göç dalgasının tüm göçmenlerin AB'ye kabul edilemeyeceği gerçeğini ortaya koymuştur” (Council of the European Union, 2010: 10).

Göç ve İltica Paktı'na göre, ortak bir göç politikası oluşturulurken özellikle yasal göçü düzenlemek ve yasadışı göçü güvenlik odaklı bir şekilde ele almak için “üye devletlerin yanı sıra kaynak ve transit ülkelerinin de sürece dahil edilmesi gerekmektedir” (Çelebi, Özçürümez ve Türkay, 2011: 16).

3.3.10. Lizbon Antlaşması

2009 yılında yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması, AB'nin göç politikaları üzerinde önemli etkilere sahiptir. Bu antlaşma, AB'nin genel düzenlemelerini kapsamakta olup, göç, iltica ve dış sınır denetimleri konularında üye devletler arasında uyumlu bir iç sınırların kaldırılması ve güvenli bir alan oluşturulması hedeflenmiştir (Kaunert ve Le'Onard, 2012: 15).

Lizbon Antlaşması'nın göç politikalarına etkisi şu başlıklar altında özetlenebilir:

- Kurumsal Güçlendirme: Adalet Divanı ile Avrupa Parlamentosu'nun rollerini güçlendirerek, göç politikalarının kurumsal yapısını geliştirmiştir. Bu sayede, ortak göç politikalarının oluşturulması ve uygulanması daha etkin hale getirilmeye çalışılmıştır.

- **Temel Haklar ve Bağlayıcılık:** AB Temel Haklar Şartı'na dayanarak, antlaşma AB üye devletleri için bağlayıcı olmuş ve göç politikalarının insan haklarına uygunluğunu vurgulamıştır.
- **Dış Sınır Kontrolleri ve İş Birliği:** Antlaşmanın 67. ve 78. maddelerinde, dış sınır kontrollerinin güçlendirilmesi ve göç ve iltica sorunlarının üye devletler arası iş birliğiyle çözülmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, kitlesel göç durumlarında geçici koruma önlemlerinin alınması ve üçüncü ülkelerle iş birliği yapılması öngörülmüştür.
- **Yasadışı Göç ve Geri Gönderme Politikaları:** Antlaşmanın 79/3. maddesi ile yasadışı yollar ile AB sınırlarına girenlerin üçüncü ülkelere geri gönderilmesi yetkisi tanınmış ve bu konuda ikili antlaşmaların yapılması teşvik edilmiştir. Bu madde, özellikle Orta Doğu'dan gelen göç hareketleri sonrasında etkili olmuştur.

Lizbon Antlaşması, AB'nin göç politikalarının uluslararası boyutlarını ve üye devletler arası iş birliğini güçlendirerek, ortak bir yaklaşım geliştirilmesine olanak tanımıştır. Bu bağlamda, AB'nin göç konusunda daha koordineli ve etkili politikalar yürütmesine yardımcı olmuştur.

3.3.11. Stockholm Programı

Stockholm Programı, 2010-2014 yılları arasında AB'nin göç politikalarını şekillendirmek için önemli bir dönem olarak kabul edilir. Program, “Vatandaşlara hizmet veren ve koruyan açık ve güvenli bir Avrupa” hedefiyle yayımlanmıştır ve AB vatandaşlarının temel haklarını güvence altına almayı ve iç sınırların genişletilmiş serbest dolaşımını teşvik etmeyi amaçlamıştır (Council of the European Union, 2009: 10).

Programın ana odak noktaları şunlardır:

- **Güvenlik Kavramı:** Stockholm Programı, iç güvenlik ve dış güvenlik olmak üzere iki boyutta güvenlik kavramını ele almıştır. İç güvenlikte, terörizm ve diğer tehditlere karşı mücadele ve yasadışı göçle daha fazla karşılaşan ülkelere destek sağlanması vurgulanmıştır. Dış güvenlikte ise, sınır politikalarının sıkılaştırılması AB vatandaşlarının güvenliğini sağlamak için önemli bir adım olarak belirtilmiştir.
- **Bütünleşik Sınır Yönetimi:** AB üyeleri arasında bütünleşik sınır yönetimi uygulanması gerektiği vurgulanmıştır. Yasadışı göç ve terör suçlarını engelleme konusunda sınır yönetiminin en üst düzeye çıkarılmasını ve yasal girişlerin kolaylaştırılmasını amaçlamıştır.

- Ortak Göç Politikası: Program, üye devletlerin çıkarlarının gözetileceği bir ortak göç politikası oluşturulması gerektiğini belirtmiştir. Göçmenlerin nitelikleri ve sosyal durumları dikkate alınarak uzun vadeli planlama yapılması önerilmiştir. Ayrıca, üçüncü ülkelerle iş birliğinin artırılması ve yasadışı göçmenlerin kaynak veya transit ülkelere geri gönderilmesi prensibi benimsenmiştir.
- Göçün Küresel Yaklaşımı: Stockholm Programı, göç politikalarının küresel boyutlarını da ele almıştır. Bu çerçevede, AB'nin üçüncü ülkelerle dayanışma içinde olması ve göçün AB topraklarına ulaşmadan önce engellenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Ancak, 2015 yılında Avrupa'nın mülteci kriziyle karşı karşıya kalmasıyla birlikte, ortak göç politikalarının işlevselliğini kaybettiği ve uygulanabilir olmaktan uzaklaştığı görülmüştür. Bu süreç, sonraki gelişmelerin de ele alınacağı bir sonraki bölümde detaylı olarak incelenecektir.

3.3.12. Geri Kabul Antlaşmaları

Geri kabul antlaşmaları, düzensiz durumdaki yabancıların anavatanlarına veya üzerinden geçtikleri devlete geri gönderilmeleri için devletlerin karşılıklı olarak izlemeleri gereken usulleri öngören uluslararası antlaşmalar olarak tanımlanmaktadır (Çiçekli, 2013: 21). Bu antlaşmalar, geri kabul talebinde bulunan devlet, geri kabul edilecek birey/topluluk ve geri kabul eden devlet olmak üzere üç sacayağı üzerine kurulmuştur.

AB, Amsterdam Anlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte üye devletler adına geri kabul antlaşmalarını imzalama yetkisine sahip olmuştur. Geri kabul antlaşmaları, AB'nin göç yönetimi ve yasadışı göçle mücadele stratejilerinin merkezi unsurlarından biri olarak kabul edilmektedir. Bu antlaşmalar, özellikle göçe küresel yaklaşım ve göç politikalarının entegrasyonunda önemli bir rol oynamaktadır (Çiçekli, 2013: 21).

AB'nin geri kabul antlaşmaları, yasadışı göçü engellemek ve AB sınırlarını korumak için kullanılan bir araç olarak değerlendirilmektedir. Ancak bu antlaşmaların imzalanması üçüncü ülkeler açısından çeşitli endişelere yol açabilmekte ve bu ülkelerin ekonomik, sosyal ve yasal yükümlülüklerini göz önünde bulundurmalarını gerektirmektedir.

Sonuç olarak, AB'nin geri kabul antlaşmaları, göç yönetimini dışsallaştırmak ve transit ülkelerle iş birliğini artırmak amacıyla önemli bir stratejik adım olarak öne çıkmaktadır.

3.4. Avrupa'da Göç ve Göç Politikaları Kapsamında Güvenlik

Avrupa'nın göç ile olan tarihi, geçmişi eski dönemlere dayanmasına rağmen, bilinen büyük göç dalgasını Kavimler Göçü oluşturmaktadır. Asya'dan Avrupa'ya gerçekleşen bu göç,

yeni devletlerin kurulmasına ve kültürel etkileşimin yaşanmasına neden olmuştur (Deniz, 2014: 180). Uluslararası sistemdeki gelişmelerle birlikte, özellikle Amerika'nın keşfi sonrasında, okyanus ötesi göç hareketleri hız kazanmıştır. Avrupa, sömürgecilik döneminin etkisiyle 16. ve 18. yüzyıllarda, Afrika'dan gelen birçok göçmeni ağırlamıştır (Aykaç ve Yertüm, 2016: 4).

Köle ticaretinin engellenmesi ve 20. yüzyılda gerçekleşen savaşlar, Avrupa'da demografik bir dönüşüme yol açmış ve yaşlı nüfus oranını artırmıştır. Bu değişimin sonucu olarak, Avrupa'da iş gücüne ihtiyaç duyulmuş ve ülkeler, bu açığı kapatmak için kıta dışındaki ülkelere gelen göçlere yönelmişlerdir. Bu dönemde, özellikle ekonomik ve endüstriyel kalkınma, göçmenlerin Avrupa'ya yoğun bir şekilde akın etmelerine neden olmuştur.

Avrupa göç tarihini daha ayrıntılı bir şekilde analiz edebilmek ve AB güvenlik politikalarında göçün etkisini açıklayabilmek amacıyla, AB politikalarının şekillendirilmesinde ve karar alma süreçlerinin işlerlik kazanmasında kilit bir rol oynayan İngiltere, Almanya, Fransa, İtalya, Yunanistan ve Macaristan'ın ulusal göç politikalarını incelemek oldukça yararlı olacaktır. Bu ülkelerin seçilmesinin nedeni, İngiltere, Fransa ve Almanya'nın Avrupa kıtası için önemli hedef ülkeler arasında yer alması; İtalya, Yunanistan ve Macaristan'ın ise Avrupa'ya geçişte kritik birer transit ülke olmalarıdır. Bunun yanı sıra, bu ülkeler AB göç politikalarının şekillendirilmesinde de önemli bir etkiye sahiptir. Bu bölümde, belirtilen ülkelerin göç politikaları kısaca değerlendirilecektir.

3.4.1. Almanya Göç ve Güvenlik Politikaları

Almanya, AB üyesi ülkeler arasında göç alan ülke olarak öne çıkmakta ve ortak göç politikalarının oluşturulmasında önemli bir rol oynamaktadır. 1871'de siyasi birliğini sağlamasıyla birlikte göç alan ülke konumuna geçen Almanya, 20. yüzyılın başlarında göçmenlerin çalışma ve oturma koşullarını düzenleyen politikalar geliştirmeye başlamıştır. Birinci Dünya Savaşı sonrası yaşanan işgücü açığı, ülkeyi göç politikalarını devam ettirmeye yönlendirmiştir (Meyers, 2004: 123).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Almanya için önemli bir göç akımı olmuş ve yasalarla düzenlenen geçici işgücü programları ülkenin sosyal yapısında değişime yol açmıştır (Geddes, 2003: 83-84). Soğuk Savaş döneminde Doğu ve Batı Almanya olarak ikiye bölünmesi, Doğu'dan Batı'ya büyük göç dalgalarına sebep olmuş ve bu durum 1961'de Berlin Duvarı'nın inşasıyla zirveye çıkmıştır (Sedgwick, 2005: 2-5).

1960'lı yıllarda işgücü açığının artmasıyla birlikte işçi göçlerinde yeniden artış yaşanmış, ancak 1970'li yıllardaki ekonomik kriz nedeniyle Almanya göç politikalarında sınırlamalara gitmiştir (Turan, 1997: 48). Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte ise, işgücü

göçü yerini sığınma taleplerine bırakmış ve özellikle SSCB'nin dağılmasının ardından ülkeye yapılan sığınma başvurularında ciddi bir artış gözlenmiştir (Geddes, 2003: 83-84).

Almanya'nın göç politikaları, özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde göçmenlere odaklanmıştır. Bu politikaların hedef kitlesi zamanla değişmiş ve günümüzde Almanya nüfusunun %26'sını oluşturan göç deneyimine sahip kişiler olmuştur. Bu politikalar, göçmenlerin ülkeye giriş, oturma, yerleşme ve çalışma koşullarını belirlemenin yanı sıra entegrasyon süreçlerine de destek sağlamaktadır (Esen, 2011: 21-22; Berlin Institut, 2011: 11).

Almanya'da göçmenler üç ana gruba ayrılmaktadır. İlk grup, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra eski Alman bölgelerinden Batı Almanya'ya göç eden etnik Almanlar (Aussiedler) ve Berlin Duvarı'nın yıkılmasından sonra Doğu Avrupa ve Rusya'dan gelen etnik Almanlardır (Spätaussiedler). İkinci grup, 1955'ten itibaren işgücü alımı ve ikili anlaşmalar çerçevesinde Almanya'ya gelen yabancılar (Ausländer) ve daha sonra gelen sığınmacılar ve mültecilerdir. Üçüncü grup ise Alman vatandaşlığına kabul edilmiş veya evlatlık yoluyla vatandaş olan kişiler ve Almanya'da doğan göçmen çocuklarıdır (Esen, 2022: 27-28).

2019 yılında Almanya'da 21,2 milyon göçmen kökenli insan bulunmaktadır; bunların 7,6 milyonu Almanya'da doğmuş, 13,7 milyonu ise göç etmiştir (BpB, Datenreport 2021; BMI, 2020: 11). Göçmen kökenlilerin yarısı etnik Almanlar ve sonradan vatandaşlık kazanmış kişilerden oluşmakta olup, yaşadıkları sorunlar diğer göçmenlerle benzerdir. Bu nedenle, Federal İstatistik Kurumu 2005'ten beri göçmen kökenliler için ayrı bir grup oluşturmuş ve göç yasası birçok düzenleme ile bu grubu da kapsamaktadır (Esen, 2022: 27-28).

2001 yılında kurulan Göç Komisyonu, ekonomik ve demografik nedenlerle denetimli emek göçünün gerekli olduğunu ve yabancıların Almanya'ya giriş koşullarının düzenlenmesi gerektiğini belirtti. Komisyon, yeni göçmenlerin seçiminde yaş, eğitim düzeyi ve Almanca bilgisi gibi üç kriter önerdi ve göçmenlerin uyum programlarına dahil edilmesi gerektiğini vurguladı. Kamuoyunda büyük işletmeler yüksek kalifiye işçi ve uzman ihtiyacının acil olduğunu ifade ederken, KOBİ temsilcileri Bosnalı sığınmacılara oturma izni verilmesini talep etti. Doğu Almanya'nın kırsal bölgelerindeki yöneticiler ise bölgedeki işlevlerin aksayabileceğinden endişeliydi (Schneider, 2007: 37).

2002'de kabul edilen Göç Yasası'nın yürürlüğe girmesi zorlu bir süreçten geçti. Hristiyan Demokratlar, yasayı Federal Konsey'de engellemeye çalıştı ve yasa Anayasa Mahkemesi'ne (AYM) taşındı. AYM'nin Konsey'deki oylamayı iptal etmesinden sonra yasa, Haziran 2004'te tekrar Konsey'e sunuldu ve Ocak 2005'te yürürlüğe girdi (Esen, 2022: 32-37).

Yeni yasa, göçmenlerin nitelikleri ve ülkeye giriş koşullarını kapsayan dört ana alanı düzenliyor. 1973'te işçi alımlarının durdurulması kararı devam etse de, Almanya yüksek

donanımlı uzmanlar, bilgi teknolojileri uzmanları, CEO'lar ve bilim insanlarına kapılarını açtı. Ayrıca, bir milyon Euro yatırım yapan girişimciler ve yükseköğrenim görmüş göçmenler için özel düzenlemeler getirildi (Schneider, 2007: 10; Butterwegge, 2007: 10).

Yasa, insani nedenlerle kabul edilen sığınmacıları da kapsıyor. Uluslararası ve AB düzenlemeleri doğrultusunda mülteciler kabul edilecek ve şiddet görmeyen iç savaş mağdurları ile cinsiyeti nedeniyle şiddet görenler sığınma hakkı elde edebilecek. Sığınma başvurusu reddedilen ancak geri gönderilemeyen sığınmacılara 18 ay sonra oturma izni verilebilecek (Esen, 2022: 32-37).

Göç Yasası, uyum konusunu da federal devletin sorumluluğuna alıyor. Hollanda ve İsviçre örneklerine benzer şekilde, yeni göçmenlere devlet destekli uyum kursları sunulacak. Kurslar, 600 saatlik Almanca dil kursları ve 100 saatlik yurttaşlık bilgisi sunan oryantasyon kurslarından oluşacak ve bazı durumlarda zorunlu hale gelebilecek. Yasanın ilk yılında yaklaşık yüzde 50 katılım oranı sağlandı ve 8.200 kursa 215.651 kişi katıldı (Schneider, 2007: 10).

Son olarak, yasa ülke güvenliğini tehlikeye atacak kişiler ve faaliyetler ile ilgili düzenlemeler içeriyor. Yasadışı faaliyetlerde bulunan veya yasaklı örgütlere üye olan göçmenler sınır dışı edilebilecek, şiddet yayan faaliyetler ise yasaklanacaktır (Esen, 2022: 32-37).

Göç Yasası, Vatandaşlık Yasası, Federal Sınır Dışı Etme Yasası ve Mülteci Yasası gibi birçok yasada değişiklikler yaptı. Yasa, oturma izni statülerini azaltmayı ve işlemleri kolaylaştırmayı amaçlıyor. Süreli oturma izni ve süresiz yerleşme izni olmak üzere iki tür oturma izni sunuluyor. Ayrıca, yüksek donanımlı uzmanlar, girişimciler ve bazı sığınmacılar için istisnalar getirilmiş ve Alman kökenli mülteciler için başvuru koşulları kolaylaştırılmıştır (Esen, 2022: 32-37).

2001 yılında kurulan Göç Komisyonu, ekonomik ve demografik nedenlerle denetimli emek göçünün gerekli olduğunu ve yabancıların Almanya'ya giriş koşullarının hızla düzenlenmesi gerektiğini belirtti. Komisyon, yeni göçmenlerin seçiminde yaş, eğitim düzeyi ve Almanca bilgisi gibi üç kriter önerdi ve dil becerilerini geliştirmek için devlet destekli uyum programları oluşturulmasını tavsiye etti (Esen, 2022: 32-37). Kamuoyundaki baskılar arttı; büyük işletmeler yüksek donanımlı uzman ve kalifiye işçi ihtiyacını vurguladı, KOBİ temsilcileri Bosnalı sığınmacılara oturma izni verilmesini istedi. Doğu Almanya'nın kırsal bölgelerinde yerel yöneticiler, göçün yerel işlevleri etkileyebileceğinden endişeliydi (Schneider, 2007: 20).

2002'de kabul edilen Göç Yasası, yürürlüğe girmesi sırasında çeşitli engellerle karşılaştı; Hristiyan Demokratlar yasayı Federal Konsey'de engellemeye çalıştı ve yasa

Anayasa Mahkemesi'ne taşındı. Mahkemenin, Konsey'deki oylamayı iptal etmesinin ardından yasa, Haziran 2004'te tekrar Konsey'e sunularak Ocak 2005'te yürürlüğe girdi (Esen, 2022: 32-37).

Yeni yasa, Almanya'nın göçmen gereksinimlerini dört ana alanda düzenler: yüksek donanımlı uzmanlar, bilgi teknolojileri uzmanları, CEO'lar ve bilim insanları gibi nitelikli göçmenler; bir milyon Euro yatırım yapan girişimciler; yükseköğrenim görmüş göçmenler için bir yıl Almanya'da kalma hakkı (Schneider, 2007: 22; Butterwegge, 2007: 38). Ayrıca, insani nedenlerle sığınma kabulü ve uluslararası düzenlemelere uygun mülteci kabulü de yasa kapsamında ele alınır. Sığınma başvurusu reddedilen fakat geri gönderilmeyen sığınmacılara 18 ay sonra oturma izni verilebilir.

Yasa, uyum konusunu federal devletin sorumluluğuna alır. Hollanda ve İsviçre örneklerine benzer şekilde, yeni gelen göçmenlere devlet destekli uyum kursları sunulur; bu kurslar, 600 saatlik Almanca dil kursları ve 100 saatlik yurttaşlık bilgisi içeren oryantasyon kurslarını kapsar. Yasanın ilk yılında, göçmen kökenlilerin kurslara katılım oranı yaklaşık yüzde 50 olarak gerçekleşmiş ve 8.200 kursa 215.651 kişi katılmıştır (Schneider, 2007: 25).

Son olarak, yasa ülke güvenliğini tehlikeye atabilecek kişiler ve faaliyetlerle ilgili düzenlemeler getirir. Yasadışı faaliyetlerde bulunan veya yasaklı örgütlerde üyeliği olan göçmenler sınır dışı edilebilir. Şiddet yayan faaliyetler de yasaklanarak sınır dışı edilme ile sonuçlanır.

Göç Yasası, Vatandaşlık Yasası, Federal Sınır Dışı Etme Yasası ve Mülteci Yasası gibi birçok yasada değişiklikler yapmış ve oturma izni statülerini azaltarak işlemleri kolaylaştırmıştır. Süreli oturma izni öğrenim, eğitim, iş ve ailevi nedenlerle gelenlere verilirken, süresiz yerleşme izni belirli koşulları karşılayanlara tanınır. Yasa ayrıca yüksek donanımlı uzmanlar, girişimciler ve bazı sığınmacılar için istisnalar getirmiştir; Alman kökenli mülteciler için başvuru koşulları kolaylaştırılmış ve uyum programlarına diğer göçmenlerden farklı olarak ücretsiz katılma hakkı tanınmıştır (Esen, 2022: 32-37).

Almanya'nın göç politikaları, zaman içinde ekonomik, sosyal ve siyasi dinamiklere bağlı olarak şekillenmiş ve özellikle tarihsel ve coğrafi koşulların etkisiyle çeşitli dönemlerde değişiklik göstermiştir.

Almanya eski Başbakanı Merkel, Dublin Sözleşmesi'nin 6. maddesinde belirtilen kısıtlamaları uygulamayacağını açıklamıştır (Martin, 2015: 5). Ayrıca, diğer AB üyesi ülkelerin de benzer politikaları izlemesi gerektiğini ve AB'nin dayanışma içinde olmasının krizin yönetilmesi için kritik olduğunu vurgulamıştır (Park, 2015: 15).

Bu açıklamaların ardından AB Konsey Başkanı Donald Tusk, Almanya'nın tutumunun diğer AB ülkeleri için bir örnek olması gerektiğini belirterek, AB'nin temel haklara saygılı, bireysel özgürlükleri ön planda tutan bir kıta olarak tanınmasının krizi başarıyla yönetmesine bağlı olduğunu ifade etmiştir.

Ancak, Avusturya ve Macaristan sınırlarında yaşanan yoğunluklar, diğer AB üye devletlerinin dayanışma göstermemesi ve Almanya'da artan göç karşıtı söylemler nedeniyle 2015 yılında değişime uğramıştır. Bu dönemden itibaren Almanya, mülteci kabulünde Dublin Sözleşmesi kurallarını yeniden uygulamaya başlamıştır. Bu değişimin temel sebepleri, diğer AB ülkelerinin krize yeterince katkıda bulunmaması, AB'nin göç politikalarının yetersizliği ve Almanya'da sağ partilerin yükselişi ile artan göçmen karşıtı görüşlerdir.

3.4.2. Fransa Göç ve Güvenlik Politikaları

19. yüzyılda ekonomik ihtiyaçlar nedeniyle göçü teşvik eden Fransa, bu dönemde Avrupa'daki savaşlardan etkilenen nüfusunun yerine göçmenleri alarak nüfusunu yeniden yapılandırmaya çalışmıştır (Mcneill, 1998: 20). Sanayileşmenin artmasıyla 20. yüzyılın başlarında işgücü piyasasındaki açığı gidermek için göç teşvik edilmiş ve göçmenlerin statüleri belirlenmeye başlanmıştır (Dinh ve Ma Mung, 2008: 85-97; Geddes, 2003: 57).

Birinci Dünya Savaşı sonrası ekonomik krizler ve artan işgücü açığı, Fransa'nın göç politikalarını şekillendirmiştir. 1929 ekonomik krizi ve artan yabancı karşıtlığı, teşvik edici göç politikalarının terk edilmesine yol açmıştır (De Wenden, 2007: 35). İkinci Dünya Savaşı sonrasında ise işgücü açığını dengelemek için esnek göç politikaları uygulanmış ve ulusal göç ofisleri kurularak göçmenlerin entegrasyonu ve kontrolü sağlanmıştır (Geddes, 2003: 52-55; Kofman, Lev ve Rogoz, 2010: 29).

1970'lerdeki ekonomik darboğazlar ve petrol krizi, Fransa'nın göç politikalarını daha sıkılaştırmış ve göçmen karşıtlığını artırmıştır. 1980'lerde sosyalistlerin göçmenleri topluma kazandırma politikalarıyla başlayan süreç, sağ kesimin 1986'daki seçim zaferiyle daha sert sınır politikalarının benimsenmesine dönüşmüştür (Deley, 1983: 28; De Wenden, 2007: 34-36). 1990'lı yıllarda Chevenement Yasası ile sığınma taleplerinin güvenlik politikaları gözetilerek değerlendirilmesi, Fransa'nın göç politikalarında yeni bir dönemi işaret etmiştir (Thomson, 2003: 5-7).

Nicolas Sarkozy 2000'li yıllarda, Fransa'nın göç politikalarını seçicilik ve katı kriterler üzerine kurmayı savunmuştur. Sarkozy'nin politikası, Fransa'ya nitelikli işçi ve yabancı öğrencilerin çekilmesini teşvik ederken, niteliksiz işgücü ve topluma katkı sağlayamayan

göçmenlerin ülkeden çıkarılmasına odaklanmaktadır (Murphy, 2006: 23). Politika, Fransa'nın demografik yapısının yanı sıra ekonomik ve güvenlik dinamiklerinin de etkisiyle şekillenmiştir.

Sarkozy'nin cumhurbaşkanı olduğu 2007 yılından itibaren katı sınır politikaları ve yüksek vasıflı göçmenleri teşvik etme çabaları devam etmiş, aynı dönemde Fransa AB dönem başkanlığı görevini üstlenerek Avrupa çapında ortak göç politikalarının oluşturulmasına öncülük etmiştir. Bu çerçevede, 2008 yılında “Avrupa Göç ve İltica Paktı” imzalanmış ve yüksek vasıflı göçmenlerin Avrupa'ya entegrasyonu teşvik edilmiştir (European Pact on Immigration, 2008: 10).

Fransa'nın ulusal göç politikasının evrimi incelendiğinde, ekonomik dinamiklerin yanı sıra güvenlik odaklı yaklaşımların da zamanla önem kazandığı görülmektedir. Göç karşıtı söylemler ve sınır kontrollerinin artması, politika oluşturulurken toplumsal tepkilerin dikkate alındığı bir süreci yansıtmaktadır. Göçün teşvik edildiği dönemlerde ise göçmenlerle toplum arasındaki entegrasyon politikaları hızla geliştirilmiştir. Bu bağlamda, göç politikalarının nasıl şekillendiği ve hangi söylemler üzerine inşa edildiği önemli bir rol oynamaktadır.

Fransa'da göç politikaları ve güvenlikleştirme süreci 1980'lerin sonlarına dayanmaktadır. Michel Rocard döneminde, Schengen Antlaşması'nın iç sınır kontrollerini kaldırmasıyla birlikte bölgesel dış sınırların önemi artmıştır. Rocard'a göre, dış sınırların kontrolsüz bırakılması durumunda yasadışı göçmenler, teröristler ve uluslararası suç çeteleri gibi unsurlar Fransa'nın güvenliğini tehdit edebilir. (Trauner, 2017: 7-8).

ABD'deki 2001 terör saldırıları, göçmenlerin güvenlik açısından önemli bir faktör olduğunu vurgulamış ve Fransa'da da göç karşıtı söylemleri artırmıştır. Bu dönemde Fransa, iltica politikalarında daha sert bir yaklaşım benimsemiş ve Sarkozy'nin 2003'te sunduğu İltica Kanunu, ülke içinde mülteci statüsü sağlamıştır.

Fransa, Dublin Sözleşmesi kapsamında mültecilerin ilk giriş yaptıkları ülkelere mülteci başvurularının karşılanması gerektiğini savunmuş ve bu politika İtalya ile gerilim yaratmıştır. Örneğin, Macron'un, Akdeniz'de mültecileri taşıyan geminin İtalya tarafından kabul edilmemesini eleştirmesi bu gerilimin bir yansımasıdır.

Fransa, 2015'te AB'nin taahhüt ettiği mülteci kontenjanının bir kısmını kabul etme kararı almış ancak genel olarak mülteci kabulünde isteksiz davranmıştır. Macron ve Merkel gibi liderler, Avrupa'da mültecilerin paylaşımı konusunda ortak bir politika çağrısında bulunmuşlardır. (Trauner, 2017: 7-8).

2018'de Fransa, “Kontrollü Göç, Etkin Sığınma ve Başarılı Entegrasyon” kanunu ile göç politikalarında değişiklik yapmış ve mülteci başvurularının süreçlendirilmesini hızlandırmıştır.

Bu kanunla, yasadışı yollarla ülkeye gelen ve mülteci statüsü talep eden göçmenlerin durumları daha sıkı bir şekilde ele alınmıştır.

Günümüzde Fransa, mülteci kabul politikalarını sürdürmekte ve AB üyesi diğer ülkelerle dayanışma içinde krizin çözülmesini savunmaktadır.

3.4.3. İngiltere Göç ve Güvenlik Politikaları

İngiltere, Avrupa'daki önemli göç hedef ülkelerinden biri olarak uzun bir tarihe sahiptir. 20. yüzyıla kadar genel olarak göçü teşvik edici politikalara yönelmiştir. Ancak 1905 yılında “Yabancılar Göç Yasası” ile ekonomik temellere dayanan sınırlamalar getirilmiştir. Bu yasa, ülkeye kendisi ve bağımlılarını geçindiremeyecek kişilerin girişini yasaklamıştır (Migrant Health a Baseline Report, 2006: 15).

Birinci Dünya Savaşı sırasında, işleri bakanlığına göçmenleri sınır dışı etme yetkisi verilmesiyle birlikte kontrol mekanizmaları güçlendirilmiştir (Pannick, 2005: 26). İkinci Dünya Savaşı sonrasında ise, işgücü açığını kapatmak için eski kolonilerden göçleri teşvik etmeye başlamıştır (Lamoureux, 2010: 15).

1960'lı yıllara gelindiğinde, işgücü açığının kapanmasıyla birlikte sosyo-kültürel farklılıklar ve göçmen karşıtı söylemler artmıştır (Hansen, 2003: 29). 1971'de oluşturulan “Göç Yasası” ile İngiltere, aile bağı bulunan kişiler için göç kısıtlamalarını hafifletirken, bu bağa sahip olmayanlar için daha sert önlemler almıştır (Commonwealth Immigrant Act, 1971: 5).

1980'lerin sonlarına doğru, üçüncü ülkelerden gelen yasadışı göçlerin artmasıyla birlikte İngiltere'nin göç politikaları, yasadışı göç ve iltica konularına odaklanmıştır. 1997'de İşçi Partisi'nin iktidara gelmesiyle birlikte ise, nitelikli bireylerin ülkeye göç etmesi teşvik edilirken yasadışı göçün kontrol altına alınması hedeflenmiştir.

İngiltere'nin göç politikaları, zaman içinde ekonomik ve siyasi dinamiklerin etkisiyle şekillenmiş, göçmen karşıtı söylemlerin ve güvenlik endişelerinin politika oluşturma sürecine önemli ölçüde etki ettiği görülmektedir.

İngiltere, 2020 yılında AB'den ayrılmış olmasına rağmen, AB bünyesinde göç ve güvenlik konularında önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle Avrupa devleti olarak kapsama alınmıştır. Fransa gibi ekonomik açıdan gelişmiş bir Avrupa ülkesidir.

2005'te Londra'daki terör saldırıları sonrasında, halkın Müslüman göçmenlere yönelik algısı değişmiş ve bu gruplar suç ve terör örgütleriyle ilişkilendirilmiştir. Bu durum, İngiltere'de göçmenlerin güvenlik tehdidi olarak görülmesine neden olmuştur.

2012'de İngiltere İç İşleri Bakanı Theresa May, yasadışı göçmenlere karşı sert bir tutum benimseme sözü vermiştir. Bu tutumun halka ve göçmenlere karşı bir mesaj olduğu ve 2014'te çıkarılan Göçmenlik Yasası ile güçlendirildiği belirtilmiştir.

2014'te Başkan David Cameron, “Eve Git” kampanyasını başlatmış ve bu kampanya ile yasadışı göçmenlerin ülkeye girişlerini azaltmayı hedeflemiştir. Bu dönemde İngiltere, AB'nin mülteci yeniden yerleşim programına muaf tutulmuş ve sadece 2015 yılında 1000 Suriye mültecisini kabul etmiştir (Theresa May resists, 2016).

2015'te, İngiltere ile Fransa arasındaki Calais Mülteci Kampı'ndaki kriz, İngiltere'nin mülteci politikaları üzerinde ciddi etkiler yaratmıştır. Cameron, bu kampta yer alan göçmenlerin İngiltere'ye geçişlerini eleştirmiş ve bu durumu bir güvenlik tehdidi olarak nitelendirmiştir (David Cameron blames Calais, 2015)

Theresa May'in Başbakanlığı döneminde, İngiltere'nin mültecilere yönelik politikalarının daha insani bir yaklaşım benimseyeceği açıklanmıştır. Ancak bu politikaların temelinde, mültecilerin ülkelerindeki güvenli koşullar sağlandığında geri gönderilecekleri prensibi yatmaktadır.

İngiltere, AB'den ayrılma kararı ile kendi göç politikalarını geliştirme yolunu seçmiş ve bu karar, AB'nin mülteci politikalarına eleştirel bir duruş sergilemesinin bir sonucudur.

3.4.4. İtalya Göç ve Güvenlik Politikaları

İtalya, diğer Avrupa ülkelerine göre göç veren bir ülke olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, İtalya'nın siyasi birliğini diğer AB üyesi ülkelere daha geç sağlaması ve ekonomik olarak alt seviyelerde bulunmasından kaynaklanmaktadır (Rusconi, 2010: 1).

İtalya'da yaşanan göçler, hükümetleri tarafından vatandaşların ülkede kalmasını sağlamaya yönelik politikaların izlenmesine yol açmıştır. Özellikle 1970'li yıllarda yaşanan ekonomik krizin etkisiyle İtalya, göç alan ülke konumuna geçmiştir. Diğer Avrupa ülkelerinde sıkı göç politikalarının uygulanması da bu süreçte etkili olmuştur (Colombo ve Sciortino, 2004: 50-53).

1980'ler ve 1990'lar boyunca, İtalya da diğer Avrupa ülkeleri gibi koloni geçmişine sahip olmayan ülkelere gelen göçmenlerin sayısında artış görmüştür. Bu artış, İtalya'yı göç politikaları oluşturması gerektiği noktasında teşvik etmiş ve 1986'da AB vatandaşı olmayan göçmenler için istihdam ve çalışma koşullarını düzenleyen politikalar geliştirilmiştir. 1998'de ise ülkede artan göçmen sayısını kontrol altına almak için yasadışı göçle mücadele ve sınır kontrollerine yönelik yasal düzenlemeler yapılmıştır (Rusconi, 2010: 5).

Genel olarak, İtalyan göç politikası işgücü göçünü teşvik ederken aynı zamanda güvenlik perspektifiyle yasadışı göçü engellemeye odaklanmış bir yapıya sahiptir. Bu politikalar, ülkenin ekonomik ve sosyal koşullarına ve uluslararası göç hareketlerinin dinamiklerine bağlı olarak zaman içinde şekillenmiştir. İtalya, Avrupa'nın kurucu üyelerinden biri olarak, gelişen ekonomisi ve Avrupa'ya giriş kapılarından biri olması nedeniyle stratejik bir öneme sahiptir. Bu durum, ülkenin sık sık yasadışı göç hareketlerine maruz kalmasına neden olmuştur. İtalya, Schengen Antlaşması'na katılmasıyla birlikte, göç politikalarında ve yasadışı göçü önlemeye yönelik önlemlerinde AB ile ortak hareket etmeye başlamıştır. Ulusal göç mevzuatı, sınır kontrolleri ve mülteci başvurularının değerlendirilmesi gibi birçok alanda AB mevzuatı ile uyumlu hale getirilmiştir (Marconi, 2012: 141).

2013 yılında Uluslararası Göç Örgütü tarafından hazırlanan rapora göre, İtalya, Almanya ve İngiltere'nin ardından en fazla göç alan AB ülkesi olmuştur (World Migration Report 2013, 2013: 63). Özellikle 2011'den sonra Suriye'deki savaş nedeniyle Suriye'den gelen mülteci sayısında artış yaşanmıştır. Bu mülteciler genellikle Libya ve Mısır üzerinden deniz yoluyla İtalya'ya ulaşmaya çalışmışlardır. Sicilya ve Lampedusa, mültecilerin yasadışı giriş yaptığı İtalya kıyıları olup, buralardaki kampların yetersiz koşulları nedeniyle eleştirilmiştir.

İtalya, yasadışı göçle mücadelede kendisine tahsis edilen AB fonlarının artırılması gerektiğini belirtmiş ancak beklediği yardımı alamamıştır. Mültecilerin ekonomik olarak İtalyan ekonomisine ağır yükler getirmesi sebebiyle ülkede güvenlik zafiyeti algısı oluşmuştur. Dönemin İçişleri Bakanı Angelino Alfano, "Kuzey Avrupa'ya gitmek isteyen mültecileri İtalya'da zorla tutamayacaklarını" belirtmiştir. Dönemin Başbakanı Silvio Berlusconi ise, AB'yi İtalya'yı Suriye mülteci krizinde yalnız bırakmakla suçlamış ve Schengen vizesi vererek sorunu çözeceğini söylemiştir. Bu politika, mültecilerin Fransa ve Almanya'ya geçmek istemesi nedeniyle eleştirilmiş ve sınırlarda kontroller arttırılmıştır.

İtalya'nın politik gündeminde yasadışı göç, ekonomik ve güvenlik tehdidi olarak nitelendirilmiştir. Lampedusa'ya gelen göçmenlerin ekonomik ve güvenlik sorunları yarattığı yönündeki söylemler, göçün güvenlikleştirildiğinin kanıtıdır (Fullin ve Reyneri, 2011: 121-122). 2014 yılında Kuzey Ligi Partisi, göçmenleri ötekileştirici bir dil kullanarak, İtalya'nın göçmenler tarafından istila edildiğini ve deniz kuvvetlerinin göçmen teknelerini koruduğunu eleştirmiştir. Ayrıca, mültecilerin Avrupa kimliği için toplumsal bir tehdit oluşturduğu belirtilmiştir.

Sonuç olarak, İtalya, mülteci krizinin ulusal politikalarla değil, AB çatısı altında ortak bir yol haritası ile çözülmesi gerektiğini savunmuştur. AB'nin yeniden yerleşim programının devreye alınarak, mültecilerin üye devletler arasında dağıtılması gerektiğini belirtmiştir.

3.4.5. Yunanistan Göç ve Güvenlik Politikaları

Mültecilerin Avrupa'ya giriş noktalarından biri olan Yunanistan'da, 2011 yılından itibaren mültecilerin sayısında belirgin bir artış gözlemlenmiştir. Bu artışın temel nedeni, Yunanistan'ın coğrafi olarak Avrupa kıtasına girişte önemli bir sınır ülkesi olmasıdır. Mülteciler, Yunanistan'ı Avrupa'nın diğer ülkelerine geçişte bir transit ülke olarak değerlendirmiştir. Ancak Yunanistan'ın diğer AB ülkelerine kıyasla ekonomik olarak daha az gelişmiş olması, işsizlik oranlarının yüksekliği ve en önemlisi, mültecilerin kaldığı kamplardaki yetersiz koşullar, mültecilerin burada kalıcı olarak sığınma başvurusunda bulunmaktan kaçınmasına yol açmıştır. Bunun yerine, pek çok mülteci AB'nin diğer üye ülkelerine göç etmeyi tercih etmiştir (Apostolou, 2014: 295).

Mülteciler Yunanistan'ı sadece Batı ve Orta Avrupa ülkelerine geçişte bir transit ülke olarak görmektedir. 2011 ve 2013 yılları arasında 17 binden fazla göçmen Yunanistan'a yasa dışı yollarla giriş yapmış, ancak bunların yalnızca yaklaşık 1000'i mülteci başvurusunda bulunmuştur (Apostolou, 2014: 290). Buna ek olarak, Doğu Avrupa ülkelerinin sert sınır politikaları uygulamaları ve Dublin Sözleşmesi gereği diğer ülkelerin mülteci başvurusu için ilk giriş ülkesi olan Yunanistan'a geri göndermesi, Yunanistan'ın transit ülke olmanın yanında aynı zamanda hedef ülke haline de gelmesine neden olmuştur.

Yunanistan'a yasadışı giriş yapan mülteci sayısındaki bu artışa karşı Yunanistan'ın ilk tepkisi, özellikle Türkiye sınırında görev yapan personelin sayısını artırmak olmuştur. Bunun yanı sıra Yunanistan, Avrupa Birliği'nden sınır kontrollerinde yardımcı olmak amacıyla personel talebinde bulunmuş ve ülkede bulunan mültecilerin diğer AB ülkelerine dağıtılmasını istemiştir. AB, FRONTEX aracılığıyla sınır kontrollerini sıkılaştırmak ve yasadışı geçişleri engellemek için personel desteği sağlasa da mültecilerin diğer üye ülkelere dağıtımı konusunda üye devletler arasındaki politik farklılıklar nedeniyle başarılı olamamıştır (Miller ve Orchard, 2014: 55-57).

Yunanistan'daki mülteci başvurularının değerlendirilmesi sürecinin yaklaşık üç yıl kadar uzun sürmesi, AB üye devletleri tarafından eleştirilmiştir. Üye devletler, bu sürecin hızlandırılması gerektiği konusunda görüş birliği sağlamışlardır (Psaropoulos, 2013: 26). Başvuru sürecinin uzunluğu, mültecilerin Yunanistan'dan ayrılarak diğer AB ülkelerinde başvuru yapmalarına yol açmaktadır. Bununla birlikte, Yunan halkının mültecileri bir güvenlik tehdidi olarak görmesi ve göç karşıtı söylemlerin artması, mültecilerin Yunanistan yerine diğer AB ülkelerine yönelmelerinin bir başka nedenidir (Uçarar ve Lavanex, 2004: 427). Dolayısıyla, Yunanistan'ın yasadışı göçle mücadelesi, AB üye devletleri açısından büyük önem arz etmektedir.

2014 yılında, özellikle Arap Baharı sonrasında artan göç hareketleriyle başa çıkmak için Yunanistan, göç ve toplumsal entegrasyon konularında yeni yasalar çıkarmıştır. Bu yasalar kapsamında, ülkede yasal olarak bulunan üçüncü ülke vatandaşlarına serbest dolaşım hakkı tanınırken, yasadışı göçle mücadele konusunda da yeni stratejiler geliştirilmiştir. Bu kanun, Yunanistan'ın yasal göçü teşvik ederken, yasadışı göçü engellemeye yönelik politikalarını güçlendirdiğini göstermektedir. Dönemin Başbakanı Antonis Samaras'ın göç karşıtı söylemleri, göçün Yunanistan'da bir güvenlik sorunu olarak ele alındığının en önemli göstergesidir. Samaras, mültecileri "istilacılar" olarak nitelendirirken, bu kişilerin Yunan toplumunun kimliği ve kamu düzeni için bir tehdit oluşturduğunu savunmuştur. Bu tür söylemler halk üzerinde önemli bir etki yaratmış ve yabancı düşmanlığı algısında bir artışa yol açmıştır (Nielsen, 2013: 115). Sonuç olarak, yasadışı göçler vatandaşlar tarafından ciddi bir güvenlik tehdidi olarak algılanmış ve toplumsal kutuplaşmalar artmıştır (International Migration Outlook, 2014: 258).

Bu gelişmeler, Yunanistan'ın yasadışı göçle mücadelesini sadece kendi iç sorunları açısından değil, aynı zamanda AB genelinde göç ve güvenlik politikalarının bir parçası olarak da önemli kılmaktadır.

3.4.6. Macaristan Göç ve Güvenlik Politikaları

Macaristan, Avrupa'da göç karşıtı söylemlerin en yoğun olduğu ülkelerden biri olarak dikkat çekmekte ve insan haklarına yönelik duyarsız yaklaşımı ile AB içerisindeki en sert sınır politikalarını uygulayan ülkeler arasında sıklıkla eleştirilerin odağında yer almaktadır. Balkan göç rotasının son noktası olan Macaristan, Batı Avrupa'ya geçiş yapmak isteyen göçmenler için önemli bir transit ülke konumundadır.

2014 ile 2016 yılları arasında, Macaristan'a yasa dışı yollarla giriş yapan mültecilerin sayısında büyük bir artış yaşanmıştır. Ancak hem ülkenin ekonomik zorlukları hem de göçmen karşıtı söylemlerin toplumda yaygınlaşması nedeniyle mülteciler, Macaristan'ı bir hedef ülke olarak görmemişlerdir. Bunun yerine, Dublin Sözleşmesi'ne aykırı şekilde Macaristan'da mülteci başvurusu yapmayarak, diğer AB üye ülkelere ulaşmak amacıyla bu ülkeyi yalnızca bir transit geçiş noktası olarak kullanmışlardır (Kallius, Monterescu ve Rajaram, 2016: 26).

Macaristan, ekonomik anlamda birçok AB üye devletine göre daha az gelişmiş durumda olduğu için mülteci akınıyla gelen ekonomik yükü kaldıramamış ve mültecileri bir ekonomik tehdit unsuru olarak lanse etmiştir. Avrupa Birliği'nin özellikle transit ülkelere yeterli ekonomik destek sağlayamaması da bu algının yayılmasına zemin hazırlamıştır.

Macaristan'da aşırı sağın yükselişiyle birlikte, Müslüman mültecilerinin ülkenin Hristiyan geleneklerini bozacağı ve halkın sosyo-kültürel yapısını aşındıracağı gibi uzun vadede toplumsal tehditler yaratılacağı şeklinde bir algı oluşturulmuştur. Bu şekilde göç politikaları güvenlik merkezli hale getirilmiş ve çok daha katı sınır politikaları uygulamaya konulmuştur. Örneğin, mültecilerin toplu taşıma araçlarını kullanmalarının kısıtlanması ve kaldıkları kamplardan dışarı çıkmalarının engellenmesi gibi kısa vadede sonuç almayı amaçlayan bir dizi önlem alınmıştır (Kallius, Monterescu ve Rajaram, 2016: 26). Ayrıca Macaristan hükümeti, özellikle Müslüman göçmenleri “terörist” olarak etiketleyerek, mülteci krizinin sadece Macaristan'da değil, tüm Avrupa'da bir güvenlik zafiyetine neden olacağı algısını yaymıştır.

Bu ekonomik, toplumsal ve askeri tehdit algılarının bir sonucu olarak, Macaristan, mültecilerin ülkeye giriş yaptığı Sırbistan ve Hırvatistan sınırlarına dikenli tel çekerek, Doğu Avrupa'da mültecilere karşı en katı sınır politikalarını uygulayan ülke haline gelmiştir (Lavenex, 2006: 4546). Macaristan'ın Sırbistan ve Hırvatistan sınırlarına tel örgü çekmesi ve yasadışı göçü durdurmak amacıyla sınırlarına asker yerleştirmesi bölgedeki krizi derinleştirmiştir (Macaristan, Hırvatistan Sınırına, 2015). Bunun bir sonucu olarak, Hırvatistan da yasadışı göçmen akınını engellemek amacıyla kendi sınırlarına tel örgü çekme planlarını açıklamıştır (Hırvatistan Sınırları Geçici, 2015).

Macaristan'ın sert sınır politikaları, AB ve üye devletler tarafından sıkça eleştirilmiştir. Özellikle Almanya, bu konuda en sert tepkilerden birini göstermiştir. Almanya hükümeti, Macaristan'ın insan hakları ve mülteci sözleşmelerine aykırı politikalar izlediğini belirtmiş ve Dublin Sözleşmesi'ne rağmen, Suriye uyruklu mültecilerin güvenli ülkelerde başvuru yapma kriterine bakılmaksızın Almanya'ya yapılan başvuruların değerlendirmeye alınacağını açıklamıştır (Reslow ve Vink, 2014: 857).

Macaristan, Almanya ve Balkan ülkeleriyle yaşadığı mülteci krizinden kaynaklanan gerginlikler, AB içinde ortak bir göç politikası oluşturmanın ne denli zor olduğunu bir kez daha gözler önüne sermiştir. Üye devletlerin ulusal çıkarlarını ön planda tutmaları ve yasadışı göçü engellemeye yönelik AB politikalarının üye ülkeler arasında bir uyum sağlayamaması, ortak bir mülteci politikasının oluşturulmasını engellemiştir. Bazı AB üyesi ülkeler mültecilere yönelik “açık kapı” politikası uygularken, diğerleri ise “katı sınır” kontrollerine yönelmiştir. Bu ayrımın temel nedenlerinden biri, üye devletlerin farklı iç dinamiklere ve demografik yapıya sahip olmalarıdır. Bu anlaşmazlığın bir sonucu olarak, sert sınır politikaları uygulayan ülkeler, insan hareketliliğini ve serbest dolaşımı öngören Schengen Antlaşması'nın revize edilmesini ve iç sınır kontrollerinin geri getirilmesini talep etmişlerdir (Reslow ve Vink, 2014: 857).

3.5. Göç ve Güvenlik Kavramının Meydana Getirdiği AB Sistem ve Ajansları

AB'nin ortak göç politikası oluşturma çabalarında göçle ilgili sorumlulukları yüklenen ve mevcut kurumlar arasında öne çıkanlar alt başlıklarda özetlenmiştir.

3.5.1. Schengen Bilgi Sistemi

Schengen bölgesinde serbest dolaşımı sağlamak amacıyla oluşturulan Schengen Bilgi Sistemi, üye ülkeler arasında sınırlardaki güvenliğini artırmak ve yasadışı göçü önlemek için kullanılan bir bilgi değişim sistemidir. SIS, polis, gümrük ve diğer ilgili yetkililer arasında veri paylaşımını mümkün kılarak ortak bir güvenlik platformu sağlar.

Göç politikalarının gerçekleştirilmesi sürecinde AB üye ülkeleri arasındaki bilgi akışının yetersiz olması, göçmenlerin AB'ye giriş gerçekleştirdikleri noktalardaki sınır kontrollerinin eksikliği ve göçün potansiyel iç ve dış tehditlerinin yeterince analiz edilememesi gibi sorunlar, çeşitli çözüm uygulamalarını gündeme getirmiştir (Schengen Antlaşması, 1985: 10).

Bu sorunlardan birine yönelik olarak geliştirilen Schengen Bilgi Sistemi'dir (SIS). 1995 yılında temelleri atılan ve daha sonra aktif olarak kullanılmaya başlanan bir sistemdir. İngiltere gibi Schengen üyesi olmayan ülkelerin dahi SIS'e dahil olması, sistemin AB çapında önemini göstermektedir.

SIS, 2013 yılından itibaren SIS II adıyla anılmakta olup, teknik altyapısı geliştirilerek dış sınırların güvenliğini artırmaya yönelik çabaları içermektedir. Bu sistem, göçmenlere dair geniş bir veri tabanını oluşturarak ortak göç politikalarına katkı sağlamakta ve göçle ilgili verilerin tüm AB üye ülkeleriyle paylaşılmasına olanak tanımaktadır (Second Generation Schengen, 2021: 37).

Schengen Antlaşması'nın 96. maddesi, SIS'in amacını, Schengen bölgesinde güvenlik ve kamu düzenine tehdit oluşturan bireylerin tespit edilerek girişlerinin engellenmesini ve bu bilgilerin SIS üzerinden paylaşılmasını öngörmektedir (Özcan, 2017: 190).

3.5.2. EURODAC

Avrupa Daktiloskopi (EURODAC), AB ülkelerine sığınmacı ve mülteciler arasında parmak izi verilerini paylaşma yeteneği sağlayan bir sistemdir. Özellikle başvuru yapılan ülkede daha önce başvuruda bulunup bulunmadığını tespit etmek amacıyla kullanılan bu sistem, sığınma başvurularının etkin bir şekilde yönetilmesine yardımcı olur.

SIS sisteminin uygulanabilirlik kazanmasının ardından, 2003 yılında EURODAC kurularak göçmenlerin parmak izlerinin alınması ve bilgi sistemine aktarılması için bir altyapı oluşturulmuştur (Report From The Commission, 2010: 10).

EURODAC'ın temel amacı, Dublin Sözleşmesi'nin bir gereği olarak sığınma başvurularının yalnızca bir üye devlet tarafından değerlendirilip sonuçlandırılması ilkesini desteklemektir. Bu çerçevede, sığınmak isteyen veya illegal yollarla AB'ye gelen göçmenlerin parmak izleri alınarak kimlikleri tespit edilir. Özellikle yasadışı yollardan AB'ye giriş yapanların, AB ülkelerinde mülteci statüsü için başvuru yapmaları durumunda, bulunan kayıtlar değerlendirilerek Dublin Sözleşmesi uyarınca bu kişilerin güvenli bir ülkeye geri gönderilmesi sağlanabilmektedir (Schuster, 2002: 404).

EURODAC'ın diğer önemli görevi, AB'de mükerrer mülteci başvurularını ve reddedilen başvuruların tekrar yapılmasını engellemektir. Bu açıdan EURODAC, AB'nin ortak göç politikasının oluşturulmasında ve SIS'in etkinliğinde önemli bir rol oynar.

Ancak, bu sistem, kayıt altına alınmak istemeyen mültecilerin insan haklarına aykırı bir şekilde parmak izlerinin alınması ve sıkı sınır kontrolleri nedeniyle mültecilerin daha tehlikeli rotalar seçmek zorunda kalması gibi eleştirilerle karşı karşıyadır. (Greece's illegal push backs of asylum boats, 2015: 10).

3.5.3. EUROSUR

Avrupa Sınır Gözetleme Sistemi (EUROSUR), AB'nin dış sınırlarını izlemek ve denetlemek amacıyla oluşturulan bir sistemdir. Bu sistem, üye devletlere sınır ötesi suçları, yasadışı göçü ve diğer güvenlik tehditlerini takip etme konusunda destek sağlamaktadır.

EUROSUR, Arap Baharı sürecinde Akdeniz'in güneyindeki ülkelerde yaşanan göç hareketliliğini analiz ederek, AB'ye yönelik potansiyel göç akımlarını tespit edip risk gruplarını belirlemektedir. Bu veriler doğrultusunda, göç hareketliliğini engellemeye yönelik tedbirler almaktadır. Ayrıca, kendi verisini Avrupa Sınır ve Sahil Güvenliği Ajansı (FRONTEX) ile paylaşarak sınırların güvenliği noktasında üye devletler arasındaki iş birliğini koordine etmektedir (Aras, 2014: 91).

Denizlerde mülteci botlarının batmasından kaynaklı yaşanan trajedilere hızlı müdahalede bulunarak göçmen ölümlerini önlemeye çalışmıştır. Bu bağlamda, sistemin insan hakları boyutunun göç politikalarında ikinci plana atıldığı eleştirilerine de yanıt verdiği belirtilmektedir (Bostancı, 2018: 62-63).

3.5.4. FRONTEX

Avrupa Sınır ve Sahil Güvenliği Ajansı (FRONTEX), AB'nin sınırlarını koruma, sığınmacı ve mültecilerle ilgili sorunları ele alma ve ortak göç politikası çerçevesinde iş birliğini teşvik etme amacıyla kurulmuştur. FRONTEX, AB'nin dış sınırlarındaki operasyonları koordine ederek ve üye devletlere destek sağlamaktadır.

11 Eylül terör saldırılarının ardından, AB üye devletleri güvenliği önde tutarak temel insan hak ve özgürlükleri diğer plana iten yaklaşıma yönelmiştir (Huysmans, 2006: 100). Terör saldırıları ve mülteciler arasındaki bağlantının vurgulanması, göç politikalarının güvenli hale getirilmesine yol açmaktadır. Bu süreçte, acil güvenlik sorunları ve potansiyel tehditler belirlenerek güvenlik odaklı söylemler geliştirilmiştir (Bostancı, 2018: 56). Bu değişiklik, göç politikalarının güvenlik politikalarının bir aracı haline gelmesine neden olmuştur.

Güvenlik söylemleri üzerinden AB üye ülkeleri tarafından kabul edilecek tehdit unsurlarının belirlenmesi ve göç politikasına uygulanması, ortak bir göç politikası oluşturulabilmesi için önemlidir (Weaver, 2012: 261). AB kurumları, göç politikalarını geliştirirken olağanüstü araçları kullanmayı meşrulaştırmıştır. FRONTEX'in kuruluşundan itibaren, AB göç politikalarının özgürlük ve güvenlik ikileminden hangisinin baskın olduğu ve FRONTEX'in hangi kavram temelinde kurulduğu tartışmalı bir konudur; ancak kuruluş amacı ve misyonu incelendiğinde, AB'nin en önemli güvenlikleştirme hamlesi olduğu görülmektedir (ESRA Regulation, 2019: 10).

Güvenlikleştirmenin ilk adımı olan söylem ve tehdidin belirlenmesinin ardından, 2014 yılında FRONTEX'in kurulmasıyla ilk somut adım atılmıştır (Bostancı, 2018: 56). FRONTEX, 2014 yılında kurulmuş olsa da temelleri 2003 yılında yapılan bir AB Konseyi toplantısına dayanmaktadır. Yunanistan, AB'ye yönelik yasadışı göç hareketinde transit ülke konumunda olduğu için 2003 yılında yapılan AB Konseyi toplantısında dış sınırların ortak yönetimi için bir mekanizma oluşturulması gerektiği fikrini savunmuş ve denetleyici ve operasyonel bir kurumun kurulmasını önermiştir (Bostancı, 2018: 56-57). FRONTEX'in kurulmasındaki temel amaç, yasadışı göçü engellemek için alınacak acil güvenlik önlemlerinin meşrulaştırılması ve sınır yönetiminde üye devletler arasındaki iş birliğinin geliştirilmesidir. Başka bir deyişle, AB dış sınırlarında güvenliği artırmaya yönelik istihbarat odaklı operasyonel iş birliğini koordine etmektir (Boswell, 2003: 592). FRONTEX'in kurulmasıyla birlikte göç politikasındaki kontrol araçları sertleştirilmiş ve operasyonel bir boyut kazandırılmıştır (Guild, 2007: 38).

FRONTEX, AB bünyesinde güvenlik kontrol mekanizması gibi işleyen bir kurumdur ve en önemli görevi risk analizi yapmaktır. Kurum, AB dış sınırları için risk oluşturan faktörleri değerlendirir ve bunlarla ilgili raporlar hazırlar. Yasadışı göçmenlerin kaynak ülkeleri, geliş rotaları, tahmini sayıları ve suç oranı eğilimleri gibi konular analiz edilerek raporlanır. Bu görevinin yanı sıra, kurumun aktif olarak operasyon ve silah kullanma yetkileri bulunmaktadır. Dış sınır kontrolleriyle görevli personeli eğitmek, sınır kontrollerinde yardıma ihtiyaç duyan üye devletlere donanım ve personel desteği sağlamak da kurumun görevleri arasındadır. Ayrıca

sınır güvenliğiyle ilgili bilgi alışverişi yaparak üye devletlerin güvenlik birimleri arasında iş birliğini teşvik eder ve AB vatandaşlarının güvenliğinden sorumludur.

3.5.5. AB Mülteci Fonu

Soğuk Savaş sonrası AB ülkelerine yönelik sığınma başvurularının artması, bu başvuruların değerlendirilme sürecindeki maliyetin üye devletler arasında eşit bir şekilde paylaşılmasını gerektirmiştir. Bu ihtiyaç, Amsterdam Antlaşması ile kararlaştırılmıştır (Bozkurt, 2006: 157). Bu çerçevede, 28 Eylül 2000 tarihinde AB bünyesinde AB Mülteci Fonu kurulmuştur. Fonun temel amacı, üye ülkelere yapılan sığınma başvurularını özgürlük, güvenlik ve adalet kapsamında ortak bir yapı içerisinde değerlendirmek ve ortak bir sığınma politikası oluşturmaktır (Bozkurt, 2006: 158). Bu sayede giderler fon tarafından karşılanmaktadır.

Bu kurumlar, AB'nin göç politikası çerçevesinde güvenlik, bilgi paylaşımı ve sınırların etkin bir şekilde korunması konularında önemli roller üstlenmektedir. AB Mülteci Fonu, sığınma başvurularının değerlendirilmesi sürecinde üye devletler arasında mali yükün adil bir şekilde dağıtılmasını sağlarken, AB'nin genel göç ve sığınma politikalarını da desteklemektedir. Bu, sığınmacı krizlerine karşı daha koordineli ve etkili bir yanıt verilmesini mümkün kılmaktadır.

Bu kapsamda, FRONTEX ve EURODAC gibi kurumlar da AB'nin göç politikasının önemli parçaları olarak görev yapmaktadır. FRONTEX, AB'nin dış sınırlarını koruma ve yasadışı göçü engelleme amacı güderken, EURODAC ise sığınma başvurularının takibini ve mükerrer başvuruların önlenmesini sağlamaktadır. Böylece, bu kurumlar AB'nin güvenlik, bilgi paylaşımı ve sınırların etkin korunması konularındaki hedeflerini gerçekleştirmesine yardımcı olmaktadır.

SONUÇ

Göç, insanlık tarihinin en eski olgularından biridir. Tarih boyunca büyük göç dalgaları, medeniyetlerin şekillenmesinde ve kültürlerin etkileşiminde kritik roller oynamıştır. Göç, antik çağlardan Orta Çağ'a, sanayi devriminden modern zamanlara kadar toplumların demografik yapısını ve uluslararası ilişkilerini belirlemiştir. Örneğin, Avrupa'daki büyük göçler, kıtada yeni devletlerin kurulmasına ve mevcut devletlerin güç dengelerinin değişmesine yol açmıştır. Göçmenlerin yeni yerleşim yerlerindeki topluma entegrasyonu hem göçmenler hem de ev sahibi toplumlar için karmaşık süreçler doğurmuştur.

Modern dönemde, küreselleşmenin etkisiyle göç hareketleri daha karmaşık ve yoğun hale gelmiştir. Küreselleşme, dünya çapında ekonomik ve sosyal ağların genişlemesi, iletişim ve ulaşım teknolojilerinin gelişmesi gibi faktörlerle, insanların daha kolay ve hızlı bir şekilde yer değiştirmesine olanak tanımıştır. Bu durum, uluslararası ilişkilerde göçün daha merkezi bir rol oynamasına neden olmuştur. Göç, sadece ekonomik kalkınma ve nüfus dinamikleri açısından değil, aynı zamanda ulusal kimlik, kültürel bütünleşme ve toplumsal uyum gibi konularda da önemli etkiler yaratmıştır.

Uluslararası göç, ülkeler arasında iş birliği gerektiren bir alan haline gelmiştir. Göçmenlerin haklarının korunması, entegrasyon süreçlerinin yönetilmesi ve düzensiz göçle mücadele gibi konular, uluslararası toplumu meşgul eden önemli meseleler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, Birleşmiş Milletler (BM) gibi uluslararası örgütler, göçmen haklarının korunması ve göçün düzenlenmesi için çeşitli anlaşmalar ve protokoller geliştirmiştir. Göç politikaları, yalnızca göç alan ülkelerin değil, aynı zamanda göç veren ülkelerin de sosyo-ekonomik yapılarını etkilemektedir.

Göç, uluslararası ilişkilerde bir dizi karmaşık etkileşimi beraberinde getirmektedir. Göçmenlerin geldiği ve yerleştiği ülkeler arasındaki ilişkiler, bu hareketlerden doğrudan etkilenir. Göç, ülkeler arası diplomatik ilişkileri, ticaret ve yatırım politikalarını, güvenlik stratejilerini ve hatta ulusal kimlik tartışmalarını şekillendirebilir. Ayrıca, göçmenlerin ülkelere gönderdiği döviz (remittances), göç veren ülkeler için önemli bir ekonomik kaynak oluşturur. Göç, aynı zamanda kültürel diplomasi ve uluslararası iş birliği alanında da yeni dinamikler yaratır.

Göç, uluslararası ilişkilerin dinamik bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarihsel ve modern perspektiflerden ele alındığında, göç olgusu, toplumsal, ekonomik ve politik yapıları derinden etkilemiştir. Göç, uluslararası iş birliği gerektiren bir alan olmasının yanı sıra, ulusal

güvenlik politikalarını ve devletler arası ilişkileri şekillendiren önemli bir faktördür. Bu bağlamda, göç politikalarının geliştirilmesi, çok boyutlu bir yaklaşım gerektirmektedir.

AB güvenlik politikalarının temeli, II. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da kalıcı bir barışın sağlanması amacıyla atılmıştır. Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu gibi erken dönem iş birliği projeleri, Avrupa'da güvenliği sağlamanın ekonomik entegrasyon yoluyla mümkün olabileceği fikrine dayanmaktadır. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte, AB güvenlik politikaları, askeri tehditlerden çok, ekonomik ve siyasi istikrarı sağlama odaklı bir yaklaşım benimsemiştir. Bu dönemde AB, güvenlik ve savunma politikalarını oluşturma çabalarını hızlandırmış, böylece Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP) doğmuştur.

2003 yılında kabul edilen “Avrupa Güvenlik Stratejisi”, AB'nin dış politika ve güvenlik alanındaki hedeflerini ve önceliklerini belirleyen temel bir belge olarak kabul edilir. Strateji, Avrupa'nın karşı karşıya olduğu başlıca tehditleri tanımlamakta ve bu tehditlere karşı alınması gereken önlemleri sıralamaktadır. Başlıca tehditler arasında terörizm, kitle imha silahlarının yayılması, bölgesel çatışmalar, devlet çöküşleri ve organize suçlar yer almaktadır. ESS, bu tehditlere karşı AB'nin nasıl bir yaklaşım benimsemesi gerektiğini vurgularken, uluslararası iş birliğinin ve çok taraflılığın önemini de ön plana çıkarmaktadır.

AB güvenlik politikalarında zamanla önemli değişiklikler yaşanmıştır. 2016 yılında kabul edilen “Küresel Strateji,” AB'nin güvenlik politikalarının daha geniş bir perspektiften ele alınmasını sağlamış, güvenliğin sadece askeri değil, ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarını da kapsayan bir yaklaşım geliştirilmiştir. Bu strateji, AB'nin küresel düzeyde barış ve istikrarı koruma misyonunu yeniden tanımlamış, aynı zamanda AB'nin iç ve dış güvenliğinin birbirinden ayrılmaz olduğunu vurgulamıştır. Bu bağlamda, strateji, savunma kapasitesinin güçlendirilmesi ve siber güvenlik tehditlerine karşı hazırlıkların artırılması gibi alanlara odaklanmaktadır.

OGSP, AB'nin güvenlik ve savunma alanındaki iş birliğini güçlendirmek amacıyla geliştirilmiş bir çerçevedir. OGSP, AB üyesi ülkeler arasında askeri ve sivil kapasite oluşturmaya, kriz yönetimi operasyonları düzenlemeyi ve uluslararası barışı desteklemeyi amaçlamaktadır. Bu politika, AB'nin stratejik özerkliğini artırmayı ve NATO ile iş birliğini güçlendirmeyi hedeflemektedir. OGSP kapsamında, AB'nin güvenlik misyonları ve operasyonları, genellikle kriz bölgelerinde barış ve istikrarı sağlamak amacıyla düzenlenmektedir. AB, bu operasyonlar aracılığıyla uluslararası toplumda aktif bir güvenlik sağlayıcı olarak rol almaktadır.

Terörizmle mücadele, AB güvenlik politikalarının önemli bir bileşeni olarak öne çıkmaktadır. Özellikle 11 Eylül 2001 saldırıları sonrası, AB ülkeleri arasında terörle

mücadelede daha fazla iş birliği ve bilgi paylaşımı sağlanması amacıyla çeşitli mekanizmalar geliştirilmiştir. AB, terör tehdidine karşı ortak bir yanıt geliştirmek için, Avrupa Polis Ofisi (Europol) gibi kurumların kapasitelerini artırmış ve üye ülkeler arasında operasyonel iş birliğini güçlendirmiştir. Terörizmin finansmanı ile mücadele, radikalleşmenin önlenmesi ve sınır ötesi iş birliği bu politikanın temel unsurları arasındadır.

Son yıllarda, siber tehditler AB için giderek artan bir endişe kaynağı olmuştur. Bu nedenle, AB siber güvenlik stratejilerini geliştirmiş, üye ülkeler arasında siber tehditlere karşı iş birliği ve koordinasyonu artırmıştır. Siber saldırılara karşı savunma kapasitesinin geliştirilmesi, kritik altyapıların korunması ve siber güvenlik farkındalığının artırılması, AB siber güvenlik politikalarının temel bileşenleri arasındadır. AB, bu alanda uluslararası iş birliğini de teşvik etmekte ve küresel siber güvenlik düzenlemelerinin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır.

AB'nin güvenlik politikaları, geniş bir yelpazeyi kapsayan dinamik bir yapıya sahiptir. Askeri savunma politikalarından siber güvenliğe, terörle mücadeleden sınır güvenliğine kadar birçok alanda AB hem iç güvenliğini sağlamak hem de küresel düzeyde barışı ve istikrarı korumak için aktif bir rol oynamaktadır. AB'nin güvenlik politikaları, üye ülkeler arasındaki iş birliğini güçlendirmeyi ve Avrupa'yı karşı karşıya olduğu çeşitli tehditlere karşı daha dirençli hale getirmeyi hedeflemektedir.

Avrupa, tarihsel olarak büyük göç dalgalarına ev sahipliği yapmış bir kıtadır. Orta Çağ'dan başlayarak, çeşitli etnik grupların Avrupa içinde ve dışından gerçekleştirdiği göçler, kıtanın demografik ve kültürel yapısını derinden etkilemiştir. Özellikle sanayi devrimi sonrası dönemde, Avrupa'ya yönelik göçler hız kazanmış, iş gücü ihtiyacını karşılamak amacıyla büyük göçmen dalgaları yaşanmıştır. Bu göçler, Avrupa'nın ekonomik büyümesine katkı sağlarken, aynı zamanda kültürel çeşitliliğin artmasına ve toplumsal yapıların yeniden şekillenmesine yol açmıştır.

Göç, Avrupa'da giderek artan bir şekilde bir güvenlik meselesi olarak ele alınmaya başlanmıştır. Bu süreç, "güvenlikleştirme" olarak adlandırılmakta ve göçmenlerin potansiyel bir tehdit olarak algılanmasına yol açmaktadır. Güvenlikleştirme politikaları, özellikle 2015 mülteci krizi sonrasında ivme kazanmış, sınır güvenliği, yasadışı göçle mücadele ve radikalleşme gibi konular öncelikli hale gelmiştir. AB ve üye ülkeler, göçü kontrol altına almak ve güvenlik risklerini minimize etmek amacıyla çeşitli önlemler almıştır.

AB, sınır güvenliğini sağlamak ve yasadışı göçü önlemek amacıyla bir dizi politika ve mekanizma geliştirmiştir. Bu bağlamda, Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı (Frontex) gibi kurumlar, AB'nin dış sınırlarını koruma ve yasadışı göç akışlarını kontrol altına alma

konusunda önemli roller üstlenmektedir. AB, sınır güvenliği politikalarını geliştirirken, aynı zamanda insan hakları ve uluslararası hukuka uygun hareket etmeye özen göstermektedir. Ancak, sınır güvenliği politikalarının sertleşmesi, bazı durumlarda göçmenlerin haklarının ihlal edilmesine neden olabilmektedir.

Göç ile güvenlikleştirme arasında kurulan bağlantılar, Avrupa'da göçmenlere yönelik olumsuz algıların ve güvenlik kaygılarının artmasına neden olmuştur. Özellikle radikal grupların Avrupa'da gerçekleştirdiği saldırılar, göçmenlerin potansiyel bir güvenlik tehdidi olarak görülmesine yol açmıştır. Bu durum, göç politikalarının sertleşmesine ve entegrasyon süreçlerinin zorlaşmasına neden olmuştur. Avrupa'daki bazı siyasi gruplar, bu durumu kullanarak göçmen karşıtı söylemleri güçlendirmiştir. Ancak, terörizmin karmaşık ve çok boyutlu bir sorun olduğu ve göçmenlerin büyük çoğunluğunun barışçıl amaçlarla Avrupa'ya geldiği gerçeği göz ardı edilmemelidir.

Göçmenlerin entegrasyon sürecinde yaşanan zorluklar, Avrupa'da sosyal uyumsuzluk ve yabancı düşmanlığı gibi sorunları beraberinde getirmiştir. Göçmenler, bazı durumlarda ayrımcılıkla karşılaşmakta ve yerel halk ile göçmenler arasında sosyal gerginlikler yaşanmaktadır. Bu durum, toplumsal huzursuzluklara ve göçmenlerin dışlanmasına yol açabilmektedir. Yabancı düşmanlığı, bazı Avrupa ülkelerinde siyasi söylemlerin merkezine yerleşmiş, göç karşıtı politikaların benimsenmesine neden olmuştur. Bu süreç, Avrupa'nın çok kültürlü yapısını tehdit etmekte ve sosyal uyumu zedelemektedir.

Avrupa'da göçmenlerin entegrasyonu hem ulusal hem de AB düzeyinde önemli bir politika alanıdır. Entegrasyon politikaları, göçmenlerin yerel topluma uyum sağlamasını ve toplumsal hayata aktif katılımını desteklemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, dil eğitimi, istihdam olanakları, sosyal haklar ve kültürel entegrasyon gibi alanlarda çeşitli programlar uygulanmaktadır. Ancak, entegrasyon süreçlerinin başarılı olması için göçmenlerin haklarının korunması, ayrımcılıkla mücadele edilmesi ve sosyal uyumun teşvik edilmesi gerekmektedir.

Avrupa, göç ve güvenlik konularını birlikte ele almak zorunda kalan bir kıtadır. Göç, Avrupa'nın demografik yapısını değiştiren, kültürel çeşitliliğini artıran ve aynı zamanda güvenlik politikalarını şekillendiren önemli bir faktördür. Göç politikalarının geliştirilmesi, sadece güvenlik kaygılarını değil, aynı zamanda insani değerleri, sosyal uyumu ve ekonomik kalkınmayı da göz önünde bulundurmaya gerektirmektedir. Bu bağlamda, Avrupa'nın göç ve güvenlik politikaları, çok boyutlu bir yaklaşımla ele alınmalı ve göçmenlerin entegrasyonu için daha kapsayıcı stratejiler geliştirilmelidir.

Almanya, Avrupa'nın en büyük ekonomisi ve en fazla göçmen nüfusuna sahip ülkelerinden biri olarak, göç ve güvenlik politikaları konusunda önemli bir konuma sahiptir.

2015 mülteci krizi sırasında Almanya, insani bir yaklaşım benimseyerek bir milyondan fazla mülteciyi kabul etti. Bu politika, Almanya'nın uluslararası toplumda insan hakları ve mülteci koruma konusundaki lider rolünü pekiştirdi. Ancak, bu büyük göç dalgası, entegrasyon ve güvenlik konusunda önemli zorlukları da beraberinde getirdi.

Almanya, göçmenlerin entegrasyonu için geniş kapsamlı programlar geliştirmiştir. Dil eğitimi, mesleki eğitim, istihdam desteği ve sosyal uyum projeleri, göçmenlerin topluma entegre olmasını sağlamak amacıyla yürütülmektedir. Ancak, entegrasyon süreçlerinde yaşanan zorluklar, özellikle göçmenlerin toplumda dışlanması ve iş gücü piyasasına entegrasyonun yavaş ilerlemesi gibi sorunlar, Almanya'da sosyal gerginliklere yol açabilmektedir.

Güvenlik boyutunda ise Almanya, göçmenlerin ülkeye girişini daha sıkı denetlemeye yönelik politikalar geliştirmiştir. Özellikle radikalleşme ve terörizm riski, Almanya'nın göçmenler üzerindeki güvenlik önlemlerini artırmasına neden olmuştur. Almanya, iç güvenlik politikalarını güçlendirmiş ve göçmenlerin güvenlik riskleri ile bağlantılı olarak takip edilmesi konusunda daha titiz bir yaklaşım benimsemiştir. Ayrıca, sınır güvenliği, biyometrik verilerin kullanımı ve göçmenlerin geçmişlerinin daha sıkı bir şekilde incelenmesi gibi önlemler de bu politikaların bir parçasını oluşturmaktadır.

Fransa, tarihsel olarak sömürge geçmişi ve coğrafi konumu nedeniyle göçmenler için önemli bir hedef ülke olmuştur. Fransız toplumunun çok kültürlü yapısı, göçün ülke üzerindeki etkilerini belirgin hale getirmektedir. Ancak, Fransa'nın göç politikaları zaman içinde değişim göstermiş ve özellikle güvenlik kaygılarının artmasıyla daha katı hale gelmiştir.

Fransa, entegrasyon politikalarında göçmenlerin Fransız değerlerine ve laiklik prensiplerine uyum sağlamasını vurgulamaktadır. Dil öğrenimi, vatandaşlık dersleri ve kültürel uyum programları, Fransa'nın entegrasyon politikasının temel unsurlarıdır. Ancak, Fransa'da entegrasyon süreçlerinde yaşanan sorunlar, göçmen toplulukları ile yerel halk arasında gerilimlere yol açabilmekte ve zaman zaman sosyal çatışmalara neden olmaktadır.

Güvenlik açısından, Fransa, göç ve güvenlik politikalarını sıkılaştırma yoluna gitmiştir. Özellikle 2015 Paris saldırıları sonrasında, Fransa göçmenlere yönelik güvenlik kontrollerini artırmış ve terörle mücadele kapsamında göç politikalarını yeniden şekillendirmiştir. Sınır kontrolleri sıkılaştırılmış, yasadışı göçle mücadele ve radikalleşme riski taşıyan bireylerin takibi konusunda daha sert önlemler alınmıştır. Fransa, ayrıca Avrupa Birliği içinde göç ve güvenlik politikalarının daha koordineli bir şekilde yürütülmesi için aktif bir rol oynamaktadır.

İngiltere, uzun bir süredir göç alan bir ülke olarak, göçmen politikalarını sıkı bir şekilde düzenlemeye yönelik adımlar atmıştır. 2016'daki Brexit referandumu, İngiltere'nin göçmenlik ve güvenlik politikalarını yeniden şekillendiren önemli bir dönüm noktası olmuştur. İngiltere,

AB'den ayrılmasının ardından, göç politikalarını kendi ulusal çıkarlarına göre düzenleme konusunda daha bağımsız hale gelmiştir.

Brexit sonrası dönemde, İngiltere'nin göç politikaları daha selektif hale gelmiştir. İngiltere, yüksek nitelikli göçmenlere öncelik veren puan bazlı bir göç sistemi benimsemiş ve düşük nitelikli iş gücünün ülkeye girişini kısıtlamıştır. Bu yeni sistem, İngiltere'nin göçmen sayısını kontrol altına almayı hedeflemektedir. Ancak, bu politika, aynı zamanda iş gücü açığı ve bazı sektörlerde istihdam sıkıntısı gibi sorunlara yol açmıştır.

Güvenlik boyutunda ise İngiltere, göçmenlerin ülkeye girişini daha sıkı kontrol etmeye ve radikalleşme riski taşıyan bireyleri izlemeye yönelik politikalar geliştirmiştir. Sınır güvenliği artırılmış, göçmenlerin ülkeye giriş noktalarında daha kapsamlı güvenlik taramaları uygulanmaya başlanmıştır. Ayrıca, İngiltere, terörle mücadele kapsamında göçmen toplulukları üzerinde daha yakından izleme faaliyetleri yürütmekte ve potansiyel güvenlik tehditlerini önlemeye yönelik stratejiler geliştirmektedir.

İtalya, Akdeniz'deki stratejik konumu nedeniyle, özellikle Afrika ve Orta Doğu'dan gelen göçmenler için bir giriş noktası haline gelmiştir. Son yıllarda, İtalya, Avrupa'ya yönelik göç dalgalarının ilk temas noktalarından biri olarak, göç ve güvenlik politikalarını yeniden gözden geçirme gereği duymuştur. İtalya hem insani yardımlar hem de güvenlik önlemleri arasında denge kurmaya çalışmaktadır.

Göç politikalarında, İtalya, AB ile ortak çalışarak, göçmenlerin Avrupa'ya geçişini düzenlemek ve yasadışı göçle mücadele etmek için çeşitli önlemler almıştır. İtalya, göçmenlerin ülkeye gelişlerini kontrol altına almak amacıyla deniz devriyeleri, göçmen kampları ve sınır kontrollerini artırmıştır. Aynı zamanda, göçmenlerin Avrupa'ya ulaşmadan önce kaynak ülkelerinde durdurulması için diplomatik çabalar da yoğunlaştırılmıştır.

Güvenlik boyutunda ise İtalya, yasadışı göçle mücadeleye odaklanmış ve insan kaçakçılığına karşı sert önlemler almıştır. İtalya, göçmenlerin Akdeniz üzerinden geçişlerini engellemek için Libya gibi transit ülkelerle iş birliğini güçlendirmiştir. Ayrıca, İtalya, göçmenlerin güvenlik riskleriyle bağlantılı olabileceği endişesiyle sınır kontrollerini sıkılaştırmış ve ülkeye giriş yapan göçmenlerin daha detaylı bir şekilde incelenmesini sağlamıştır. Bu süreçte, İtalya'nın AB'den daha fazla destek talep ettiği ve göçmen kriziyle başa çıkmak için daha kapsamlı bir Avrupa stratejisine ihtiyaç duyduğu görülmektedir.

Avrupa'nın etno-kültürel açıdan farklılıklara sahip olduğu bilinmektedir. Avrupa tarihinde göç olgusu her dönemde var olmuştur. II. Dünya Savaşı öncesinde genellikle Avrupa'dan farklı coğrafyalara doğru göç yaşanırken, savaştan sonra Avrupa'ya doğru göç başlamıştır. Savaştan yorgun çıkan Avrupa, 1950'lerden 1970'lerin başına kadar işgücü

istihdamı için gelen göçü teşvik etmiştir. Ancak, 1973 Petrol Krizi, 11 Eylül saldırıları ve 2000'lerde Avrupa'nın merkezlerinde art arda gerçekleşen saldırılar sonucu ekonomik sıkıntılar yaşanmış ve göçü kısıtlayıcı politikalar uygulanmıştır. Bu politikalar, göçü güvenlik açısından ele alarak kısıtlamayı amaçlamıştır. Avrupa'da göç politikalarının oluşturulması ve AB aracılığıyla uluslararası alana taşınması süreci bu bağlamda incelenmiştir.

Avrupa ulus devletleri, özellikle 1970'lerin ortalarından itibaren kısıtlayıcı göç politikalarını benimsemiştir. Amsterdam Antlaşması'ndan bu yana AB, ulus-devletlerin sınır kontrolü, iltica ve düzensiz göç politikaları konusundaki egemenliğini paylaşmaktadır. Ancak ulus-devletlerin insan hareketliliğini kontrol etme isteği, serbest piyasaları ve açık sınırları teşvik eden liberal anlayışla çelişmektedir. AB, içerideki hareket özgürlüğünü kolaylaştırırken dışarıdaki yeni “duvarların” inşasını engellemek istediğini iddia etmektedir. Ancak istenmeyen göçmenleri filtreleyerek güvenliği sağlamaya da odaklanmaktadır.

Göç, AB'nin güvenlik tanımları arasında önemli bir yer tutmaktadır. Avrupa'daki güvenlik anlayışı, özellikle risk kavramı üzerine kuruludur. Bu, geçmiş deneyimlere dayanarak tehditlerin önceden engellenmesini amaçlamaktadır. Artan nüfus hareketliliği, Avrupa'nın sınır kontrolü, göç ve sığınma politikalarını yeniden değerlendirmesini gerektirmiştir.

Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme tartışmaları, Avrupa'daki göç gelişmelerini anlamak için önemlidir. Waever'e göre, bir konunun güvenlik problemi haline gelmesi, elitlerin onu tehdit olarak tanımlamasıyla başlamaktadır. AB'nin göç politikaları, sınır kontrolünün artması, üçüncü ülkelerle iş birliğinin artması ve göçün Avrupa'nın güvenliği için bir risk olarak algılanması üzerine kurulmuştur.

AB'nin oluşturduğu göç politikaları genellikle kontrol odaklıdır ve ulus-devletlerin ulusal güvenlik endişelerine dayanmaktadır. AB, güvenlikleştirilen göç kavramı çerçevesinde hareket ederek göç politikalarını belirlemektedir. Ancak bu politikaların insan hakları ihlallerine yol açabileceği de görülmektedir.

Göç olgusunun, AB'de bölünmelere de yol açabileceği düşünülmektedir. Her göç krizi, AB ve üye devletleri arasında belirgin problemlere neden olmaktadır. Üye devletlerin isteklerine göre şekillenen ortak politikalar, AB'nin uluslararası etkisini de sınırlayabilecektir.

AB, son yıllarda dünya genelinde artan göç hareketlerinin ve mülteci krizlerinin etkisiyle göç ve güvenlik politikalarında önemli değişiklikler yapma gereği duymuştur. Bu değişiklikler hem AB'nin iç güvenliği hem de üye ülkeler arasındaki dayanışma ve iş birliği açısından kritik öneme sahiptir.

Göç hareketleri, genellikle savaş, siyasi baskı, ekonomik zorluklar ve iklim değişikliği gibi çeşitli nedenlerle tetiklenmektedir. Orta Doğu'da ve Afrika'da yaşanan çatışmalar,

yoksulluk ve istikrarsızlık, Avrupa'ya doğru yoğun bir göç dalgasına yol açmıştır. Bu göçmenler ve mülteciler, daha iyi bir yaşam umuduyla AB ülkelerine yönelmekte, bu da AB'nin sınır güvenliği ve göç politikaları üzerinde baskı oluşturmaktadır.

AB, göçmen krizine yanıt olarak çeşitli güvenlik politikaları geliştirmiştir. Bu politikaların temel hedefi, AB'nin dış sınırlarını korumak, yasadışı göçü engellemek ve insani yardımları etkin bir şekilde sağlamak olmuştur. AB'nin bu alandaki en önemli kurumu, Frontex olarak bilinen Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı'dır. Frontex, üye ülkelerin sınırlarını koruma kapasitelerini artırmakta ve yasadışı göçle mücadelede iş birliği yapmaktadır.

AB, göç politikalarını şekillendirirken dayanışma ve sorumluluk paylaşımı ilkelerine önem vermektedir. Ancak, üye ülkeler arasındaki görüş ayrılıkları, ortak bir göç politikası geliştirilmesini zorlaştırmaktadır. Bazı ülkeler, göçmenleri kabul etmeye daha istekliyken, bazıları ise sınırlarını kapatma eğilimindedir. Bu durum, AB içinde politik ve sosyal gerilimlere yol açmaktadır.

2015 yılında patlak veren mülteci krizi, AB'nin göç politikalarında büyük değişimlere yol açmıştır. Bu kriz sırasında milyonlarca insan, Suriye ve diğer çatışma bölgelerinden kaçarak Avrupa'ya sığınmıştır. AB, bu krizle başa çıkmak için çeşitli önlemler almış, ancak bu önlemler bazı üye ülkeler tarafından yeterli bulunmamıştır. Bu nedenle, AB içinde göç yönetimi ve güvenlik politikaları konusunda daha fazla iş birliği ve koordinasyon ihtiyacı doğmuştur.

AB, sadece sınır güvenliğine odaklanmakla kalmamış, aynı zamanda göçmenlerin entegrasyonu ve insani yardımlar konusunda da önemli adımlar atmıştır. AB fonları, üye ülkelerin göçmenleri kabul etme, barındırma ve topluma entegre etme çabalarını desteklemektedir. Ayrıca, AB, göçmenlerin geldikleri ülkelerdeki koşulları iyileştirmek için de kalkınma yardımları sağlamaktadır.

AB'nin göç ve güvenlik politikaları, gelecekte de önemli zorluklarla karşı karşıya kalacaktır. İklim değişikliği, ekonomik dengesizlikler ve siyasi istikrarsızlık gibi faktörler, göç hareketlerini artırabilir. Bu nedenle, AB'nin esnek ve dayanıklı politikalar geliştirmesi gerekmektedir. Ayrıca, üye ülkeler arasındaki iş birliğinin ve dayanışmanın artırılması, ortak çözümler üretilmesi açısından kritik öneme sahiptir.

Göç, bireylerin veya toplulukların ekonomik, sosyal, siyasal ya da çevresel nedenlerden duyduğu memnuniyetsizlik nedeniyle yer değiştirmesi olarak tanımlanır. İnsanlık tarihi boyunca çeşitli sebeplerle gerçekleşen bu hareketlilik, özellikle Soğuk Savaş sonrasında güvenlik anlayışının genişlemesiyle birlikte devletlerin göç politikalarının güvenlik perspektifinde şekillenmesine neden olmuştur. Bu dönemde, uluslararası sistemde baskın teori olan realizmin devlet odaklı yaklaşımı genişletilerek yeni teoriler geliştirilmiştir. Bu teoriler

arasında en kapsamlı güvenlik anlayışını sunan Kopenhag Okulu, realizme yönelttiği en önemli eleştiriyi, güvenliğin yalnızca askeri temeller üzerine inşa edilemeyeceği ve ekonomikten çevresel faktörlere kadar birçok unsurun güvenlik çatısı altında değerlendirilmesi gerektiği yönünde yapmaktadır. Tezin odak noktasında yer alan Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme teorisi, devletlerin farklı kaynaklardan gelen güvenlik tehditleriyle karşı karşıya olabileceğini vurgular.

Güvenlikleştirme teorisi, güvenliğin hangi parametreler üzerine kurulacağını belirlemekle başlar. Bu inşa sürecini, tehdit algısının aktörler tarafından yaratılması ve nihayetinde bu algının politika yapım süreçlerine yansıtılması izler. Burada kilit nokta, tehdidin ne olduğu belirlenerek, bu tehdide karşı olağanüstü önlemler alınması gerektiği fikrinin topluma kabul ettirilmesidir. Devletler açısından baktığımızda, tehdit unsuru öncelikle liderler düzeyinde söylemsel eylemler olarak ortaya çıkar ve ardından toplumun bu tehdide karşı bir tepki vermesi beklenir. Hükümetler, güvenlikleştirme sürecini genellikle oluşturacakları politikaların meşruiyetini sağlamak amacıyla kullanır.

Avrupa Birliği (AB) bağlamında ele alındığında, göç kavramı, söylemler ve politikalar aracılığıyla en çok güvenlikleştirilen konulardan biridir. AB açısından göçün güvenlikleştirilmesinin temel nedeni, küreselleşmeyle birlikte göçün sadece bir sınır sorunu olmaktan çıkıp ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal boyutları olan bir meseleye dönüşmesidir. Avrupa göç tarihine bakıldığında, kıta hem göç aldığı hem de göç verdiği birçok dönem yaşamıştır. Kolonileşme döneminde Avrupa'dan sömürgelere, kolonileşmenin sona erdiği dönemde ise sömürgelerden Avrupa'ya kitlesel göçler olmuştur.

İki dünya savaşına sahne olan Avrupa'da, savaşların ardından ekonomik açıdan iş gücüne olan ihtiyaç nedeniyle birçok Avrupa ülkesi misafir işçi alımını teşvik etmiş ve yasal göçü destekleyen politikalar benimsemiştir. Ancak, 1974'teki petrol krizi ve ardından gelen küresel ekonomik durgunluk, iş gücü açığının kapanması ve mevcut misafir işçilerin geri dönme beklentilerinin gerçekleşmemesiyle birlikte, Avrupa genelinde göç politikalarında değişiklik yaşanmıştır. Göçü teşvik eden politikalar yerini, güvenlikleştirme teorisinin öngördüğü gibi, ekonomik, sosyal ve kültürel tehdit algıları yaratılarak sınır kontrollerinin sıkı bir şekilde uygulandığı güvenlik odaklı politikalara bırakmıştır. Ancak, günümüzde Avrupa'nın demografik yapısı incelendiğinde, yaşlanan nüfusun artış hızının doğum oranlarını geride bıraktığı ve gelecekte ekonomik olarak tehdit oluşturabilecek ölçüde aktif nüfusun azalacağı öngörülmektedir. Doğum oranlarını artırmayı hedefleyen politikaların bu düşüşü engelleyemeyeceği düşünüldüğünden, Avrupa devletleri göçü teşvik etme ile güvenlik odaklı göç politikaları arasında bir ikilem yaşamaktadırlar. Bu ikilemin bir sonucu olarak, Avrupa

lkeleri belirli standartlar oluşturmak ve yasadışı göçü engellemek amacıyla ortak bir g politikası geliştirme yoluna gitmişlerdir.

Tezde, AB'nin güvenlik politikaları çerçevesinde g olgusunun ele alınmasında nihai hedefin "insan hakları" ile "insani yardım" gibi etik normların olduğu Almanya, İngiltere, Fransa ve İtalya g ve güvenlik politikaları rneği ile açıklanmıştır. Ayrıca, AB'nin yasadışı göçü evre veya nc ülkeler aracılığıyla engellemeye yönelik politikalar ürettiği de belirtilmiştir. Tezde, kısa vadeli güvenlik tehditleri Kopenhag Okulu'nun güvenikleştirme teorisi çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak, AB'nin g ve güvenlik politikaları hem i güvenliği sağlamak hem de insan haklarına saygı göstermek gibi iki temel ilke arasında denge kurmayı amaçlamaktadır. AB, bu zorlu dengeyi koruyabilmek için sürekli olarak politikalarını gözden geçirmekte ve güncellemektedir. Göçmen krizlerine karşı verilen tepkiler ve alınan nlemler, AB'nin gelecekteki politikalarının şekillenmesinde önemli rol oynayacaktır.

KAYNAKÇA

- 2397th Council Meeting-General Affairs- Brussels. (2001). C/01/460, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/PRES_01_460 (Erişim Tarihi 17.11.2023)
- AB Resmi İnternet Sayfası. (1992). “Maastricht Treaty”, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1992:191:FULL&from=EN> (Erişim Tarihi: 04.11.2023)
- AB Resmi İnternet Sayfası. (1999). “Amsterdam Anlaşması” <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1997:340:FULL&from=EN> (Erişim:10.11.2023)
- Açıkmeşe, S. A. (2011). “Algı mı Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni-Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri”. *Uluslararası İlişkiler*, 8 (30), 241-257.
- Adamson, F. B. (2006). “Crossing Borders: International Migration and National Security, International Security”. The MIT Press, 31 (1), s. 165-199.
- Akçadağ Alagöz, E. (2010). “Batı Avrupa Birliğinin Sonu”. BİLGESAM, <http://www.bilgesam.org/incele/779/-bati-avrupa-birligi%E2%80%99nin-sonu/#.Xb48R5Mzb-Y>, (Erişim tarihi: 03.11.2023)
- Akdoğan, E. ve Atalay, M. (2017). “Avrupa Birliği’ni Değişime Zorlayan Güç: Göç”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22 (Kayfor 15 Özel Sayısı), 2371-2390.
- Akgün, Erhan, Yasadışı Göç Çerçevesinde Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011, (Doktora Tezi).
- Aksoy, Zeynep, “Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.5, S.20, 2012, s. 292-303.
- Aldis, A., & Herd, G. (2004). Soft Security Trends and Projections. *EUROPEAN SECURITY-ILFORD-*, 13(1/2), 169-186.
- Anioł, W. (1992). *Migracje międzynarodowe a bezpieczeństwo europejskie* (International migration and European security. Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii, Warsaw.
- Apostolou, M. (2015). Interparental disagreement over in-law choice. *Personal Relationships*, 22(2), 285-298.
- Appleyard, R. (2001). “International Migration Policies: 1950-2000”. *International Migration*, 39 (6), 7-20.

- Aras, E. G. (2014). “Biyopolitik Bir Nüfus Politikası Olarak Avrupa Birliği’nin Düzensiz Göç Rejimi ve Sınırlarda Ölüm Siyaseti”. *Nüfusbilim Dergisi*, 36 (1), 67-102.
- Arı, T. (2013). *Uluslararası ilişkiler teorileri: Çatışma, Hegemonya, İş birliği*. (Bursa): MKM Yayıncılık.
- Arıkan, H. ve Kar, M. (2003). *Avrupa Birliği Ortak Politikalar ve Türkiye Ekonomik, Sosyal ve Siyasal Politikaların Uyumlaştırılması*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Arsava, A. F. (2000). *Amsterdam Anlaşmasının Avrupa Birliği Hukukuna Katkıları*. (No:589), Ankara: AÜSBF Yayınları.
- Atasü, Topçuoğlu, Reyhan, “Düzensiz Göç: Küreselleşmede Kısıtlanan İnsan Hareketliliği”, *Küreselleşme Çağında Göç*, (Der. Suna Gülfer İhlamur Öner, N. Aslı Şirin Öner), İletişim Yayınları, İstanbul 2012, s. 501-518.
- Aydın, M. (2004). “Uluslararası İlişkilerin Gerçekçi Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği”. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1 (1), 33-60.
- Aykaç, M. ve Yertüm, U. (2016). “Avrupa Birliği Göç Politikalarının Gelişimi: Misafir İşçi Kabulünden Sığınmacı Akınına”. *Journal of Social Policy Conferances*, 1 (70), 1-29.
- Bakırtaş, T. (2012). “Küresel Gelişme Modelinde Uluslararası Göç Olgusu ve Yansımaları”. *Alternatif Politika*, 4 (2), s. 232-261.
- Baldaccin, A., Guild, E. and Toner, H. (2007) “From Amsterdam and Tampere to the Hague: An Overview of Five Years of EC Immigration and Asylum Law”. *Whose Freedom, Security and Justice*, Oxford and Portland: Hart Publishing.
- Baldwin, D. A. (1995). “Security Studies and the End of the Cold War”. *World Politics*, 48 (1), 117-141.
- Baldwin, D. A. (1997). “The Concept of Security”. *Review of International Studies*, 23 (1), 5-26.
- Barkın, Ersan, “1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi”. *Barosu Dergileri*, Ankara 2014, s. 331-360.
- Başel, Halis, *Sosyal Politika Açısından İç Göçler: Sivas'tan İstanbul'a Göç Örneği*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2003, (Doktora Tezi).
- Baylis, J., Smith S. ve Owens, P. (2008) *The Globalization of World Politics*. Oxford: Oxford University Press.
- Bayraklı, Cemile, *Dış Göçün Sosyo- Ekonomik Etkileri: Görece Göçmen Konutları’nda (İzmir) Yaşayan Bulgaristan Göçmenleri Örneği*. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın 2007, (Yükseklisans Tezi).
- Bayraklı, E. ve Keskin, K. (2017). “Avrupa’nın Mülteci Krizi”. *Akademik İncelemeler Dergisi*,

- 12 (2), 115-136.
- Behar, P. (2004). "L'Union Européenne face aux jeux de puissance: Entre Paris et Berlin, Une alliance de Raison". *Le Monde Diplomatique*, Nisan. <https://www.monde-diplomatique.fr/2004/04/BEHAR/11099>, (Erişim tarihi: 03.11.2023)
- Beland, D. (2005). *The political construction of collective insecurity: From moral panic to blame avoidance and organized irresponsibility*. Minda de Gunzburg Center for European Studies, Harvard University.
- Berlin-Institut für Bevölkerung und Entwicklung (2009): *Ungenutzte Potentiale: Zur Lage der Integration in Deutschland*. Berlin: Berlin-Institut für Bevölkerung und Entwicklung
- Bertossi, C., Milkop, A. (2008). "The Regulation of Migration: A Global Challenge Politique". *Étrangère*, 73, Özel Sayı. World Policy Conference 2008:189-202 Published by: Institut Français des Relations Internationales Stable
- Bigo, D. (2002). "Security and Immigration: Toward a Critique of the Governmentality of Unease", *Alternatives*, Özel Sayı.
- Bilgin, P. (2010). "Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları". *Stratejik Araştırmalar*, 8 (14), 2010, 69-96.
- Bonvicing, İ. (1998). *Making European Foreign Policy Work. The EU Beyond Amsterdam*: Routledge.
- Booth, K. (2003). "Güvenlik ve Özgürleş(tir)me". (çev. Çiğdem ŞAHİN). *Avrasya Dosyası*, 9 (2), 51-70.
- Booth, K. ve Herring, E. (1994). *Keyguide to Information Sources in Strategic Studies*. Londra: Mansell.
- Bostancı, M. (2018). *Göçle Mücadele Stratejisi Kapsamında AB Sınır Güvenliği Ajansı Frontex ve Avrupa Sınır Gözetim Sistemi Eurosur'un Analizi*. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 4 (7), 56-67.
- Boswell, C. (2003). *European Migration Policies in Flux: Changing Patterns of Inclusion and Exclusion* (s. 7-15). Black well Publishing: London.
- Boyraz, Zeki, "Türkiye'de Göçmen Sorununa Örnek Suriyeli Mülteciler". *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, C.7, S.2, 2015, s. 35-58.
- Bozkurt, E. ve Özcan, M. (2006) *Avrupa Birliği Hukuku*. Ankara: Asil Yayınları.
- Brauch, H. G. (2008). "Güvenliğin Yeniden Kavramlaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü". (çev. Zeynep ARKAN). *Uluslararası İlişkiler*, 5 (18), 1-47.
- Bretherton, C. ve Vogler, J. (1999). *The European Union as a Global Actor*. New York: Routledge

- Brown, C. ve Ainley, K. (2007). Uluslararası İlişkileri Anlamak. İstanbul: İstanbul Yayın Odası.
- Brubaker, R. (1996). Citizenship and Nationhood in France and Germany. Mass Harvard University Press: Cambridge.
- Bugge, P. (1996). "The Nation Supreme: The Idea of Europe 1914-1945". (der. Kevin Wilson ve Jan van den Dussen) The History of the Idea of Europe içinde. (100-150). London: The Open University Press.
- Bundesministerium des Inneren, Bau und Heimat (BMI) (2020): Migrationsbericht der Bundesregierung 2019. Online: <https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/DE/veroeffentlichungen/themen/migration/migrationsbericht-breg-2019.html> (08.09,2023).
- Bundeszentrale für politische Bildung (BpB) (2021): Datenreport 2021, Bevölkerung mit MH. Online: <https://www.bpb.de/nachschlagen/datenreport-2021/bevoelkerung-und-demografie/329502/bevoelkerung-mit-migrationshintergrund> (12.10.2023).
- Bundeszentrale für politische Bildung (BpB) (2020): Hintergrund aktuell: Erstes Answer
- Burchill, S. (1996). Realism and Neorealism, Theories of International Relations (s.67-92). S. Burchill and A. Linklater (eds.). MacMillian: Londra.
- Butterwegge, Carolin (2005): Von der "Gastarbeiter"-Anwerbung zum Zuwanderungs gesetz, BpB, 15.03., Von der "Gastarbeiter"-Anwerbung zum Zuwanderungsgesetz
- Buzan B. (1991). "New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century". International Affairs, 67 (3), 431-451.
- Buzan B. (2008). "Askeri Güvenliğin Değişen Gündemi". (çev. Burcu YAVUZ). Uluslararası İlişkiler, 5 (18), 107-123.
- Buzan, B. (1981). "Change and Insecurity: A Critique of Strategic Studies" (der. Barry Buzan ve R. J. Barry Jones). Change and the Study of International Relations: The Evaded Dimension içinde. (1-17). Londra: Frances Pinter.
- Buzan, B. (1983). People, States and Fear: National Security Problem in International Relations. Sussex: Whealsheaf.
- Buzan, B. (1996). "The Timesless Wisdom of Realizm". (der. Steve Smith, Ken Booth and Marysia Zalevski) International Theory: Pozitivizm and Beyond içinde. (47-65). Londra: Cambridge University Press.
- Buzan, B. And Hansen, L. (2009). The Evolution of International Security Studies (s.24). New York: Cambridge University Press.
- Buzan, B., Waever, O. ve Wilde, J. De. (1998). Security: A New Framework For Analysis.

Londra: Lynne Rienner Publishers.

Buzan, B., Weaver, O. ve Wilde, J. de (1997). *Security: A New Framework for Analysis*. Lynne Rienner Publishers: London.

Castles, S. (2003). "Towards a Sociology of Forced Migration and Social Transformation". *Sociology*, 37(1), s. 13-34.

Castles, S. Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı*. (Çev. Bülent Uğur Bal, İbrahim Akbulut). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: İstanbul. CENSUS (2012). 2011 Census in brief, Report No. 03-01-41, Statistics South Africa.

Caşın, M. H., Özgöker, U. ve Çolak, H. (2007). *Küreselleşmenin Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasına Etkisi*. İstanbul: Nokta Kitap

Cebeci, M. (1999) *The Alliance's New Strategic Concept* (Occasional Papers No 10). Brussels: NATO Office of Information and Press.

Ceyhan, A. and Tsoukala, A. (2002). "The Securitization of Migration in Western Societies: Ambivalent Discourses and Policies". *Alternatives: Global, Local, Political*, 27 (1), s. 21-39.

Cholewiski, R. (2007). "The Criminalisation of Migration in EU Law and Policy", A. Baldaccini, E. Guild and H. Toner (ed.). (p. 301-336). in *Whose Freedom, Security and Justice*, Hart Publishing, Portland.

Claude, M. (2004). "Migrants in the Transit Countries: Sharing Responsibilities in Management and Protection", Regional Conference on Migration, 30 September-1 October 2004, Proceedings, İstanbul. 12.

Colombo A. ve Sciortino G. (2004). "Italian Immigration: The Origins, Nature and Evolution of Italy's Migratory Systems". *Journal of Modern Italian Studies*, 1 (9), 49-70.

Commonwealth Immigrant Act 1971. (2013). BBC, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-24463873> (Erişim: 03.11.2023)

Convention Determining The State Responsible For Examining Applications For Asylum Lodged In One Of The Member States Of The European Communities. (1990). Dublin Convention, <https://www.refworld.org/docid/3ae6b38714.html> ,(Erişim Tarihi: 17.04.2023)

Copleston, F. (1998). *Hobbes-Locke*. (çev: Aziz Yardımlı). İstanbul: İdea Yayınları.

Council of the European Union (2008). *European Pact on Immigration and Asylum*. Brussels, 24 September 2008, <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/08/st13/st13440.en08.pdf> (Erişim Tarihi: 17.03.2023).

- Council of the European Union. (2008). European Pact on Immigration and Asylum, <https://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2013440%202008%20INIT>, (Erişim Tarihi: 21.04.2023)
- Council of the European Union. (2009). “The Stockholm Programme – An open and secure Europe serving and protecting the citizens”, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/the_stockholm_programme_-_an_open_and_secure_europe_en_1.pdf (Erişim Tarihi: 23.04.2023)
- Council of The European Union. (2010). “Council conclusions on the follow-up of the European Pact on Immigration and Asylum”, 3018th Justice and Home Affairs Council meeting Luxembourg, https://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/jha/114881.pdf, (Erişim Tarihi: 21.04.2023)
- Çakran, Ş. ve Eren, V, “Mülteci Politikası: Avrupa Birliği ve Türkiye Karşılaştırması”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.14, S.39, 2017, s. 1-30.
- Çayhan B. E. (2002). “Avrupa Güvenlik Savunma Politikası ve Türkiye”. Akdeniz İ.İ.B.F Dergisi, Cilt 3, 42-55.
- Çayhan, E. (1998). “Avrupa Birliği’nde Ortak Güvenlik ve Dış Politika ve Güvenlik Politikası”. (der. Faruk Sönmezoglu). Uluslararası Politikada Yeni Alanlar Yeni Bakışlar içinde. (343-354) İstanbul: Der Yayınları.
- Çelebi, Ö., ÖZÇÜRÜMEZ, S. ve TÜRKEY, Ş. (2011). İltica, Uluslararası Göç Ve Vatansızlık: Kuram Özlen, Gözlem Ve Politika. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Ankara.
- Çiçekçi, C. (2012). Uluslararası Güvenlik Çalışmaları: Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Güvenlik Kavramı. Kriter Yayınevi: İstanbul.
- Çiçekli, B. (2013). Açıklamalı Göç ve İltica Hukuku Terimleri Sözlüğü. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ve İsveç Uluslararası Kalkınma ve İş birliği Ajansı.
- Daglis, A., Karpathiotakis, M., & Psaropoulos, G. (2013). BigShare-A scalable file sharing service.
- Dedeoğlu, B. (1996). Adım Adım Avrupa Birliği. İstanbul: Çınar Yayınları.
- Dedeoğlu, B. (2008). Uluslararası Güvenlik ve Strateji. İstanbul: YeniYüzyıl Yayınları.
- Deighton, A. (2002). “The European Security and Defence Policy”. JCMS: Journal of Common Market Studies, 40 (4), 719-741.
- Deley, M. (1983). “French Immigration Policy since May 1985”, International Migration Review, <http://www.jstor.org/pss/2545975>, (Erişim: 19.11.2023)

- Deniz, O. (2009). Uluslararası Göçler ve Türkiye'ye Yansıması. Sığınmacılar, Mülteciler ve Yasadışı Göçmenler. Çantay Kitabevi: İstanbul.
- Deniz, T. (2014). “Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye”. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 18 (1), 175-204.
- Dinh, B. ve Mung, E. M. (2008). “French Migratory Policy and Immigrant Entrepreneurship”. (ed. Catarina Reis Olivera ve Jan Rath). Migrações Journal- Special Issue on Immigrant Entrepreneurship içinde. (85-97). Lisbon: ACIDI,
- Dinan, D. (2000). Encyclopedia of the European Union. Colorado: Lynne Rienner Publishers.
- Dinan, D. (2005). Avrupa Birliği Ansiklopedisi. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Donnelly, J. (2000). Realism and International Relations. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dorff R. H. (1994). “A Commentary on Security Studies for the 1990s as a Model Core Curriculum”. International Studies Notes, 19 (3), 23-31.
- Duruel, M. (2017). Avrupa Birliği Göç Politikası ve Kitlemel Göç Akınları Karşısındaki Durumu. Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, 3 (3), 1-12.
- Eralp A. (2018). “Avrupa Bütünleşmesinin Dış Politika arayışları: Dünü, Bugünü ve Geleceği”. ATUM 30. Yıl Armağanı, Ankara, 211-235
- Erat, Veysel, “Çok Kültürlülük ve Ayrımcılık Arasında: Avrupa Ülkelerinin Entegrasyon Politikalarında Eğitim Alanı”, Mukaddime,C.9, S.3, 2018, s. 79-94.
- Erder, S. (1986). Refah Toplumunda “Getto” ve Türkler. Teknografik Matbaacılık: İstanbul.
- Erder, S. (2000). “Uluslararası Göçte Yeni Eğilimler: Türkiye Göç Alan Ülke mi?”. F. Atacan, F. Ercan, H. Kurtuluş ve M. Türkay (eds.) içinde Mübeccel Kıray için Yazılar (s. 235-259). Bağlam: İstanbul.
- Erdoğan H. (2008). “Avrupa Birliği’nde Anayasa Hazırlık ve Onay Sürecinin Değerlendirilmesi”. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi, 13 (3), 341-368.
- Erdoğan, H. (2004). Avrupa’nın Geleceğinde Türkiye’nin önemi ve NATO İttifakı. İstanbul: IQ Sanat Yayıncılık.
- Erdurmaz, S. (2010). “NATO Genel Sekreteri Rasmussen’in NATO-AB İlişkileri Konusunda Türkiye’den Talebi Nedir?”, Türkiye Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Analizler Merkezi, <http://turksam.org/nato-genel-sekreteri-rasmussen-in-nato-ab-iliskileri-konusunda-turkiye-den-talebi-nedir> (Erişim Tarihi: 12.11.2023)
- Esen, E. (Editor), & Borowski, D. (Editor), (2022). Göç Ülkeleri Olarak Almanya ve Türkiye: Türk İşgücü Göçünden 60 Yıl Sonra Politikalar ve Uygulamalar . Ankara: Siyasal

Kitabevi.

- Esen, Erol (2011): “Türk İşgücü Göçünün 50. Yılında Almanya’da Sosyal Hizmetlerin Kültürlerarası Açılımı”. Erol Esen ve Zeliha Yazıcı (Ed.): Onlar Bizim Hemşehrimiz: Uluslararası Göç ve Hizmetlerin Kültürlerarası Açılımı, Ankara: Siyasal Kitabevi, 13 42.
- Esen, E., (2020). Avrupa Bütünleşmesi. Türkiye Ekonomisi (pp.795-836), İstanbul: Divan Kitap.
- ESRA Regulation (EU). (2019). 2019/1896 Of The European Parliament And Of The Council Of 13 November 2019 On The European Border And Coast Guard And Repealing Regulations (Eu) No 1052/2013 And (Eu) 2016/1624, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R1896&from=EN>, (Erişim Tarihi: 25.10.2023)
- European Commission. (2010). Report From The Commission To The European Parliament And The Council Annual Report To The European Parliament And The Council On The Activities Of The Eurodac Central Unit In 200, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/news/intro/docs/com_2010_415_en.pdf, (Erişim Tarihi: 25.10.2023)
- European Commission. (t.y.). SIS II: Second Generation Schengen Information System, https://ec.europa.eu/knowledge4policy/dataset/ds00009_en, (Erişim Tarihi: 25.10.2023)
- Eurostat (2020). Resettled Persons –Annual Data (updated 6 June 2020). http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_pop1ctz&lang=en (Erişim Tarihi: 05.07.2023).
- Eurostat (2020). Resettled Persons –Annual Data (updated 6 June 2023). http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_pop1ctz&lang=en (Erişim Tarihi: 04.11.2023)
- Faist, T. (2000). The Volume and Dynamics of International Migration and Transnational Social Spaces. Oxford University Press: Oxford.
- Fassmann, H. and Munz, R. (1992). Patterns and Trends of International Migration in Western Europe, Population and Development Review, 18 (3), 457-480.
- Fiddick, J. (1999). “Immigration and Asylum”. Research Paper 99/16, House of Commons, <http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/rp99/rp99-016.pdf>, (Erişim: 14.10.2023)
- Flint, C. and Taylor, P. J. (2014). Siyasi Coğrafya: Dünya-Ekonomisi, Ulus-Devlet ve Yerellik.

- (Çev. Fulya Ereker), Nobel: Ankara.
- Fontainebleau European Council (25-26 June 1984) Conclusions of the Presidency. (2016). https://www.cvce.eu/en/obj/conclusions_of_the_fontainebleau_european_council_25_and_26_june_1984-en-ba12c4fa-48d1-4e00-96cc-a19e4fa5c704.html, (Erişim Tarihi: 18.10.2023)
- Frederik, J. ve Arends, M. (2009). “Homeros’daan Hobbes ve Ötesine: “Güvenlik” Kavramının Avrupa Geleneğindeki Boyutları”. (çev. Burcu YAVUZ). Uluslararası İlişkiler, 6 (22), 3-33.
- Freedman, L. (1998). “International Security: Changing Targets”. Foreign Policy, Cilt 110 (Bahar), 48-63.
- G.İ.B.. Göç İdaresi Başkanlığı İltica ve Göç. İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı, https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Yayinlar/Kitaplar/iltica_goc_mevzuati.pdf adresinden alındı
- Galym, Z. (2009). “2007 Lizbon Antlaşması, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının Tanımı ve Özellikleri, Güvenlik Aktörü Olarak AB’nin Nitelikleri”. Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, 8 (1),139-164.
- Geddes, A. (2003). The Politics of Migration and Immigration in Europe. London: Sage Publications.
- Gelekçi, A. ve Meçik, O. (2018). “Suriyeli Mülteci Krizi Sırasında Avrupa’nın Külfet Paylaşımı Yetersizliği”. İzmir Uluslararası İİB Kongresi, Ankara: Detay Yayıncılık, 5-8.
- GİB Göç İdaresi Başkanlığı. 18.12.2023 tarihinde, <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-hakkinda>
- Goodhart, D. (2004). Too diverse?, Prospect, <https://www.prospectmagazine.co.uk/magazine/too-diverse-david-goodhart-multiculturalism-britain-immigration-globalisation>
- Greece’s illegal push backs of asylum boats puts lives at risk, says Amnesty International”. (2015). <https://www.euronews.com/2015/08/25/greece-routinely-pushes-back-immigrant-boats-out-to-sea-says-amnesty> (Erişim Tarihi 25.10. 2023)
- Guraudon, V. (1998). “Third Country Nationals and European Law: Obstacles to Rights Expansion”. Journal of Ethnic Studies, 24 (4), s. 657–674.
- Güleç, C. (2015). Avrupa Birliği Göç Politikaları ve Türkiye’ye Yansımaları. Tesam Akademi Dergisi, 2 (2), s. 81-100.
- Güler, A. (2016). “Mülteci Sorunu ve 1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme:

- Siyasi Gerçeklik ve Normatif Düzen İkilemi”. Uluslararası İlişkiler / International Relations, 13 (51), 41-61.
- Güreşçi, Ertuğrul, “Ortak ve Farklı Yönleriyle İç ve Dış Göçler” Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C.9, S.43, 2016, s. 1058-1064.
- Gürkaynak, M. (2011). “Angela Merkel’in Çağrısı: AB İçin Ortak Bir Avrupa Ordusu”. (38. ICANAS [Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi], 10-15 Eylül 2007), Bildiriler: Uluslararası İlişkiler, Cilt 2, Ankara, 807-820.
- Haftendorn, H. (1991). “The Security Puzzle: Theory Building and Discipline-Building in International Security”. International Studies Quarterly, 45 (3), 3-17.
- Hansen, R. (2003). “Migration to Europe since 1945: Its History and its Lessons”. The Political Quarterly Publishing Co. Ltd, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-923X.2003.00579.x>, (Erişim: 16.11.2023)
- Haydar, E. (2007). “AB’nin Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Oluşturma Çabaları”. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3 (2), 1-31.
- Haydar, E. (2007). “AB’nin Gelişen Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası ve Türkiye”. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 9 (3), 127-145.
- Haydar, E. (2008). “Avrupa Birliği’nin Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası”. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7 (1), 66-78.
- Heywood, A. (2006). Politics. (çev. Bekir Berat Özipek ve Bircan Şahin). Ankara: Liberte Yayınları.
- Heywood, A. (2013). Küresel Siyaset (s.87). Nasuh Uslu ve Haluk Özdemir (Çev.). Adres Yayınları: İstanbul.
- Hullman, R. (1983). “Redefining Security”. International Security, 8 (1), 129-153.
- Huntington, S. P. (2004). Who Are We? The Challenges to America's National Identity. Simon and Schuster: New York.
- Huysmans, J. (2006) The Politics of Insecurity: Fear, Migration and Asylum in the EU, Routledge: London and New York.
- Hyde-Price, A. (2001). “Beware the Jabberwock!”: Security Studies in the Twenty-First Century”. (ed. Heinz Görtner, Adrian Hyde-Price ve Erich Reiter). Europe’s New Security Challenges, , (27-54), Londra: Boulder.
- International Organisation for Migration (IOM) (2020). World Migration Report 2020, 41. https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf (Erişim Tarihi: 11.11.2023).
- IOM, Göç Terimleri Sözlüğü (2.baskı). Uluslararası Göç Örgütü 2013. 18.12.2023 tarihinde

- https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf
- Izquierdo, A. (2006). *Demografía de los extranjeros: incidencia en el crecimiento de la población*. Bilbao: Fundacion BBVA.
- İçduygu, A. and Sirkeci, İ. (1999). “Cumhuriyet Dönemi Türkiye’inde Göç Hareketleri”. O. Baydar (ed.) içinde *75 Yılda Köylerden Kentlere*. Tarih Vakfı Yayınları: İstanbul.
- İçduygu, A., Erder, S. ve Gençkaya, Ö. F. (2014). *Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları (1923-2023): Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus Ötesi Dönüşümlere*. MiReKoç Proje Raporları 1, Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi: İstanbul.
- İçduygu, Ahmet, *Türkiyede Kaçak Göç*. İTO Yayınları, İstanbul 2004.
- İltica ve Göç Mevzuatı. (2005). Başkent Matbaa, <https://turuz.com/storage/Turkologi-1-2019/5110-iltica-ve-Goch-Mevzuati-2005-409s.pdf>, (Erişim Tarihi: 21.05.2023)
- Jervis, R. (1976). *Perception and Misperception in International Politics*. Princeton: Princeton University Press.
- Jones, R. W. (1996). *Travel Without Maps: Thinking About Security After the Cold War*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Jopp, M. (1994). *Strategic Implications of European Integration*. Adelphi Paper 34 (290). 3-7 (MAKALE)
- Kalaylıoğlu, Yasemin, “Ankara’daki İranlı Düzenli Göçmenlerin Farklı Sermayeleri ve “Düzenli” Kalma Stratejileri”, *Nüfusbilim Dergisi* (36), 2014. s. 33-66.
- Kale, B. (2001). “AB’nin Güvenlik ve Savunma Politikasında Değişen Perspektifler”. *Stratejik Analiz*, 1 (10), 19-25.
- Kallius, A., Monterescu, D., & Rajaram, P. K. (2016). *Immobilizing mobility: Border ethnography, illiberal democracy, and the politics of the “refugee crisis” in Hungary*. *American Ethnologist*, 43(1), 25-37.
- Kardaş, T. (2007). “Güvenlik: Kimin Güvenliği ve Nasıl?”. (ed., Zeynep DAĞI), *Uluslararası Politikayı Anlamak, Ulus Devlet’ten Küreselleşmeye*, Alfa Yay., İstanbul.
- Katzenstein, P. J. (1996). *The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics*, New York: Columbia University Press.
- Kaunert, C. ve Leonard, S. (2012). “The European Union Asylum Policy After The Treaty of Lisbon and The Stockholm Programme: Towards Supranational Governance In a Common Area of Protection?”. *Refugee Survey Quarterly*, 31 (4), 1-20
- Kaya A. (2015). “Refah Devletinden Neoliberal Devlete Geçiş ve İslamofobizm”. *Sosyoloji Divanı*, 3 (2), s. 149-175.
- Kaya A. (2016). *İslam Göç ve Entegrasyon Güvenikleştirme Çağı*. İstanbul Bilgi Üniversitesi

- Yayınları: İstanbul.ISBN978-605-399-415-2.
- Keohane, R. and Nye, J. (2000). "Globalization: What's New? What's Not? (And so what?)". *Foreign Policy*, 118 (104), s. 14-19.
- Kızıltan, A. ve Kaya, Y. (2005). "Avrupa Birliği'nin Ortak Dışışleri ve Güvenlik Politikasına Bir Bakış". *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19 (1), 201-225.
- Koser, K. (2001). "New Approaches To Asylum?". *International Migration*, 39 (6), 85-101.
- Koser, K. (2007). *International Migration: A Very Short Introduction* (s.16). Oxford: University Press: Oxford.
- Köşk, C. U. ve Özbek, Ç. (2017). "Çağlar Küreselleşme ve Uluslararası Göç İlişkisinde Değişen Göçmen Algısı". *Social Science Studies*, 5 (8), s. 247-265.
- Kunz, J. L. (1953). "Treaty Establishing the European Defense Community". *The American Journal of International Law*, 47 (2), 275-281.
- Kutlu, Erol, *Uluslararası İşgücü Hareketi Teorisi Çerçevesinde Türkiye'den AT'ye İşgücü Göçünün Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkilerinin Analizi*. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 1991 (Doktora Tezi).
- Lamoureux, F. M. (2010). *The Setting Sun: Immigration Policy, Race Relations and Multiculturalism in Post-Colonial Great Britain*. Université Du Sud Toulon-Var, <http://dumas.ccsd.cnrs.fr/docs/00/53/45/79/PDF/Lamoureux-MacIvor.pdf>, (Erişim: 8.11.2023)
- Lasman, P. ve Speirs, R. (2002). *Weber: Potitical Writings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lavenex, P. B., Amaral, D. G., & Lavenex, P. (2006). Hippocampal lesion prevents spatial relational learning in adult macaque monkeys. *Journal of Neuroscience*, 26(17), 4546-4558.
- Lavanex, S., & Uçarer, E. (2004). The external dimension of Europeanization the case of immigration policies cooperation and conflict.
- Lodge, J. ve Bayburtlu, M. (2002). *Avrupa Birliği'nin Adalet ve İçişleri Alanındaki Müktesebatı ve Türkiye'nin Uyumunu*. İstanbul: İKV Yayınları.
- Maas, W. M. (2008). "Fleeing to Europe: Europeanization and the Right to Seek Refugee Status". *ISS Working Paper*, 454 (1), 1-50
- Machlup, F. (1977). *A History of Thought on Economic Integration*. New York: Columbia University Press.
- Mcneill, T. (1998). "Immigration in Post War France", Lecture 1-3, <https://eserve.org.uk/tmc/contemp1/immig2.htm>, (Erişim Tarihi: 02.06.2023)

- Mcsweeney, B. (1999). *Security, Identity and Interests: A Sociology of International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mearshimer, J. J. (1990). "Back to the Future: Instability in Europe after the Cold War". *International Security*, 15 (1), 5-56.
- Meçik, O. ve Gelekçi, A. (2018). "Suriyeli Mülteci Krizi Sırasında Avrupa'nın Külfet Paylaşımı Yetersizliği". İzmir Uluslararası İİB Kongresi, Ankara: Detay Yayıncılık, (2763-2774)
- Meyers, E. (2004). *International Immigration Policy: A Theoretical and Comparative Analysis*. Palgrave McMillan.
- Migrant Health a Baseline Report. (2006). "Appendix One: The History of Migration to the UK", Health Protection Agency, <https://www.hpsc.ie/about/hpsc/sslproa/sphmoncall/documentarea/documentsandreferences/healthprotectionagency/File,12445,en.pdf>, (Erişim: 18.11.2023)
- Milan European Council 28/29 June 1985 Conclusions of the Presidency. (1985). https://www.consilium.europa.eu/media/20646/1985_june_-_milan__eng_.pdf, (Erişim Tarihi: 18.10.2023)
- Miller, B. (2001). "The Concept of Security: Should it be Redefined?". *The Journal of Strategic Studies*, 24 (2), 13-42.
- Molling, C. (2008). "ESDP After Lisbon: More Coherent and Capable?". *Center For Security Studies*, 3 (28), 1-3.
- Morgenthau, H. J. (1946). *Scientific Man Versus Power Politics*. Chicago: University of Chicago Press.
- Morgenthau, H. J. (1993). *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. New York: McGraw-Hill.
- Murphy K. (2006). "France's New Law: Control Immigration Flows, Court the Highly Skilled", Migration Policy Institute, <https://www.migrationpolicy.org/article/frances-new-law-control-immigration-flows-court-highly-skilled> (Erişim: 15.11.2023)
- Mutimer, D. (2010). "Critical Security Studies: A Schismatic History". (ed. Alan COLLINS), *Contemporary Security Studies içinde*, (91-110) New York: Oxford University Press.
- Mutimer, D. (2007). "Critical Security Studies: Schismatic History". Alan Collins (ed.) in *Contemporary Security Studies* (53-74). Oxford: Oxford University Press.
- Nielsen, S. B., & Hunter, D. E. (2013). Challenges to and forms of complementarity between performance management and evaluation. *New Directions for Evaluation*, 2013(137), 115-123.

- Niemann, A. (2006). "Explaining Visa, Asylum and Immigration Policy Treaty Revision: Insights From A Revised Neofunctionalist Framework", <https://ideas.repec.org/p/erp/conweb/p0005.html>, Erişim Tarihi: 17.10.2023)
- Nye, J. ve Jones, S. L. (1988). "International Security Studies: A Report of a Conference on the State of the Field". *International Security*, 12 (4), 5-27.
- Official Journal of the European Communitie. (1987). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11986U/TXT&%20from=EN>, (Erişim Tarihi: 01.11.2023)
- Official Journal of The European Union. (2007). Treaty of Lisbon, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2007:306:FULL&from=EN>, (Erişim Tarihi: 22.10.2023)
- Orchard, C., Miller, A., & Chatty, D. (2014). *Protection in Europe for refugees from Syria*. Oxford, UK: Refugee Studies Centre.
- Özcan, D. E. (2017). "Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme". *İş ve Hayat*, 2 (4), 183-215.
- Özcan, M. (2005). *Avrupa Birliği Sığınma Hukuku: Ortak Bir Sığınma Hukukunun Ortaya Çıkışı*. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, Ankara.
- Özcan, M. and Yılmaz, F. (2007). "Pendulum Swings in Between Civil Rights and Security: EU Policies Against Terrorism in the Light of PNR Cases". *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 3 (12), s. 97-116.
- ÖZÇELİK, Gülüm Bayraktaroğlu, "TREVİ Grubu", *Avrupa Birliği Ansiklopedisi*, İktisadi Kalkınma Vakfı, İstanbul 2021, s. 1042-1043.
- Özdal, B. (2008). "Lizbon Reform Andlaşması'nın Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'na İlişkin Düzenlemelerin Analizi". *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 4 (7), 125-161.
- Özdal, B. (2013). *Avrupa Birliği Siyasi Bir Cüce Askeri Bir Solucan Mı?*. Bursa: Dora Yayınevi.
- Özdal, B. ve Genç, M. (2005). *Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının Türkiye- AB İlişkilerine Etkileri*. Bursa: Aktüel Yayınları.
- Özdal, B. ve Vardar, E. (2018). "Avrupa Birliği'nin Düzenli Güç Politikası ve Türkiye'ye Etkileri". (ed. Ali Ertuğrul ve Mehmet Emin Uludağ, içinde: I. Uluslararası Göç ve Mülteci Kongresi Bildirileri). Düzce Üniversitesi Yayınları. Düzce.
- Özdemir, B. (2006). "The EU's Western Balkans Enlargement StrategyStrategy since The Thessal Summit". (ed. Güner Öztekin). *Turkish Review of Balkan Studies* içinde. (6-20). İstanbul: Bigart.

- Pannick, D. (2005). "A Century Ago Immigration Control was an Alien Concept: How it Has Changed", The Times, <https://www.thetimes.co.uk/article/a-century-ago-immigration-control-was-an-alien-concept-how-it-has-changed-phzh6cp3wtc>, (Erişim: 11.10.2023)
- Pannier, A. (2018). UK–French defence and security cooperation. The handbook of European defence policies and armed forces, 424-439.
- Reçber, K. (2003). "Avrupa Birliği Mevzuatı". Bursa: Ezgi Kitapevi.
- Reçber, K. (2008). "Avrupa Birliğinde Değişim İhtiyacı: Avrupa Toplulukları Ortadan Kaldırılıyor (hukuksal Bir Analiz)". Global Strateji, 3 (12), 83-84.
- Reslow, N., & Vink, M. (2015). Three-Level Games in EU External Migration Policy: Negotiating Mobility Partnerships in West Africa. JCMS: Journal of Common Market Studies, 53(4), 857-874.
- Rusconi, S. (2010). "Italy's Immigration Experiences", Network migration in Europe, <http://www.migrationeducation.org/fileadmin/uploads/Italy.pdf>, (Erişim: 08.10.2023)
- Schengen Antlaşması. (t.y.). <https://www.schengenvisainfo.com/tr/schengen-anlasmasi/> (Erişim Tarihi: 17.05.2023)
- Schneider, Jan (2007); Rückblick Zuwanderungsgesetz 2005, BpB, 15.05., Rückblick Zuwanderungsgesetz 2005 bpb (11.9.2023).
- Schuster, L. (2002). "Dublin II and Eurodac: Examining the (Un)Intended Consequences". Gender, Place & Culture: A Journal of Feminist Geography, 18 (3), 401-416.
- Sedgwick, M. (2005). "Different Yet Same: Immigration in Germany and France 1945-2004" https://www.researchgate.net/publication/242367185_Different_Yet_the_Same_Immigration_in_Germany_and_France_1945-2004, (Erişim: 16.12.2023)
- Sever, H. ve Sever, M. (2013). "Avrupa Birliği ve Türkiye Ekseninde Yasadışı Göç ve İltica Paradoksu: Domino Etkisi Sonrası Yaşananlar". Polis Bilimleri Dergisi, 15 (2).
- Sheehan, M. (2005). International Security: An Analytical Survey. Londra: Lynne Rienner.
- Shrestha, N. R. (1987). "International Policies and Migration Behaviour: a Selective Review". World Development, 15 (3), s. 329.
- Sjovaag, M. (1998). "The Single European Act", (ed. K.J. Eliassen). Foreign and Security Policy in EU içinde. (22-42). Oxford Univ. Press.
- Sloan, S. (2000). The United States and European Defence. The Institute For Security Studies Western European Union.
- Smoke, R. (1975). "National Security Affairs". (der. Fred Greenstein ve Nelson W. Polsby), Handbook of Political Science. Vol. 8: International Politics. (5-27). (Cambridge: MIT Press.

- Somerville, W. (2009). "United Kingdom: A Reluctant Country of Immigration", Migration Policy Institute, <https://www.migrationpolicy.org/article/united-kingdom-reluctant-country-immigration> (Erişim:10.10.2023)
- Somuncu, B. (2006). "Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Tam Üyelik Sürecinde Uluslararası Göç Politikası". (Yayımlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Sorensen, G. (2006). "What Kind of World Order? The International System in the New Millenium Cooperation and Conflict". Journal of the Nordic International Studies Association, 41 (4), 343-363.
- Soysal, İ. (1991). Roma Anlaşma Metni Türkiye'nin Uluslararası Siyasal Bağlılar Cilt:II (1945-1990). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Stalker, P. (2001). The No-Nonsense Guide to International Migration (s. 23). New International Publications Ltd: Oxford.
- Strassler, R. B. (1996). The Landmark Thucydides: A Comprehensive Guide to the Peloponnesian War. New York: Free Press.
- Şahin, C. (2001). "Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme". Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(2), s. 59.
- Şeker, D. ve Uçan, G. (2016). Göç Sürecinde Kadın. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14 (1) Mart, 197-212.
- Şemşit, S. (2008). Avrupa Birliği Göç Politikasının Güvenlikleştirilmesi ve Dışsallaştırılması: Türkiye'ye Yansımaları. (Yayımlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Şen, Mustafa, "Türkiye'de İç Göçlerin Neden ve Sonuç Kapsamında İncelenmesi", Çalışma ve Toplum: Ekonomi ve Hukuk Dergisi, S.40, 2014, s. 231-256.
- Şöhret, M. (2013). "Avrupa Birliği'nin Güvenlik Yapılanmasının Tarihsel Gelişim Süreci ve Mevcut Durumu". Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2 (6), 59-100.
- Tamer, Mehmet, "Göç, Göçün Nedenleri ve Uluslararası Göç Üzerine Kavramsal Bir Analiz", Journal of Social and Humanities Sciences Research, C.7, S.60, 2020, s. 2808-2818.
- TDK, Türk Dil Kurumu, TDK, 14.12.2023, <https://sozluk.gov.tr/>
- Terzi Türk, Ö. (2001). "Avrupa'nın Birliği: Avrupa Bütünleşmesinin Tarihsel Dönüşümleri". İstanbul Üniversitesi SBF Dergisi, 25 (Ekim), 245-257.
- Tezcan, E. (1999). "Maastricht ve Amsterdam Anlaşmaları Çerçevesinde Avrupa Birliği ve Batı Avrupa Birliği ilişkileri". Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 54 (1), 143-158.
- The Council of European Union. (2004). "The Hague Programme: strengthening freedom,

- security and justice in the European Union”, http://ec.europa.eu/councils/bx20050616/hague_programme_en.pdf , (Erişim Tarihi: 19.04.2023)
- Thomson, M. (2003). “Images of Sangatte: Political Representations of Asylum Seeking in France and the UK”. Sussex Centre for Migration Research.
- Toksöz, G. (2006). Uluslararası Emek Göçü. İstanbul Bilgi Üniversitesi: İstanbul.
- Trauner, F., and Kruse, I. (2008). “EC Visa Facilitation and Readmission Agreements: A New Standard EU Foreign Policy Tool?”. *European Journal of Migration and Law*, 10 (4), p. 411-438.
- Treacher, A. (2004). “From Civilian Power to Military Actor: The EU’s Resistable Transformation”. *European Foreign Affairs Review*, 9 (1), 49-66.
- Turan, İ. (1971). NATO İttifakının Stratejik ve Siyasi Sorunları. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Yayınları.
- Turan, K. (1997). Almanya’da Türk Olmak. Bilim Serisi 103, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Ankara.
- Turan, Y. ve ŞAŞKIN, O. (2017). “AB’ye İltica Başvurularının Değerlendirilmesinde Geri Kabul ve Güvenli Üçüncü Ülke Tartışmaları”. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 47-56.
- Türk, Emrullah, “Suriyeli Göçmenlerin Türk Vatandaşlığı Hakkındaki Görüş ve Beklentileri”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.43, 2020, s. 162-176. UNHRC, “Mülteciler”, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), 15.12.2023, <https://www.unhcr.org/tr/11374-multeciler.html>
- Uçar, E. M. (2001). “Managing Asylum and European Integration: Expanding Spheres of Exclusion?”. *International Studies Perspectives*, 2 (3), 288-304.
- Ulutaş, Ünlütürk Ç. ve Kumaş H. (2017). “Uluslararası Emek Göçü: Göç Kavramı, Türleri, Nedenleri ve Sonuçlar”. (der. Pir Ali Kaya ve Ceyhan Güler). *Uluslararası Sosyal Politika Teorisi Normlar, Kurumlar, Sorunlar ve Güncel Gelişmeler içinde*. (273-305). Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Urk, M. (2010). Göç Olgusu Bağlamında Mülteciler, Sığınmacılar ve İnsan Hakları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Urwin, D. W. (1995). *The Community of Europe: A History of European Integration Since 1948*. Londra: Longman.
- Ülger, İ. K. (2002). “Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının Arka Planı, Oluşumu ve Temel

- Anlaşmazlık Konuları”. (ed. Refet Yinanç ve Hakan Taşdemir), Uluslararası Güvenlik Sorunları ve Türkiye içinde. (80-150) Ankara: Seçkin Yayınları.
- Vanasse, C. M., Béland, R., Carmant, L., & Lassonde, M. (2005). Impact of childhood epilepsy on reading and phonological processing abilities. *Epilepsy & Behavior*, 7(2), 288-296.
- Vasques, J. (1988). *The Power of Power Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Viotti, P. R. ve Kauppi, M. V. (2012). *International Relations Theory*. United States: Pearson.
- Wæver, O. (1995). “Securitization And Desecuritization”. (Ed. Ronnie D. Lipschutz), *On Security*, (46-86) New York: Columbia University Press.
- Wæver, O. ve Buzan, B. (2007). “After the Return to Theory: The Past, Present, and Future of Security Studies”. Alan Collins (der.). *Contemporary Security Studies*, Oxford: Oxford University Press.
- Walt, S. M. (1991). “The Renaissance of Security Studies”. *International Studies Quarterly*, 35 (2), 211-239.
- Washington Summit Communique Pres Release NAC-S(99)64. (1999) <https://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-064e.htm>, (Erişim Tarihi: 14.11.2023)
- Weaver, O. (2004). “Aberystwyth, Paris, Copenhagen: New Schools in Security Theory and Their Origins between Core and Periphery”, <https://www.scribd.com/doc/40010349/Ole-Waever-Aberystwyth-Paris-en-New-Schools-in-Security-Theory-and-Their-Origins-Between-Core-and-Periphery>, (Erişim Tarihi: 15.10.2023)
- Weaver, O. (2012). “Aberystwyth, Paris, Copenhagen: The Europeanness of New “Schools” of Security Theory in an American field”. Arlene T. ve David, B. (eds.). in *Thinking International Relations Differently* (s.24). Routledge, eBook ISBN: 9780203129920.
- Weiner, M. (1985). “On International Migration and International Relations”. *Population and Development Review*, 11 (3), Population Council, p. 441-455.
- Wenden, C. W. De. (2007). “Immigration Policies in the European Union: The Case of France”. *Foreign Policy in Dialogue- National Perspectives on EU Immigration Policy*, 8 (3), 20-40
- Whitman, R. G. (1999). *Amsterdam’s Unfinished Business? The Blair Government’s Initiative and The Future of The Western European Union*. The Institute For Security Studies Western European Union.
- Wolfers, A. (1952). “The Pole of Power and the Pole of Indifference”. *World Politics*, 4 (1), 39-63.
- Yılmaz-Elmas, F. (2016). *Avrupa Birliği Göç-Dış Politika İlişkisinde Paradigma Değişimi*.

Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yüksel, S. (2015). “Securitization of Migration: The Case of Turkey-EU Relations”. Avrupa Topluluğu Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi, 22 (1) , p. 13.

Zabata, R. (2009). Políticas y gobernabilidad de la inmigración en España. Colección: Ariel Ciencias Políticas.

Zirve Protestoyle Karşılandı (2002). Evrensel Gazatesi, <https://www.evrensel.net/haber/131678/zirve-protestoyle-karsilandi>, (Erişim Tarihi: 10.05.2023)

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı	Ramazan Berkay Özdemir
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Antalya Anadolu Lisesi
Lisans Diploması	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi- Siyaset Bilimi
Tezsiz Yüksek Lisans Diploması	
Dönem Projesi Konusu	
Tezli Yüksek Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi- Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Yüksek Lisans Tez Konusu	Küresel Göç Hareketleri ve Mülteciler: Avrupa Birliği'nin Güvenlik Politikalarına Yansıması
Doktora Diploması	
Doktora Tez Konusu	
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
BİLİMSEL FAALİYETLER	
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	TOBB Brüksel Daimi Temsilciği, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	DRT Bağımsız Denetim ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik A.Ş. (Deloitte)

